

فصلنامه آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی | برای معلمان، مدرسان و دانشجویان
| دوره شانزدهم | شماره ۳ | بهار ۱۳۹۸ | ۸۰ صفحه | ۲۶۰۰۰ ریال | پیامک: ۰۹۸۹۹۵۰۳۰۰۰
w w w . r o s h d m a g . i r

آشنایی دانش‌آموزان با
شیوه‌های ارائه عکس به
جشنواره رشد
آیین خانه مفخم بجنورد
و تأثیر تحصیل معماری
در فرنگ
خیابان چهارباغ اصفهان،
ساختار و ویژگی‌ها

خوش آن گروه که خورشید جاودان هستند
مهر و گرمی و خوبی نوای جان هستند

بمال خوشی چون رونق دهند این نیکان
که جانان بزرگند و مهربان هستند

به کار مدرسه سازی امیدوارانند
به راه خیر و نیکی چه شادمان هستند

چادین
خورشید

کتابخانه سازان ادب و علم سازان مدرسه

کلاس مدرسه از عشق یادگیران هستند
برای دانش و ترویج عاشقان علم

که گشتن بر لطافت چو باغبان هستند
برای این گروه که یاد بیدار دولت با

بیاض حافظ نامجاری روان هستند
بیاض حافظ نامجاری روان هستند

دی که حرف خود را در آید میکنند
بیرون این همه باکی خوش جوان هستند

بیایه مدرسه زان ادای عجب نسیم
که حبس و نهی تماشا می از جهان هستند

رضای خوش نشان دکه بندگان هستند
دو دست سکر و نیایش آسمان هستند

توای خدای بزرگی که خیر محضی
خوش آن دمی که بگویند مدرسه کا هستند

همیشه زنده و کوشا به آرمان هستند

قیام مدرسه زان حکایتی قیامت

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی

مدیر مسئول: محمد ناصری
سردبیر: کاوه تیموری
هیئت تحریریه:
مرضیه پناهیان‌پور
علاءالدین کیلاشکی
مهدی الماسی
حمید قاسم‌زادگان
محمود حاجی‌آقایی
مهسا قیابی
مدیر داخلی: مارال یغماییان
ویراستار: جعفر ربانی
طراح گرافیک: مجید کاظمی
عکاس: ابراهیم سیسان
نشانی دفتر مجله:
تهران، ایران‌شهر شمالی، پلاک ۲۶۶
صندوق پستی: ۱۵۸۷۵ / ۶۵۸۵
تلفن ۹-۱۱۶۱-۸۸۸۳۱۱۶۱-۰۲۱ (داخلی ۳۷۴)
نمبر: ۰۲۱-۸۸۴۹۰۳۱۶
وبگاه: www.roshdmag.ir
پيام‌نگار: honar@roshdmag.ir
صندوق پستی امور مشترکین: ۱۵۸۷۵ / ۳۳۳۱
تلفن امور مشترکین: ۰۲۱-۸۸۸۶۷۳۰۸
پيامک: ۰۳۰۰۰۸۹۹۵۰۹
چاپ و توزیع: شرکت افست
شمارگان: ۳۲۰۰ نسخه

سرمقاله	هنر در استان	گزارش	مقاله	گزارش	هنر در آینه پژوهش	معرفی نرم‌افزار	معرفی کتاب	مقاله عکاسی	گزارش
---------	--------------	-------	-------	-------	-------------------	-----------------	------------	-------------	-------

بهاری شدن و بهاری زیستن / سردبیر / ۲	هنر در کویر، گفت‌وگو با دبیران هنر استان یزد (قسمت دوم) / هیئت تحریریه رشد آموزش هنر / ۴	دیدار با جلیل رسولی به شرط عدم مصاحبه / رشد آموزش هنر / ۱۲	آشنایی دانش آموزان با شیوه های ارائه عکس به جشنواره رشد / ابراهیم سیسان / ۱۶	آیین خانه مفخم بجنورد و تأثیر تحصیل معماری در فرنگ / سعیده تاللا / ۲۲	تجربه دبیر هنر: تولید نقش کاشی / مارال یغماییان / ۲۸	تدریس درس اختیاری هنر: اقدام پژوهی / رقیه السادات وزیری، سمیه رحیمی / ۳۰	خیابان چهارباغ اصفهان، ساختار و ویژگی ها / شبنم گلزار / ۳۷	با معرفی محمد قربانعلی / ۴۱	خلاقیت هنری دانش آموزان با تابلوی نقاشی الکترونیکی / مصطفی سهرابلو / ۴۲	دمی دور از زمان با تمرین خط تحریر / ۴۴	عکاسی در سفر (۲) / مهسا قیابی / ۴۶	گزارش جشنواره هنرهای نمایشی در مدارس متوسطه اول شهر محمدیه / محمدجواد آیتی غفاری / ۴۸	دبیران هنر بخوانند، درس هنر کانون مشارکت در مدرسه / محمدعلی اشرفی / ۵۲	راوی و تصویر هنرمندانه / ۵۴	نگارش دوسطری های زیبا و پر معنا / کاوه تیموری / ۵۶	داشته های هنری سرمایه های بی‌زوال، گفت‌وگو با دبیران هنر استان قزوین / رشد آموزش هنر / ۶۴	اتاق کودک و ویژگی های آن / تکتم احمري / ۷۰	چهل سالگی هنر انقلاب / ۷۵	خط افق در پرسپکتیو / سعیده آقائی / ۷۸
--------------------------------------	--	--	--	---	--	--	--	-----------------------------	---	--	------------------------------------	---	--	-----------------------------	--	---	--	---------------------------	---------------------------------------

قابل توجه نویسندگان و مترجمان:

● مجله رشد آموزش هنر، آثار هنرمندان، استادان و صاحب‌نظران، به‌ویژه معلمان و مدرسان هنر و نیز، هنرجویان و دانشجویان رشته‌های هنری را که در نشریات عمومی منتشر نشده باشد، برای چاپ می‌پذیرد. ● مطالب ارسالی باید با اهداف کلان آموزش هنر در نظام آموزشی کشور هم‌خوان باشد و به حل مشکلات ریز و درشت آموزش هنر در مدارس و مراکز رسمی آموزش کمک کند. ● مطالب باید با خطی خوانا بر یک روی کاغذ نوشته شود و حاشیه صفحه و فاصله سطرها برای اعمال ویرایش مناسب باشد. ● حجم مقالات از ۱۵ صفحه دست‌نویس و ده صفحه حروف‌چینی شده بیشتر نباشد. ● اگر مطلبی، عکس یا تصویر و جدول و نمودار دارد، جای قرار گرفتن آن‌ها در حاشیه صفحات مشخص شود و تمام موارد به‌صورت لوح فشرده (با فرمت tif یا jpeg و dpi حداقل سیصد) همراه متن فرستاده شود. ● کپی صفحات اصلی متن ترجمه ضمیمه شود تا در صورت لزوم، بررسی صحت ترجمه و همخوانی آن با متن اصلی ممکن باشد. ● اهداف مقاله و چکیده آن همراه پنج کلیدواژه در صفحه‌ای مجزا ضمیمه شود. ● معرفی کوتاه پدیدآورنده، همراه نشانی و مخصوصاً شماره تلفن او در برگه‌ای جدا پیوست باشد. ● پی‌نوشت‌ها و منابع باید کامل و شامل نام نویسنده، مترجم، نام کتاب، محل نشر، ناشر، سال انتشار و شماره صفحه باشد. ● مجله در رد، قبول، ویرایش و تلخیص مطالب آزاد است. ● مطالب چاپ‌شده، لزوماً بیانگر دیدگاه گردانندگان مجله نیست و مسئولیت پاسخ‌گویی، با پدیدآورنده است. ● دفتر مجله از نگهداری یا بازگرداندن مطالب رد شده، جز در موارد خاص، معذور است. ● ترتیب چاپ مطالب به معنای درجه‌بندی و ارزش‌گذاری نیست، بلکه بر حسب ملاحظات فنی و رعایت تناسب و تنوع است.

عنوان جلد:

بهار / ترکیب مواد روی بوم
یلدا جمالی
۱۴۰ در ۱۴۰ سانتی‌متر

بهاری شدن و بهاری زیستن

معروف است آلبرت اینشتین بزرگ‌ترین فیزیکدان جهان در قرن بیستم، در تبیین نظریهٔ دکتر محمد حسابی به او گفته بود: «من شخصاً به نظریهٔ شما بسیار علاقه‌مند شدم، اما در کارتان یک اشکال وجود دارد؛ تئوری شما زیبا و یا به اصطلاح متقارن (سیمتریک) نیست. من عقیده دارم چیزی که زیبا نیست، قابل دفاع هم نیست». (ص ۸۷ کتاب مرد نخستین، سورهٔ مهر چاپ چهاردهم - محمود اکبرزاده). دکتر حسابی بعد از تلاش فراوان حاصل کار خود را باز نزد اینشتین آورد و این بار وی پس از بررسی به او گفته بود «حالا نظریهٔ شما علاوه بر دقیق و صحیح بودن، متقارن هم هست. به شما تبریک می‌گویم، کار شما کار جدیدی است. به همین دلیل توصیه‌ای دوستانه دارم و آن اینکه به هیچ وجه سعی نکنید تحت تأثیر کار من باشید و دنبال تئوری من بروید. باید کاری را در زمینهٔ تئوری خودتان دنبال کنید. مسئلهٔ دیگری که باید به شما یادآور شوم این است که هرگز نگرانی این را نداشته باشید که نظریهٔ شما در طول زندگی‌تان نتیجه می‌دهد یا نه. بسیاری از اکتشافات و اختراعات، سال‌ها پس از زندگی نظریه‌پرداز به نتیجه می‌رسد». (همان).

این نکته از زبان یک عالم بزرگ در دانش نظری، اول گویای نقش زیبایی حتی در نظریه‌پردازی و دوم نقش زمان و دل دادن و زود به نتیجه نرسیدن را به خوبی نمایان می‌کند. داستان به همین جا ختم نمی‌شود زیرا معلم برجستهٔ «هنر آبرنگ» با لحن مهربانانهٔ خود به هنرجویانش می‌گوید: «بچه‌ها گاهی هنرمندان موقع نقاشی با مشکل مواجه می‌شوند. نقاشی همیشه آن گونه که ما تصور می‌کنیم پیش نمی‌رود، توجه داشته باشیم که مهم نیست ما چگونه برنامه‌ریزی کرده یا آماده شده‌ایم. قبل از رها کردن کار حتی در کمال ناامیدی نیز به نقاشی ادامه دهید. ممکن است ادامهٔ کار علی‌رغم مشکلات، به صورتی غیرقابل پیش‌بینی منجر به بروز معناهایی جدید و شگفتی‌آفرین در نقاشی شود». (ص ۱۰۳ هیش اسمیت جونز). این توصیهٔ ساده و روشن این معلم هنر همان توجه دادن به زندگی نیز هست زیرا زندگی همیشه آن گونه که ما تصور می‌کنیم پیش نمی‌رود. اما این ذهن‌های آماده و دل‌های مشتاق دانش‌آموزان برای درس هنر است که سرمایهٔ اصلی برای هر پوشش هنری در کلاس را فراهم می‌کند. برای ما که دل‌هایمان سرشار از عشق و شوق به محبوب است هنر بهترین محمل برای بیان احساسات و عواطف و تهییج روح و روان است. بهترین تهییج و انگیزه‌بخشی آن است که چشمه از درون آدمی جاری و ساری شود و روح او را شاداب و خرسند سازد. پنجرهٔ هنر در زندگی، روزنه‌ای برای زیبا دیدن و دیدن زیبایی‌هاست. شاید امروز که این فرصت نصیب من و توسست بهترین لحظه‌ها را بتوانیم با قلم‌موی خیال و نقش بر بوم مهربانی رقم زنیم. و آن انبساط خاطر را ارزانی خود و هم‌قلمان و همکاران

و دانش‌آموزان کنیم.

دوست داشتن دانش‌آموزان و مهرورزی به هنر، دو بال و به عبارتی دو شهبال دبیر هنر برای پرواز در سپهر کلاس است. بدانیم و بخوانیم که عشق مرکب حرکت و نه مقصد حرکت است و این نیروی پیش‌راننده به جلو از شاه‌نر قلب سلیم و عزم جزم انرژی می‌گیرد. در آیینۀ هنر الهی مبدأ و مقصد همان تجلی ذره‌ای از جمال خداوند است. بی‌گفت‌وگو باید تأکید کرد که خالی بودن از عشق به مبدأ، هنر را بی‌مایه و بی‌جان می‌کند. وقتی که در کشاکش لحظه‌های هنرآفرینی، هنرمند درمانده خود را تنها می‌بیند این همان دست خوش نشان خداوند است که او را از بی‌راهی و گم‌راهی نجات می‌بخشد و راه را بر او نمایان سازد.

شاعر می‌گوید: کسی آمد و شعری در گوشم زمزمه کرد و رفت و خوشنویسی می‌گوید: این من نبودم که نوشتم؛ دستی دستانم را ستاند و نگاشت. روایت نقاش و طراح و نوازنده و داستان‌نویس و ... نیز جدای از این فرایند نیست.

لذت بردن از هنر الزاماً کار هنرمند نیست بلکه اگر من و تو به‌عنوان دبیر هنر، این عشق‌ورزی را به شاگردانمان ارزانی کنیم تا از زیبایی‌ها بیشتر لذت ببرند و بیشتر حساسیت نشان بدهند، برای خوب بودن خانواده و مدرسه و جامعه گامی به پیش نهاده‌ایم؛ و این رسالت معلم باوفای هنر است که لحظه‌ای از دانش‌آموزش غفلت نمی‌کند.

سرمستانه باید گفت که دبیران هنر در این راه از بذل هرگونه فداکاری دریغ ندارند و این تلاش‌های انرژی‌بخش آن‌چنان برای دانش‌آموزان مدرسه روح‌بخش و انبساط‌آفرین است که با هیچ زبانی قابل توصیف نیست:

ما به جای خود؛ که خورشید جهان افروز هم

مشق نورانی‌شدن در این دبستان می‌کند

آغاز سال نو، آغاز ایده‌ها و دریافت‌های نو نیز هست. عید درون و حلول بهار، نوید جوشش و کوشش مضاعف است. خشنودیم که با فرا رسیدن سال نو، باز در کنار هم هستیم. اما از خاطر نبریم که غارتگر روزگار سالی از عمر را ما را ستاند و به تاراج برد. رمز مانایی، استفاده از لحظه‌ها و ثانیه‌ها و غلبه بر دشواری‌ها و اندیشیدن به زیبایی‌های هدف است. راه طولانی و جاده در سفر است اما عشق و ایمان پیشوا و پیشگام راه است و در این میانه معلم پویای هنر بزرگ‌ترین سرمایه آموزش و پرورش در کنار سایر همکاران است. عید راستین تحول دل‌ها و پویایی هنرها بر هنرمندان معلم و معلمان هنرمند مبارک و تهنیت باد.

شادی بهاری گوارای وجودتان و مستانگی هنری ارزانی قلم‌هایتان و شادابی دانش‌آموزان در سایه‌سار هنر، بهترین ارمغانتان باد.

گفت‌وگو با دبیران هنر
استان یزد (قسمت دوم)

هنر در کویر

هیئت تحریریه رشد آموزش هنر

اشاره

در بخش اول میزگرد دبیران هنر یزد مطالب ارزنده‌ای به توسط تنی چند از دبیران هنر ارائه شد. در این بخش اظهارنظر دبیران هنر را در موضوعات مطرح شده خواهیم خواند. از خانم مهرآوران، سرگروه هنر استان یزد، به خاطر همراهی و هماهنگی در برگزاری مطلوب میزگرد تشکر می‌شود.

لطفاً خودتان را معرفی کنید

سعید زندی مقدم سعید زندی مقدم هستم و از سال ۸۱ در هنرستان تدریس می‌کنم. قبلاً بسته‌وگریخته به‌عنوان حق‌التدریس در راهنمایی هم آموزش می‌دادم. البته کتاب‌های جدید را نتوانسته‌ام تدریس کنم. آن وقت‌ها هنوز کتاب‌ها عوض نشده بودند.

با محتوای سال دهم چه اندازه آشنا شده‌اید؟

تا حدودی؛ این کتاب چاپ اول است و خیلی جای کار دارد؛ با اینکه خیلی هم روی آن کار شده و انواع مختلف هنر در آن مطرح شده است. آن زمان که من راهنمایی تدریس می‌کردم کتاب فقط بخش خوشنویسی و طراحی و نقاشی داشت. کتاب‌های جدید بازتر است و بهتر می‌توان با آن‌ها کار کرد. قرار هم نیست دانش‌آموزی که یک یا دو ساعت سر کلاس می‌رود هنرمند بیرون بیاید، ولی باید با هنرهای مختلف آشنا شود.

ما در هنرستان انیمیشن و گرافیک هم داریم. معماری هم جزو رشته‌های هنری محسوب می‌شود. ما امسال خیلی خوب جذب داشتیم. کسانی می‌آمدند که به رشته آشنا بودند. هر سال برای رشته گرافیک و انیمیشن با کمبود داوطلب روبه‌رو می‌شدیم ولی امسال این رشته‌ها زودتر پر شد. این به نسبت رشته‌های حسابداری و معماری است که همواره خواهان بیشتری داشت.

این نشان می‌دهد که سال‌های قبل خوب با دانش‌آموزان کار شده است. اگر با این روال پیش رود و در دوره متوسطه اول بچه‌ها هنرهای موجود را خوب بشناسند و بدانند و با فکر انتخاب کنند خیلی کارهای ما در بحث تخصصی راحت‌تر است.

برداشت من از صحبت‌های شما این است که یکی از برکات کتاب‌های جدید این است که بچه‌ها گزینه بهتری برای ورود به رشته‌های هنری پیدا کرده‌اند.

سعید زندی مقدم بله می‌توان چنین برداشت کرد.

بعضی از معلمان می‌گویند مشکل ما در متوسطه اول این است که بچه‌ها در دوره ابتدایی با هنر آشنا نمی‌شوند و زیاد با آن‌ها کار نمی‌شود. این امر آن‌ها را پیر می‌کند. شما خودتان در دبیرستان چه تدریس می‌کنید؟

سعید زندی مقدم من تا سال قبل گرافیک تدریس می‌کردم و امسال در مدیریت هستم. سال‌های گذشته خدمت دوستان در گروه‌های آموزشی بودم، سرگروه رشته‌های گرافیک و انیمیشن و نقاشی بودم. امسال زحمت این کار به گردن خانم روشن‌نژاد افتاده است. البته ایشان هم خودشان دوباره مدیر اجرایی شدند. نکته‌ای که همکاران درباره خلاقیت دبیر سر کلاس گفتند بسیار مهم است و کاری که خانم ابراهیمی کرده‌اند کار فوق‌العاده‌ای است. من به این نتیجه رسیده‌ام که خلاقیت معلم تأثیرگذار است. قبلاً هم خودمان به یک شکلی در هنرستان خیلی تلاش می‌کردیم این کار را انجام دهیم.

چند تجربه در تدریس عکاسی داشتم. یکی از کارهایی که هم در دانشگاه و هم در متوسطه انجام دادیم و اخیراً هم خوب جواب گرفتیم این بود که ژورنال‌های آخر سال را در نمایشگاه بیرون شهر باید انجام می‌دادیم. پروژه پایانی که قرار بود عکس‌های بچه‌ها را ببینیم باید در گالری‌های معروف شهر بیاورند و اجرایی کنند. الان مثلاً در حوزه هنری چند بار این کار انجام شد. ترس و دلهره‌ای که بچه‌ها برای برگزاری نمایشگاه دارند از همین الان از بین می‌رود. الان دانش‌آموزانی دارم که سال گذشته در نمایشگاه بودند و از الان وقت گرفتند برای نمایشگاه عکس‌های خودشان که به‌طور شخصی برگزار می‌شود. خودمان سر کلاس خیلی دانش‌آموزان را ترغیب می‌کنیم که نمایشگاه بزنند.

وقتی نمایشگاه برگزار شد، صداوسیما با همه صاحب‌ه کرد که در اخبار پخش شد. خود بچه‌ها در همه کار از طراحی پوستر و تبلیغات گرفته تا دعوت‌ها همکاری داشتند. برای چاپ عکس‌هایشان آن‌ها را راهنمایی کردم که در چه اندازه و کجا چاپ کنند. الان اگر خودشان هم بخواهند نمایشگاه بزنند روند کار را می‌دانند و دیگر نیازی به این نیست که

بارها شده است که کلاس‌های کارگاهی ما زنگ خورده و دانش‌آموزان باید به خانه بروند اما بیشتر آن‌ها می‌خواهند کارشان را تمام کنند و بعد به خانه بروند. هنوز در کلاس حضور دارند. علاقه‌ای برای این کار وجود دارد که فکر می‌کنم باز به خود معلمان بازمی‌گردد.

در بحث تخصصی بودن معلمان نظر من این است که در دوره اول متوسطه معلم باید اطلاعات کافی از هنر داشته باشد تا بتواند دانش‌آموز را با هنرهای مختلف آشنا کند. در زمینه موسیقی در کتاب‌ها محتوای درسی چندانی نداریم در کتاب پایه دهم خوشبختانه به این زمینه توجه شده است. باید اطلاعات عمومی به دانش‌آموز داده شود تا درست انتخاب کند.

در دوره بالاتر یعنی دوره متوسطه دوم و هنرستان طرف دیگر بچربد. ضمن اینکه خیلی مسائل در بقیه هنرها وجود دارد ولی باهم در ارتباط هستند. بحث میانی هنرهای تجسمی در همه هنرها وجود دارد و فرقی نمی‌کند معلم در کدام رشته تخصص داشته باشد.

کسی راهنمایی‌شان کند. دانش‌آموزی داشتیم که از اطراف یزد و از روستا می‌آمد. وقتی اول سال درباره این کار برایش توضیح دادم گفت پدر بزرگ من شعر می‌گوید. ترغیبش کردم و همان شعرها را به صورت مجموعه کتاب درآورد. نه اینکه چاپ کند اما تا مرحله‌ای پیش برد که اگر کتاب را ببینید آن را به عنوان کتاب چاپ شده قبول می‌کنید.

به نظر من انگیزه دادن به دانش‌آموزان خیلی مهم است. به شکل‌های مختلف باید این انگیزه داده شود و بهتر است کاربردی باشد. اگر قرار است چیزی یاد بگیرند در همین مراحل باید بیاموزند. چون دانش‌آموزان کار خود را می‌بینند که در جایی نمود پیدا می‌کند و تأثیر زیادی دارد. من مطمئن هستم اگر این کارها در دوره متوسطه اول انجام شود میل و رغبت بچه‌ها برای انتخاب رشته‌های هنری خیلی بیشتر خواهد شد.

ما می‌دانیم دانش‌آموزان از معلم قوی بیشتر یاد می‌گیرند تا معلم ضعیف. این معلم باید چه ویژگی‌هایی داشته باشد؟

سعید زندی مقدم مدیر هنرستان خائری ناحیه دو

یعنی از معلم هنرمند آرام‌آرام به هنرمند معلم برسیم؟
سعید زندی مقدم | بله. دقیقاً همین است.

مهدی حمیدیان | ۲۱ سال سابقه تدریس هنر را دارم. الان هم متوسطه دوره اول را تدریس می‌کنم. دوستان مطالب زیادی گفتند، به نظر من چیزی که خیلی مهم است بحث ارزشیابی است. الان بچه‌ها روی این بحث خیلی حساس هستند. یعنی دائماً باید با بچه‌ها بابت نمره دادن سروکله بزنیم. بحث مهمی در فرهنگ و هنر است که ارزشیابی توصیفی شود. نمره داده نشود. بچه‌ها

سعید زندی مقدم | ما همین بحث را در کلاس مطرح می‌کنیم و می‌گوییم هنر محدودیت ندارد. کلاس هنر مثل کلاس ریاضی و فیزیک و ... نیست که همه ساکت بنشینند و معلم درس دهد و قواعد بیان شود. اگر این چنین باشد قطعاً هیچ فایده‌ای ندارد.

ما می‌کشیم کلاس را برای دانش‌آموزان جذاب کنیم. مثلاً در کلاس‌های کارگاهی که برای دانش‌آموزان برگزار می‌کنیم، بچه‌ها ظرف رنگ و آب می‌آورند. برای شستن ظرف آب نیاز به اجازه گرفتن ندارند خودشان بیرون می‌روند و کار خود را انجام می‌دهند. این برای بچه‌ها جاذبه‌ای است که از این آزادی سوءاستفاده نکنند.

ما می‌کشیم
 کلاس را برای
 دانش‌آموزان
 جذاب کنیم. مثلاً
 بچه‌ها ظرف رنگ
 و آب می‌آورند.
 برای شستن
 ظرف آب نیاز
 به اجازه گرفتن
 ندارند خودشان
 بیرون می‌روند و
 کار خود را انجام
 می‌دهند

مسعود اردیان دبیر فرهنگ و هنر
ناحیه دو

دوره اول
دبیرستان
بیشترین هدف
این است
که بچه‌ها
علاقه‌مند شوند.
تخصصی شدن
برای مرحله
بعدی است

قشنگ‌ترین خاطره تربیتی و هنری از کلاس خودتان که طی آن تغییر رفتار بچه‌ها را در تدریس هنر دیده‌اید برای ما بیان کنید.

✱ **مسعود اردیان** من از همه کم‌تجربه‌تر هستم. رشته من هنر است و ۱۵ سال سابقه تدریس دارم. من فکر می‌کنم این کتاب نسبت به کتاب قبلی خیلی بهتر شده است. کتاب قبل فقط بحث خط و نقاشی بود. به بحث خلاقیت توجه نداشت. صرفاً آموزش بود. البته در کتاب جدید هم وقتی خلاقیت را بررسی می‌کنیم همانند خود واژه هنر اندکی نامفهوم است. نمی‌توان دقیق گفت خلاقیت چه معنای دقیق و مشخصی دارد! آنچه ما به عنوان خلاقیت می‌شناسیم این است که خلاقیت یک فکر جدید یا رسیدن از یک چیز به یک چیز جدید است. مثلاً وقتی تلفن داشتیم، پدید آمدن موبایل یک خلاقیت و ابتکار بود. این کتاب هم در اکثر درس‌ها به نوعی همواره از معلم می‌خواهد خیلی روی خود مهارت طراحی و ... تأکید نکند.

من به بچه‌ها می‌گویم درس ما بحث تفکر هم هست. من وقتی به شما تمرین می‌دهم در محیط مدرسه و در مسیر و در خیابان وسایل را نگاه کنید. اینکه گل را به یک شیء کاربردی تبدیل کنید. در تعریفی که از خلاقیت می‌شود کاربرد خیلی مهم است. مثلاً از دور مجسمه‌ای از یک حیوان می‌بینیم، اما وقتی نزدیک به آن می‌شویم می‌فهمیم که یک قفل به شکل پرند است.

کتاب این بحث کاربردی بودن را خیلی تأکید می‌کند. من هم سعی می‌کنم همانند برخی از معلمان نکات کلیدی را بیان کنم و روی فکر کردن بچه‌ها تأکید کنم. کار این نیست که در خانه بنشینید و جلوی خود یک مدل قرار دهید و طراحی کنید. باید فکر کنید و ببینید چگونه می‌توانید از یک چیز به چیز دیگر برسید.

این روش را که به خوبی معرفی می‌کنید در عمل خروجی آن چه بوده است؟ بچه‌ها واقعاً به تفکر بیشتر وادار شدند؟

✱ **مسعود اردیان** در مدارس خاص چون بچه‌ها آمادگی بیشتری دارند و به هنر اهمیت می‌دهند کارهای خیلی خوبی می‌بینیم.

من فکر می‌کنم در دوره اول دبیرستان بیشترین هدف این است که بچه‌ها علاقه‌مند شوند. تخصصی شدن برای مرحله بعدی است.

فضای درس هنر هم اصولاً مستعد شلوغی و بی‌نظمی است. مخصوصاً اگر من معلمی باشم که

جواری بار آمده‌اند که دائماً دنبال نمره‌اند. تازه به کمتر از ۲۰ هم راضی نیستند.

این واقعاً مهم است. از دوستانی که تدریس می‌کنند بپرسید قطعاً این بحث یک زمانی این‌ها را اذیت می‌کند و گاهی اجازه کار کردن به معلم را نمی‌دهد و کار جلو نمی‌رود. از همان روز اول که بچه‌ها می‌آیند دنبال نمره هستند.

بحث دوم درباره محوریت کتاب فرهنگ و هنر است. من هم کتاب قبلی و هم این کتاب را تدریس کرده‌ام. در کتاب جدید فکر می‌کنم محوریت روی دانش آموز است. یعنی نقش دانش آموزان بیشتر از معلم و پررنگ‌تر است.

به هنرهای آوایی خیلی برخورد نکردید؟

✱ **مهدی حمیدیان** از صفر تا صد این مبحث را مشکل داریم. آقای امیر احمدی کلاس‌هایی گذاشتند که بیشتر بحث طراحی و خوشنویسی بود. خوشنویسی هم کم‌رنگ بود. کارهای پایه‌ای که باید می‌شد انجام نشد. کسانی هم که در تهران دوره دیده بودند تا برای تدریس به معلمان آماده شوند به این بحث‌ها که می‌رسیدند واقعاً کار نکرده بودند. آقای امیر احمدی فکر می‌کنم تنها دو جلسه هنرهای آوایی را کار کردند.

از این خلأ عبور می‌کنید؟

✱ **مهدی حمیدیان** خیر. در دو جلسه‌ای که آقای امیر احمدی داشتند، چیزهایی کار شد که جنبه نوشتاری دارند. برای بچه‌ها فایل‌های صوتی می‌گذاریم. من توفیق آن را داشتم که کنار آقای امیر احمدی از کلاس خانه سرود بهره‌مند شوم. دبیران هنر بیشتر به این کلاس‌ها می‌آیند.

به نظر شما، برای معلم هنر داشتن تکنیک بالا ضروری‌تر است یا منش هنری بالا؟

✱ **مهدی حمیدیان** این همانند قضیه «آموزش و پرورش» است. از هم جدا نیستند. یک جایی منش والا خوب است و در جای دیگر تکنیک مهم است. معلمی که از نظر سواد هنری پایین است خیلی نمی‌تواند کار خود را خوب پیش ببرد.

در کنار این، اخلاق معلم خیلی مهم است. خیلی فرق می‌کند که ما با یک صورت خندان در کلاس حاضر شویم تا با چهره عبوس یا به کلاس بگذاریم. اگر عبوس وارد کلاس شویم، به قول یزدی‌ها، مثل این است که انار ترشیده به پیشانی بچه‌ها زده‌ایم!

یک سؤال عمومی می‌خواهم بپرسم.

✱ محمد حسن ابوبی دبیر هنر شهرستان مهریز هستیم. ۱۸-۱۷ سال است که هنر تدریس می‌کنم. از آخرین سؤالی که درباره نقش مدیران پرسیدید شروع کنم. اتفاقی که در شهرستان مهریز ما افتاده این است که مدیران باید حتماً ۸-۶ ساعت هنر تدریس کنند. در مدرسه ما ۱۴ ساعت هنر داریم و ۶ ساعت را من تدریس می‌کنم و بقیه را مدیر و معاون تدریس می‌کنند!

من هنرهای تجسمی خوانده‌ام و حدود ۱۰ سالی است که در هنرهای نمایشی فعالیت دارم. نگاه خود من به هنرهای نمایشی همان بحث خلاقیت محوری بوده است و ما با حداقل امکانات موجود در مدرسه یک کار نمایشی را اجرا می‌کنیم. درس هنرهای نمایشی تنها هنری است که در آن از همه هنرها استفاده می‌شود تا نهایتاً در خدمت تئاتر قرار می‌گیرد و کار اجرایی می‌شود.

متأسفانه این درس در اواخر کتاب قرار داده شده، و جالب است که در یک پایه به این درس ۵ صفحه و در یک پایه دیگر فقط ۴ صفحه اختصاص داده‌اند. نگاه بچه‌ها به تئاتر این است که فانتزی است. اگر بخواهیم بخش گفت‌وگو و ادبیات نمایشی را پیش ببریم بچه‌ها می‌گویند اینجا کلاس ادبیات می‌شود. من نمی‌دانم با چه رویکردی این هنر را در کتاب این‌گونه قرار دادند که فقط در ۴ صفحه بحث کارگردانی و دکور و عوامل صحنه و ... را طرح کرده‌اند.

بیشترین کاری که با بچه‌ها در بحث هنرهای نمایشی داشتیم بحث تئاتر عروسکی بود. بیشتر بچه‌ها گرایش به کارهای فانتزی دارند. در ذهن همه ما همواره عروسک یک شیء جذاب است. شما می‌دانید که یکی از پرفروش‌ترین فیلم‌های تاریخ سینمای ایران کلاه قرمزی، یعنی یک فیلم عروسکی، است. هر کشور دیگری را هم ببینید یک شخصیت عروسکی دارد که جایگاه خود را به دست آورده است.

ما با توجه به اینکه بچه‌ها به عروسک خیلی علاقه دارند، به این مقوله پرداختیم. چند روز پیش ساخت عروسک را شروع کردیم. بخش هنرهای نمایشی را از طریق ساخت عروسک نمایشی جلو برده‌ام و نتیجه خیلی خوبی هم به دست آمد. بخش هنرهای نمایشی را، که قرار است چند ماه دیگر به‌طور جدی وارد آن شویم، از ابتدا از طریق ساخت عروسک‌های نمایشی شروع می‌کنیم که برای آن‌ها جذاب است. وقتی وارد گفت‌وگوی نمایشی شدیم از همین عروسک‌ها استفاده می‌شود.

اخلاق بد داشته باشیم از همان ابتدا به این شلوغی میدان می‌دهم و خلاقیت را از بین می‌برم.

باید اجازه این شلوغی داده شود؟

✱ مسعود اردیان مسعود اردیان: نه، منظورم این نیست که اجازه شلوغی داده شود. می‌خواهم بگویم کار معلم هنر خیلی سخت است. درعین حال که باید فضایی باشد که راحت صحبت کنند یا وقتی در حد کلاس کسل‌کننده نباشد و شوخی‌هایی انجام شود و فضای کلاس به هم نریزد. اگر این‌گونه نباشد خلاقیت و نوآوری شکل نمی‌گیرد. در دروس دیگر شاید سختی کار به این اندازه نباشد.

شما نقش مدیر مدرسه را در درس هنر چطور می‌بینید؟

✱ مسعود اردیان این نقش حتماً مهم است. من فکر می‌کنم برای همه درس‌ها به‌خصوص برای درس هنر همکاری مدیر اهمیت دارد. برخی مدیران برای درس هنر ارزشی قائل نیستند، و برعکس، برخی مدیران ساعات هنر را برای دیگر درس‌ها به حراج نمی‌گذارند. همین‌طور برخی مدیران هم برنامه اردو یا برنامه تفریحی و آموزشی را سعی می‌کنند در روزی قرار دهند که ساعت درس هنر است.

اگر مدیر فضایی ایجاد کند و اجازه دهد به این درس بها داده شود خیلی اهمیت دارد. مثلاً در برخی درس‌ها اجازه بدهد بیرون از مدرسه برویم. برای درس عکاسی برخی از همکاران ما دانش‌آموزان را به مسجد جامع و باغ دولت‌آباد بردند. در آنجا هر عکسی که بگیرید زیبایی خاص خود را دارد. در درس هشتم درسی به نام زاویه دید است که در آموزش عکاسی خیلی اهمیت دارد.

همواره از روبه‌رو می‌ایستیم و عکس می‌گیریم ولی چندان جذابیتهای ندارد. اما وقتی زاویه دید را عوض کنیم، حتی یک میله ساده در عکس جاذبه پیدا می‌کند. از درخت به جای اینکه از روبه‌رو عکس بگیرند از پایین عکاسی کنند؛ یا حتی دوربین را روی زمین قرار دهند و از کف حیاط مدرسه عکاسی کنند. در نتیجه عکس‌هایشان زیباتر می‌شود.

متفاوت دیدن مدنظر شما است؟

✱ مسعود اردیان بله! برای خود من این هم عکاسی بچه‌ها بسیار جذاب بود. زاویه دید عکس‌ها را می‌تواند جذاب کند.

محمد حسن ابوبی دبیر فرهنگ و هنر شهرستان مهریز و استاد هنرهای نمایشی (نمایش عروسکی)

حاصل تجربه
من در چند
سال اخیر که
اگر وقت داشته
باشم آن را کامل
می‌کنم، این
است که فعالیت
عروسک‌گردانی
را با سرود
همگانی تلفیق
کردم. ما همیشه
در مدارس
سرود همگانی
داشته‌ایم

امیر احمدی دبیر فرهنگ و هنر ناحیه دو و موزیسین

خوشبختانه
کتاب جدید با
رویکردی که
دارد دست معلم
را باز می‌گذارد
تا بتواند فارغ
از اهداف صرف
آموزشی به مقوله
هنر بپردازد

نمایشی را کار کردم و به آن دانش‌آموز هم نقش دادم و او بازی کرد. الان به‌قدری خود را باور کرده که از لحاظ شخصیتی خیلی متفاوت شده است!

اسم دانش‌آموز چه بود؟

✱ **محمدحسن ابوبی** محمدجواد آخوندی بود. الان هم دانش‌آموز سال دهم رشته کامپیوتر است. بعد از آن هم این دانش‌آموز در جشنواره تئاتر معلولین شرکت کرد و در مشهد رتبه سوم کشوری را گرفت. از ۳۵ دقیقه نمایش ما این بچه فقط ۴ دقیقه بازی داشت و همین باعث شد نمایش ما توسط یکی از داوران به تهران دعوت شود. در آن شب اول عموهای فیتیله‌ای را دعوت کردند که برای افتتاحیه کار بود. شب سوم هم خانم معتمدآریا دعوت شدند و کار بچه‌ها را دیدند. دل‌پاکی که این بچه داشت موجب شد که این‌چنین بالا رود. این بچه می‌خواست به رشته کامپیوتر برود ولی در هنرستان ما کلاس در طبقات بالا قرار داشت و برای مسئولان هم مقدور نبود که

برای خود من هم جالب است که بدانم «جناب خان» در برنامه خندوانه چطور تکان می‌خورد. بحث عروسک‌گردانی همیشه این جاذبه را دارد.

✱ **محمدحسن ابوبی** حاصل تجربه من در چند سال اخیر که اگر وقت داشته باشم آن را کامل می‌کنم، این است که فعالیت عروسک‌گردانی را با سرود همگانی تلفیق کردم. ما همیشه در مدارس سرود همگانی داشته‌ایم. من برای اینکه بچه‌ها با شخصیت حاجی‌فیروز آشنا شوند، خواستم با مواد بازیافتی عروسک درست کنند. ۴ سال پیش این کار را انجام دادم و دو تجربه متفاوت به دست آوردم. ۱۸۰ نفر دانش‌آموز مدرسه این عروسک را درست کردند. کمتر از هزار تومان هزینه هر عروسک شد و آن هم برای پارچه لباس بود که برخی خریداری کردند. وقتی عروسک‌ها را به مدرسه آوردند ما از شعرها و آهنگ‌هایی که در ایام نوروز استفاده می‌شود استفاده کردیم و بچه‌ها دسته‌جمعی یک نمایش عروسکی ۱۸۰ نفری را اجرا کردند. روز شاد

کل رشته را به طبقه پایین بیاورند اما اجرایی که آنجا داشتیم به‌قدری مؤثر بود که فرماندار شهرستان برای افتتاحیه به تهران آمد و همان‌جا برنامه‌ای ریختیم و از ایشان قول گرفتیم که کل کلاس کامپیوتر را به خاطر این دانش‌آموز به طبقه پایین آوردند و محمدجواد آخوندی در رشته مورد علاقه خود ادامه تحصیل داد.

✱ **امیر احمدی**

با توجه به تجربه‌ای که از کتاب گذشته داشتیم و با تمام سعی‌ای که خود من می‌کردم تا بچه‌ها را علاقه‌مند به درس هنر کنم، ولی این قدر این کتاب آموزش محور و سیستمی بود که تنها این رویکرد را داشت که دانش‌آموز ما یک طراح و نقاش و خوشنویس شود. آن هم با رویکردی که تنها در هنرستان می‌توانستیم پیاده کنیم.

و متفاوتی بود. شاید به این سادگی کسی از معلم هنر یاد نکند ولی هنوز بچه‌ها آن روز را به یاد دارند و از آن تعریف می‌کنند.

در بخش خاطره هم بگویم، ما دانش‌آموز معلولی در مدرسه داشتیم که از کمر به پایین معلول بود. او در یک ماه به سوپرستار تئاتر معلولین استان یزد تبدیل شد. چطور؟ این دانش‌آموز در کلاس به‌خوبی نمی‌توانست قلم را در دست بگیرد. کلاس‌های ورزش هم نمی‌توانست برود. نماز هم نمی‌توانست برود. من همواره به این فکر بودم که در جایی از او استفاده کنم. روزی احساس کردم فیزیک بدنی این دانش‌آموز برای بازی نقش موش در نمایش خوب است. دنبال این بودم تا اینکه متن نمایشنامه‌ای را پیدا کردم که برای این کار مناسب بود. روزی شنیدم که جشنواره تئاتر معلولین برگزار می‌شود.

ولی رهبر رئیس انجمن معلمان
هنر استان و خوشنویس

محور کار معلم
سه چیز است.
تخصص، تعهد
و محبت. یک
دست معلم باید
دست رحمت
باشد و هم نگاه
پدرانه داشته
باشد

خوشبختانه کتاب جدید با رویکردی که دارد دست معلم را باز می‌گذارد تا بتواند فارغ از اهداف صرف آموزشی به مقوله هنر بپردازد. من سعی می‌کنم در جلسات اول بچه‌ها را با این مسئله آشنا کنم که هدف ما این نیست که آن‌ها را هنرمند کنیم. نه می‌خواهیم نقاش و نه طراح و نه عکاس شوند بلکه می‌خواهیم در آینده بچه‌ها بتوانند از قالب هنری برای بهتر دیدن و بهتر شدن در هر زمینه‌ای استفاده کنند.

همیشه به بچه‌ها می‌گویم اگر می‌خواهید در بزرگسالی و در میان‌سالی و پیری مشکل خاصی از نظر جسمی نداشته باشید باید تغذیه مناسب در زمان خوب داشته باشید. ورزش کنید یا هر کاری که به جسم شما کمک کند. همین مقوله را در قالب هنر باید به دست بیاوریم.

اگر می‌خواهیم وارد عرصه تولید کار شویم، ایده خوب در تولید کار داشته باشیم باید خلاق و نوآور باشیم. جوامع پیشرفته را با جامعه خودمان مقایسه می‌کنم. با اینکه از لحاظ هوش می‌بالیم که یک ایرانی هستیم اما چرا در برخی عرصه‌ها نمی‌توانیم عرض اندام کنیم. در بحث فرش و زعفران در دنیا حرف اول را می‌زنیم اما رقبا می‌آیند و گوی سبقت را از ما می‌ربایند.

بچه‌ها با هم بحث می‌کنند و به این نتیجه می‌رسیم که اگر ما از هنر برای بهتر شدن استفاده کنیم پزشک و مهندس و ... بهتری خواهیم شد. تمام این نواقص می‌تواند از زاویه دید هنرمند دیده شود و برطرف شود. وقتی بچه‌ها به این باور می‌رسند که تنها هنر می‌تواند این‌ها را به این‌سو سوق دهد اهمیت درس هنر را درک می‌کنند.

در نهایت تولید اثر هنری باقی می‌ماند که آن هم شرایط دارد. باید کاری کنیم بچه‌ها در تولید هم موفق شوند. من چند تجربه در کارم دارم.

تجربه‌ای که قبلاً در تربیت معلم با آقای علامه دهر کار کرده بودیم. ایشان در شیراز استاد من بودند. ایشان خوشنویس بودند و می‌گفتند با قلم و نی نوشتن و با مرکب سر کلاس و روی دسته صندلی شاید بچه‌ها را سرخورده کند چون نتیجه نمی‌گیرند. از کارهای مختلف اعم از نقاشی خط و گرافیک و ... می‌توان استفاده کرد.

یکی از روش‌ها این بود که کار استادان را در کاغذ کپی و پیاده می‌کردند و با تلاش یک اثر هنری را خلق می‌شد. این را تولید کردند اما خط یک استاد بود. با این روش خیلی علاقه‌مند شدند و از خوشنویسی خوششان آمد.

در بحث عکاسی اگر بچه‌ها به این باور برسند که می‌توانند، با شرایط روز، هر کدام یک عکاس باشند، قطعاً علاقه‌مند می‌شوند. پارسال و سال قبل از آن بچه‌ها عکس‌هایی گرفتند که قاب کردیم و خواستیم نمایشگاه بگذاریم اما چون مدرسه می‌خواست ما کارها را روی یک میز بریزیم و بگوییم نمایشگاه است من قبول نکردم.

من با اینکه در زمینه عکاسی خودم خیلی مهارت ندارم اما توانستم این علاقه را در این دانش‌آموزان ایجاد کنم طوری که حالا که از مدرسه فارغ‌التحصیل شده‌اند باز هم برایم عکس ارسال می‌کنند. من فکر می‌کنم معلم باید جرقه را ایجاد کند و اهمیت هنر را به بچه‌ها گوشزد کند و کاری کند که بچه‌ها به تولید برسند.

اینکه فقط صحبت کنیم اثربخش نخواهد بود. اگر بچه‌ها به نتیجه دلخواه نرسند قطعاً زده می‌شوند. باید کمک کنیم در مسیری قرار گیرند که بتوانند حتماً یک اثر هنری خوب را خلق کنند.

ولی رهبر من فکر می‌کنم اگر بخواهیم مهارت‌های تدریس یک معلم را بگوییم بالغ بر ۴۰-۳۰ مورد می‌شود که می‌تواند به تدریس کمک کند. من نه می‌گویم کتاب بد است و نه می‌گویم مطلق خوب است، ولی همیشه یاد گرفته‌ام برای آنچه یک مجموعه می‌نشیند برنامه‌ریزی می‌کند احترام قائل باشم. این به خود من کمک می‌کند که بخواهم کار کنم.

طبیعی است شیوه‌ای که خانم‌ها در مدارس در وادی هنر کار می‌کنند با آقایان خیلی متفاوت است. هفته گذشته بحث پاکت را در پایه نهم داشتیم. چند نمونه پاکت به بچه‌ها نشان دادم و از بچه‌ها خواستم آن‌ها هم درست کنند. یکی از بچه‌ها چیز خوبی درست کرده بود که رفقایش پاره کردند!

چیزی که مرا خوشحال می‌کند این است که در کنار همکاران هستیم. واقعاً در مجموعه‌ای کار می‌کنیم که هم معلمان علاقه‌مند به یادگیری هستند و هم توان خود را در یاد دادن به کار می‌گیرند.

شاهد من در این ماجرا این است که از وقتی انجمن هنر استان شروع شد رتبه هنر کنکور دانش‌آموزان تاکنون حول عدد ۱۹ و ۲۰ دور می‌زده است. در چند سال گذشته رتبه اول کنکور هنر را داریم. هنر اول بوده یا جزو ۵ نفر اول بوده است. «جشنواره دست‌های کوچک اما اندیشه‌های بزرگ» یادگار خوبی بود که حرکت‌های خوبی در این زمینه انجام شد.

مهدی تقی پور معاون هنرستان
حائری ناحیه دو

نویسندگان
کتاب‌ها نگاه
خوبی داشته‌اند
و مجموعه‌ای از
همه هنرها را در
کتاب آورده‌اند.
یکی از محاسن
آن این است
که نویسندگان
فرامنطقه‌ای نگاه
کرده و تنها یک
منطقه را مدنظر
نگرفته‌اند

زحمت زیادی برای آن کتاب کشیده شد و نسلی را هم پرورش داد ولی با توجه به رویکرد جدید جامعه ما و پیشرفت‌های مختلف و نگرش‌های جدید نیاز بود کتاب عوض شود. کتاب‌های جدید هم کتاب‌های خوبی هستند و البته معایبی هم دارند که مشخص است.

نویسندگان کتاب‌ها نگاه خوبی داشته‌اند و مجموعه‌ای از همه هنرها را در کتاب آورده‌اند. یکی از محاسن آن این است که نویسندگان فرامنطقه‌ای نگاه کرده و تنها یک منطقه را مدنظر نگرفته‌اند. دست معلمان را باز گذاشته‌اند تا در هر منطقه، با توجه به فرهنگ آن منطقه و امکانات هنری موجود کار کنند. مثلاً در منطقه‌ای معلم خوشنویس داشته‌اند و هنر خوشنویسی تدریس شده است و در منطقه‌ای دیگر به طراحی پرداخته‌اند. کتاب به انواع هنرها پرداخته است. در کتاب‌های دوره دوم هم بحث باید کاملاً تخصصی باشد.

به نظر من دبیران باید در متوسطه اول عمومی باشند و اگر رویکردی وجود دارد باید برای آموزش باشد. همان هنرهای تجسمی که در گذشته بود باید ادامه یابد. برای دوره متوسطه اول باید چنین باشد. اما برای متوسطه دوم تخصص‌های ویژه لازم است. مشکل ما این است که افزایش ساعات هنر داشته‌ایم اما افزایش معلم هنر نداشته‌ایم. در حالی که به راحتی و با چند شگرد ساده می‌توان این مشکل را رفع کرد.

در کل، کتاب‌های جدید به نظر من و به نظر همه دوستان کتاب بهتری است. برآیندی که از این کتاب داشتیم این بود که پاسخگوی نسل جدید ما در بسیاری از نیازها است. همان‌گونه که شاید یک فرد دستی برای نوشتن نداشته باشد و خوشنویس نشود ولی استعداد تئاتر را دارد. همین کتاب بود که باعث شد شاگرد معلول آقای محمدحسن ابویی به این‌جا برسد.

شاید فردی در آن گوشه کشور چشمی برای دیدن ندارد اما گوش شنوای خوبی دارد که در هنرهای آوایی و موسیقی می‌تواند بدرخشد. با همه کسری‌هایی که این کتاب دارد و جای کاری که وجود دارد، جا دارد از نویسندگان کتاب و از کسانی که تفکر اولیه را ایجاد کردند که کتاب‌ها باید عوض شوند تشکر شود.

از تک‌تک دوستان تشکر می‌کنم و مطالب بیان‌شده برای خود من قابل استفاده بود.

معلم محبوب هنر چه مؤلفه‌هایی باید داشته باشد؟

ولی رهبر محور کار معلم سه چیز است. تخصص، تعهد و محبت. یک دست معلم باید دست رحمت باشد و هم نگاه پدرانه داشته باشد.

غنیمت مطلبی که گمان می‌کنم مطرح نشده این است که معلم هنر اولین چیزی که باید برای شاگرد خود مطرح کند این است که هدف هنر چیست. این هنر چه هدفی دارد و بعد تأثیر هنر را بگوید.

اولین چیز به نظر من این است که شاگرد بداند هنر چیست و چه هدفی دارد. همه دوستان هم گفتند که رسالت درس هنر این نیست که هنرمندپروری شود. اگر کسی قرار باشد هنرمند شود اگر مدرسه هم نیاید هنرمند می‌شود. هدف از درس هنر این است که اولاً به دانش‌آموزان بشناسانیم که هنر چیست. در این صورت آن‌ها اگر هر چیزی را در قالب هنر ببینند بهتر می‌بینند.

در مدارس ما مخصوصاً در دوره ابتدایی هنر کار نشده است. من یک روز به یکی از شاگردان که هنرستان رفته است گفتم شما تاکنون بیش از هزار ساعت هنر داشتید ولی واقعاً چه اندازه هنر روی شما تأثیر گذاشته است؟

اولین سؤال همین است. این تعداد ساعت درس هنر چه اندازه توانسته بچه‌ها را بسازد؟ اگر از این هزار ساعت، ۵۰ ساعت را به شناسایی هنر اختصاص دهید، نتیجه بهتری به دست می‌آید. همه درس‌های ما باید به این سو برود. مثلاً اگر تاریخ را به قالب هنر بریزیم و تدریس کنیم کیفیت آموزش خیلی بهتر خواهد شد.

الان در آموزش و پرورش‌های پیش‌گام دیدگاهی رایج است که هنر را درس نمی‌دانند، بلکه آن را مقوله‌ای فرادرسی می‌دانند. هنر با این دیدی که دوستان توضیح دادند چیزی است که باید در همه درس‌ها جاری و ساری باشد. هنر در این معنا تقویت حس زیبایی‌شناسی و متفاوت دیدن است که دوستان به درستی اشاره کردند. باید این راه نکوبیده را با همت همکاران صاف کنیم.

تقی پور کتاب هنر قبل کتاب بسیار خوبی بود اما برای همان زمان گذشته خوب بود و

دیدار با جلیل‌رسولی به شرط عدم مصاحبه

رشد آموزش هنر

بدون اشاره و فقط همراه با هنرمندی دیگر به نام
کامران کوهستانی و دست‌نوشته‌ای برای ثبت دیدار!

همانا صداقت، صافی‌درون، دوری از حاشیه‌های کسل‌کننده و عشق‌ورزی به مخاطبان بوده است. او از دیدگاه‌ها و حتی کلام مخاطبان تابلوهایش نیز درس می‌گیرد و آن‌ها را به فرصتی برای مبراکردن کارهایش از هرگونه نقص و خطای هرچند کوچک، تبدیل می‌کند.

استاد رسولی پنج دوره است که در بالاترین رخداد خوشنویسی جهان به‌عنوان داور نهایی خط نستعلیق حضور دارد. مسابقات خوشنویسی ارسیکا در ترکیه بزرگ‌ترین جشنواره جهان اسلام است که حضور منحصر به فرد جلیل در آن، در کنار استادان طراز اول خط از آسیا و آفریقا، بی‌تردید افتخاری برای هنر کشور ماست.

هر کسی می‌تواند خط و نوشته‌های فاخر جلیل‌رسولی را روی اسکناس‌های پول، تمبرهای پست، ضریح حضرت معصومه سلام‌اله علیها، موزه‌های مختلف مثل موزه شهدا و گوشه و کنار شهر به تماشا بنشیند و از این طریق ذوق زیبایی‌شناختی خود را تلطیف سازد. همین نشانه‌ها او را به هنرمندی مردمی و پراوازه تبدیل کرده است. باین‌حال جلیل در نوجویی فضاهای خط، همان جلیل پنجاه سال پیش است. صادق بودن او به طولانی ماندن او نیز انجامیده

جلیل‌رسولی خوشنویس و هنرمند نقاشی خط کار معاصر با پویایی و سخت‌کوشی همچنان در پای بوم‌های بزرگ و کاغذهای ۷۰×۱۰۰ روزگار می‌گذراند. او در هفتاد و دو سالگی، با نرمی و صافی، جوهره اعتقادی خود را بر این دو عرصه هنری و همیشگی‌اش نقش می‌زند. همچنین است که مدد از نام علی (ع) و دل‌بستگی او به آموزه‌های دینی و به‌ویژه توکل در آثارش طنین‌انداز است. از این‌رو است که او همواره قدر این رشته اتصال به آن مبدأ معنوی را می‌داند و آن را برای خود محفوظ داشته و پاس آن را با خلق نکو و نرم‌خویی در مصاحبت با دوستان به‌خوبی ادا می‌کند. بی‌تردید گام‌زدن عاشقانه استاد رسولی تاکنون به خاطر همین دل‌بستگی و لطف و عنایت الهی بوده است. جلیل با کوله‌باری از تجربه‌های هنری متنوع و متفاوت همچنان فعال و پرشور به کاویدن در فضاهای خوشنویسانه مشغول است. همین حس‌جویندگی و پویندگی و یادآوری دشواری‌های راه است که یک‌باره بر زبانش جاری می‌شود که «آقا: خط خیلی سخت است!» و او راست می‌گوید، زیرا این سخن را پس از نیم‌قرن تجربه زیبایی‌شناختی بیان می‌کند. راز استمرار بی‌امان، یا به‌عبارتی دوام‌آوردن استاد رسولی در مسیرهای صعب‌العبور خوشنویسی و نقاشی خط

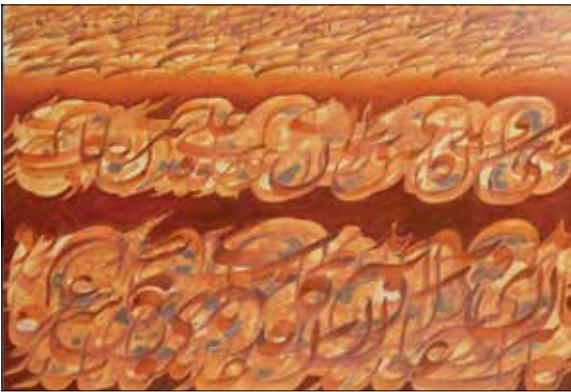
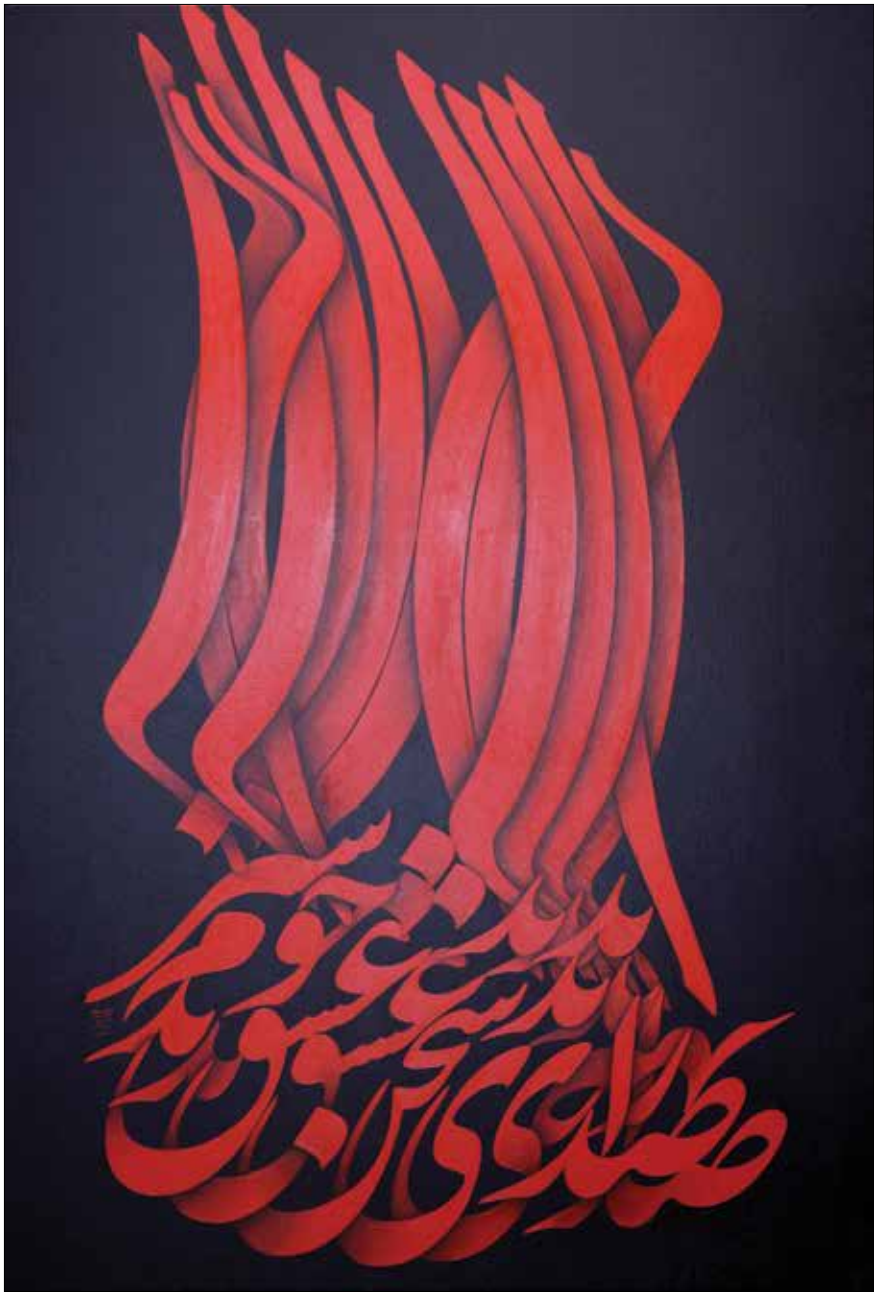

و در چشم اهل خط
همیشه از احترام و اعتبار خاص
برخوردار بوده و هست. در جمع
بزرگ خوشنویسان و هنرمندان
نقاشی خط، جلیل رسولی به لطف الهی از
چهره‌های کم‌نظیر است.

بالین حال او از بیان مطالب دربارهٔ خودش گریزان
است. و اینکه گفت مصاحبه نمی‌کنم ناشی از همین
روحیهٔ کارکردن و دل‌سپردن است. او فقط از خداوند
می‌خواهد، تا زمانی که توانایی و معرفت نگارش را برای
او تقدیر کرده است، او را موفق بدارد تا همچنان زیبا و
خوش‌آهنگ و قوی و مجذوب‌کننده بنویسد. و البته این
آرزوی شمار زیادی از اهل‌قلم نیز هست. ما برای استاد
اجابت این دعا را از خداوند بزرگ خواهیم.

این گزارش «به‌شرط عدم مصاحبه» را به دبیران هنر
یعنی پویندگان اصلی کاردان هنر و هنرمندسازان کشور
تقدیم می‌کنیم که پیش روی آن‌ها ستارهٔ راهنمایی مانند
سلوک بلندهمتانهٔ جلیل رسولی به‌خوبی نمایان شود.
به‌طور حتم آرزوها وقتی دست‌یافتنی می‌شوند که دبیران

خوب هنر به مصداق «ره چنان رو که رهروان رفتند»
کارنامهٔ تلاش مجاهدان عرصهٔ هنر را به‌خوبی کاویده باشند
و آن‌ها را برای دانش آموزان به بهترین شکل تبیین کنند.
جلیل گرچه مصاحبه نکرد ولی عکاس علاقه‌مند ما با چند
عکسی که از او و آثارش گرفت، استاد را در قاب دوربینش
ماندگار کرد. تا دیدار دوباره و این بار به‌شرط مصاحبه، برای
استاد جلیل رسولی توفیق روزافزون آرزو داریم.

آشنایی دانش آموزان با

شیوه‌های

ارائه عکس

به جشنواره رشد

ابراهیم سپاسان

عکاس

مقدمه

لذت به اشتراک گذاشتن یک عکس خوب با دیگران لذتی وصف‌ناشدنی و شاید یکی از انگیزه‌های اصلی عکاسان برای رویکرد به هنر عکاسی است. آنچه در این مقاله به آن خواهیم پرداخت مربوط است به مبحث فنون عرضه و نمایش عکس. عرضه یا ارائه عکس یکی از مراحل مهم هنر عکاسی و به عبارتی هدف نهایی آن محسوب می‌شود. این کار ظرایف و ویژگی‌هایی دارد که اطلاع از آن‌ها به عکاسان کمک می‌کند تا به شیوه مناسب و مؤثرتری اثر هنری خود را ارائه دهند و به نمایش بگذارند.

کلیدواژه‌ها: جشنواره، عکس، فنون عرضه و نمایش، دانش آموز

۱. عکس از رضا دقتی

۲. نمونه‌ای از مجموعه عکس

**بسیاری از
عکاسان آگاهانه
به سراغ یک
سوژه می‌روند و
از پیش‌طرحی
را برای تولید و
انتشار آن در نظر
می‌گیرند**

چگونگی ارائه عکس یک کار تخصصی است، به همین دلیل بعضی از عکاسان حرفه‌ای به این منظور از مشاوره یک ادیتور^۱ یا مدیر برنامه استفاده می‌کنند. بخشی از وظایف این فرد این است که بهترین و مناسب‌ترین عکس یا عکس‌های یک عکاس را انتخاب کند و به درست‌ترین شکل ممکن آن را برای رسانه، نمایشگاه کتاب یا جشنواره‌ای خاص ارائه نماید. مسلم است که هیچ عکاسی صرفاً به منظور انبار کردن عکس‌ها در آرشیو شخصی‌اش عکاسی نمی‌کند. علی‌رغم در نظر داشتن زمان ارائه مناسب که در جای خود بسیار حائز اهمیت است می‌توان گفت عکسی که نمایش داده نشود گویی اصلاً گرفته نشده است. شیوه نمایش عکس برعکس آنچه در نگاه اول به نظر می‌آید، مبحثی نیست که پس از انجام عکاسی و گرفتن عکس باید به آن پرداخت؛ چه، بسیاری از عکاسان آگاهانه به سراغ یک سوژه می‌روند و از پیش‌طرحی را برای تولید و انتشار آن در نظر می‌گیرند. درواقع آن‌ها بر اساس برنامه‌ای مدون گام برمی‌دارند تا از اتلاف وقت و انرژی جلوگیری کرده و زودتر به نتیجه برسند. این دسته از عکاسان برخوردی آگاهانه با موضوع مورد نظر خود دارند، و این البته به معنای در نظر نداشتن رویدادهای شانس در فرایند عکاسی نیست بلکه برعکس به این ترتیب یک عکاس آگاه، خود را بیشتر از عکاسان دیگر در معرض موقعیت‌های مناسب قرار می‌دهد تا با شانس بیشتری به استقبال موضوع برود (عکس ۱).

معمول است که عکاسان برای آغاز پروژه عکاسی خود یک مانیفست^۲ یا پروپوزال^۳ تهیه می‌کنند. هدف آن از این کار روشن کردن این موضوع است که در این پروژه هدف از عکاسی چیست؟ عکاس از چه تکنیکی برای ثبت عکس‌ها استفاده خواهد کرد؟ به چه ابزارهایی نیازمند است و این کار را در طول چه بازه زمانی خاصی و با چه برنامه‌ای انجام خواهد داد؟ شیوه ارائه آثار نیز یکی از

مواردی است که در این یادداشت‌ها به آن اشاره می‌شود. به‌طور مثال عکاسی که قصد دارد پس از پایان پروژه آثار خود را در ابعاد خیلی بزرگ ارائه کند باید از ابتدا تجهیزات مناسب را برای ثبت آن و جنبه‌های فنی این مسئله مدنظر داشته باشد و همین‌طور مکان‌های مناسب برای نصب تابلوهای بزرگ را پیش‌بینی کند. با روشن‌تر شدن اهمیت بحث ارائه، در مورد آثار هنری و از جمله عکس، اکنون اجازه بدهید با بخش‌های مختلف موضوع آشنا شویم و به بررسی دقیق‌تر آن در مورد عکس‌هایی که دانش‌آموزان می‌خواهند به جشنواره عکس ارسال کنند بپردازیم. به همین منظور از تعدادی عکس در این متن استفاده شده است که همگی آن‌ها از بین آثاری هستند که توسط دانش‌آموزان در دوره‌های قبلی برای

جشنواره عکس رشد ارسال شده‌اند. امیدواریم دوستان عزیزی که آثارشان را برای نشان دادن «اشتباهات رایج در ارائه عکس» در این مقاله مورد استفاده قرار داده‌ایم دلخور نشوند و ما را ببخشند، چراکه هدف ما از این کار آشناکردن همین دوستان با قواعد و استانداردهای موجود برای کسب تجربه و نیل به موفقیت است و بس. چراکه بسیاری از دانش‌آموزان جزو علاقه‌مندان جدی دنیای عکاسی هستند و برای شرکت دادن آثارشان در جشنواره‌های عکس حتماً لازم است تا با فوت‌وفن این کار آشنا بشوند. ما سعی می‌کنیم به زبانی ساده و کاربردی به تشریح این موارد بپردازیم.

اطلاع دقیق از موضوع

بی‌تردید نمایش دادن عکس در صفحه شخصی و یا گروه‌های ارتباطی در رسانه‌های عمومی که مخاطبان ویژه خود را دارند با ارسال عکس برای یک جشنواره تفاوت‌های بسیاری دارد. اگر شما قصد شرکت در یک جشنواره عکس را دارید ابتدا باید متن فراخوان جشنواره را به‌دقت مطالعه کرده و با آگاهی کامل از آن به سراغ موضوعات مورد نظر بروید.

فراخوان را خوب بخوانید. گاهی وقت‌ها قسمت‌های مختلف جشنواره بر اساس موضوع، سن شرکت‌کنندگان، نوع دوربین (تلفن همراه یا دوربین عکاسی)، از یکدیگر جدا و بخش‌بندی شده‌اند. به موضوع‌بندی بخش‌ها دقت کنید. به‌طور مثال اگر عکس طبیعت را در بخش عکس معماری ارسال کنید حتی اگر عکستان فوق‌العاده خوب باشد به دلیل عدم تطابق موضوعی متأسفانه از جشنواره حذف خواهد شد. یا اگر مشمول قاعده سنی نباشید با کنترل‌هایی که وجود دارد فرصت شرکت در جشنواره را از دست خواهید داد. فراخوان جشنواره متنی است که به‌دقت تهیه شده و علاوه بر معرفی کلی جشنواره اغلب به همه پرسش‌های احتمالی شما نیز پاسخگو است.

تک عکس یا مجموعه عکس

تعریف تک عکس واضح است، اما در مورد مجموعه عکس باید گفت مجموعه عکس معمولاً به تعدادی عکس گفته می‌شود که با محوریت یک موضوع خاص تهیه شده‌اند (عکس ۲). همان‌طور که پیش‌تر گفته شد دقت کنید که آیا فراخوان جشنواره از شما تک عکس درخواست کرده است یا مجموعه عکس؟ گاهی چند عکس که در یک قاب ارائه شده باشند مجموعه عکس در نظر گرفته می‌شود. برای اینکه حقی از شما ضایع نشود حتماً به تعریف ارائه‌شده از مجموعه عکس در متن فراخوان دقت کنید. همچنین مشخص کردن تقدم و تأخر عکس‌ها در یک مجموعه بسیار مهم است. برای درست دیده شدن مجموعه عکستان حتماً آن‌ها را شماره‌گذاری کنید. اینکه

۳. محمدامین فنایی، عکس راه‌یافته به بخش دانش‌آموزی دوره هشتم جشنواره عکس رشد.

فراخوان را
خوب بخوانید.
گاهی وقت‌ها
قسمت‌های
مختلف جشنواره
بر اساس
موضوع، سن
شرکت‌کنندگان،
نوع دوربین
(تلفن همراه یا
دوربین عکاسی)،
از یکدیگر جدا
و بخش‌بندی
شده‌اند. به
موضوع‌بندی
بخش‌ها دقت
کنید

۴. اردلان حسن علی‌زاده. عکس راه‌یافته به بخش دانش‌آموزی دوره هفتم جشنواره عکس رشد.

۵. ثنا توکلی. اثر برگزیده بخش دانش‌آموزی دوره نهم جشنواره عکس رشد.

مجموعه شما با کدام عکس شروع شده یا به اتمام برسد بر سرنوشت و معنی آن حتماً تأثیرگذار خواهد بود.

شیوه انتخاب عکس

هدف از شرکت در جشنواره مشارکت در یک رقابت گروهی، کسب تجربه و ایجاد زمینه بروز استعدادها و نهفته در وجود افراد است، اما بی تردید هیچ کس از کسب مقام برتر و دریافت جایزه ناراحت نمی شود. به طور کلی هر جشنواره ای سلیقه، هدف یا روال خاصی را مدنظر قرا می دهد به همین دلیل با مرور عکس هایی که در سالیان گذشته جزو عکس های برگزیده بوده و صاحب عناوین برتر شده اند تا حدود زیادی می توان با سلیقه آن جشنواره آشنا شد. تأکید می شود که هدف از این کار به هیچ وجه تکرار یا تقلید عکس های دیگران نیست، بلکه این کار می تواند به شما ایده هایی بدهد تا با ذهنیت مناسب تر عکس های خودتان را تهیه و برای ارسال به جشنواره انتخاب کنید (عکس های ۳ تا ۶).

همچنین برای انتخاب عکس ها با خانواده، مربی و همکلاسی های خود مشورت کنید. می توانید با تهیه یک جدول، عکس هایی را که در نهایت بیشترین امتیاز را کسب می کنند به جشنواره ارسال کنید. امروزه با توجه به رسانه ها و وسایل ارتباط جمعی موجود، ارتباط برقرار کردن با یک عکاس حرفه ای کار سختی نیست. اگر بتوانید از یک عکاس حرفه ای برای انتخاب عکس هایتان مشورت بگیرید خیلی به شما کمک خواهد شد. در فراخوان جشنواره معمولاً به اسامی داوران جشنواره اشاره می شود یا داتان باشد به هیچ وجه عکس های خود را مستقیم برای داوران جشنواره ارسال نکنید و از آن ها در این مورد مشورت نخواهید. همان طور که می دانید برای جلوگیری از هرگونه پیش داوری یا تضییع حقوق دیگران،

۶. محمدحسین دهقانیان. اثر برگزیده بخش دانش آموزی دوره نهم جشنواره عکس رشد

عکسهای ۷ تا ۹: حک کردن واترمارک روی عکس

عکسهای ۱۰ تا ۱۳: استفاده از عکس مربوط به یک خبرگزاری

پی‌نوشت‌ها:

۱. در اینجا منظور از ادیتور (Editor) کسی نیست که به پردازش و ویرایش عکس‌ها می‌پردازد بلکه منظور مدیر هنری عکاس است که وظیفه انتخاب و ارائه آثار عکاس را بر عهده دارد.
۲. مانیفست، سند برنامه‌ها و هدف‌هایی است که در تولید فرایندهای هنری مورد نظر است. گاهی نیز به معنای اعلام بیانیه‌هایی است که توسط بنیان‌گذاران یک سبک یا مکتب هنری خاص، خطاب به جامعه هنری اعلام می‌شود.
۳. پروپوزال، طرح تحقیق یا پژوهش است که به صورت مکتوب و مدون در قالبی مشخص به شخص یا اشخاص برای بررسی و پذیرش ارائه می‌شود.
۴. در حسن ظن دوستانی که این عکس‌ها را ارسال کرده‌اند شکی نیست ولی برای جلوگیری از اقدامات مشابه در آینده، بهتر است با عواقب قانونی این کار آشنا باشیم.

همه عکس‌های ارسالی شما در دبیرخانه جشنواره کدگذاری شده و داوران جشنواره به هیچ وجه نباید نام عکاس اثری را که در حال داوری آن هستند بدانند. به همین دلیل از حک کردن هرگونه لوگو یا واترمارک اعم از نام عکاس یا نشان تجاری روی عکس‌های خود پرهیز کنید وگرنه عکس‌های مورد نظر در همان گام اول از جریان داوری کنار گذاشته خواهد شد (عکس‌های ۷ و ۸). همچنین اطلاعات ضمنی عکس قرار نیست بر روی آن نوشته شود. در صورت نیاز به ارائه اطلاعات تکمیلی بهتر است این کار در یک فایل نوشتاری جدا از عکس صورت پذیرد. توضیحات همراه عکس همچنین لازم نیست توضیح واضح باشد. این اطلاعات اغلب وقتی به کار می‌آید که به درک عکس کمک کند نه اینکه آن را توضیح دهد.

جشنواره‌های مختلف در مورد شیوه و حدود پردازش و ویرایش عکس سلیقه‌های گوناگونی دارند. با مطالعه فراخوان این مطلب را در ویرایش عکس‌هایتان مدنظر قرار بدهید. گاهی تاریخ عکس‌برداری هم مهم است؛ چنانچه در فراخوان به این مطلب اشاره شده باشد حتماً به آن توجه کنید. همچنین ابعاد عکس‌های ارسالی و سایر مشخصات فنی آن را مدنظر قرار دهید. بعضی سایت‌های جشنواره برای عکس شما محدودیت حجم ارائه می‌کنند و مثلاً عکس‌هایی با حجم بیشتر از دو مگابایت را نمی‌پذیرند. بنابراین قبل از آغاز به ارسال، سایز عکس‌ها را به اندازه مناسب تغییر دهید. در صورت درخواست در فراخوان، برای عکس خود نامی انتخاب کنید و اطلاعات ضمنی شامل نام عکاس، مکان و زمان عکس‌برداری و یا سایر توضیحات مورد نظر را به شیوه خواسته‌شده، که معمولاً استفاده از برچسب در پشت عکس‌های چاپ‌شده یا یادداشت در یک فایل متنی جداگانه است، ارائه دهید. دوباره یادآوری می‌شود از نوشتن این اطلاعات بر روی عکس خودداری کنید. دقت در مواردی که به آن‌ها اشاره شد علی‌رغم زمان‌بر بودن، کار شما را آسان‌تر و درنهایت از اتلاف وقت شما جلوگیری خواهد کرد.

اصالت عکس

عکس باید حاصل کار خودتان باشد؛ یعنی شما دانش آموز هنرمند باید آن را عکاسی کرده باشید. ارسال عکس‌های زیبایی که از سایت‌های خبری یا عکاسی برداشته شده‌اند کاری غیرقانونی است و مصداق مجرمانه دارد. اصولاً وقتی عکسی به نام شما در جشنواره شرکت داده می‌شود یعنی اینکه شما خالق اثر هستید، در غیراین صورت تمامی عواقب قانونی این کار، در صورت اثبات عدم صحت این امر، بر عهده شما خواهد بود. بنابراین عکسی که حاصل کار عکاس یک خبرگزاری (عکس‌های ۱۰ تا ۱۳)²، عکاس حرفه‌ای، معلم و یا یکی از اعضای خانواده شماس است اصولاً نمی‌تواند به جای عکس شما در جشنواره شرکت داده شود. هرگز عکس‌های یادگاری و خانوادگی خود را برای جشنواره ارسال نکنید. مگر اینکه به‌طور مشخص یکی از موضوعات مورد نظر جشنواره عکس یادگاری و خانوادگی باشد.

زمان‌بندی

به آخرین مهلت شرکت در جشنواره دقت کنید. ارسال عکس‌ها را به دقیقه آخر موکول نکنید. به هر دلیلی ممکن است در دقایق آخر مشکلی پیش بیاید و به این ترتیب فرصت شرکت در جشنواره را از دست بدهید. ضمن اینکه در صورت داشتن فرصت کافی چنانچه اشتباهی رخ داده باشد می‌توان از امکان تصحیح بهره‌مند شد.

در پایان دوباره یادآوری می‌کنیم که بهترین شیوه و راهکار موجود برای اینکه بتوانید در جشنواره شرکت کنید مراجعه به متن فراخوان جشنواره است، و همان‌طور که پیش‌تر آمد برای رسیدن به نتیجه مطلوب می‌توان از مشورت افراد صاحب صلاحیت در این مورد نیز بهره‌مند شد. امید است با دقت و رعایت موارد مذکور آثار فاخر شما به جشنواره‌های مختلف راه یافته و جزو آثار برتر انتخاب شود و شما بتوانید طعم پیروزی در یک رقابت عمومی را بچشید و به تجربه‌اندوزی در هنر عکاسی جدی‌تر از پیش ادامه دهید.

آیینیه خانه مفخم بجنورد و تأثیر تحصیل معماری در فرنگ

سعیده تلّالا

دانشجوی کارشناسی ارشد پژوهش هنر

این بنا در موارد بسیاری از قوانین و اصول معماری غرب پیروی کرده است. وجود عناصری مانند سنتوری، استفاده از نقوش اساطیری در سنتوری، ستون و نیم‌ستون‌هایی بی‌شمار و استفاده از سقف شیروانی بدون توجه به اقلیم منطقه از ویژگی‌های بارزی است که متأثر بودن معمار این بنا از فرهنگ غرب را به وضوح نشان می‌دهد. به علاوه، آثاری نیز از تعلق خاطر معمار به دین و فرهنگ ایرانی اسلامی در آن نمایان است.

کلیدواژه‌ها: معماری، ممتحن الدوله، عمارت مفخم،

فرهنگ غرب

چکیده

احوال دوگانه امروز جامعه ایرانی قدمتی بیش از یک سده دارد؛ دوگانگی‌ای ناشی از تعارض میان عالم نو و کهن. شناخت این احوال به خصوص در عالم معماری لازم می‌نماید. این شناخت را باید از نخستین معماری آغاز کرد که این احوال بر ایشان عارض شد. میرزا مهدی‌خان شقاقی ملقب به ممتحن الدوله از اولین استادان معماری است که در دوره قاجار برای تحصیل معماری به فرنگ فرستاده شد. بنای عمارت و آیینیه خانه مفخم از آثار به جامانده از این استاد معمار است که در شهر بجنورد واقع شده است. با بررسی‌های انجام شده، مشخص می‌شود که

مقدمه

در یکی دو قرن گذشته، فرنگ در ذهن مردم شرق تصویری افسانه‌ای و خیال‌انگیز بود و سرمشقی اجتناب‌ناپذیر می‌نمود. نام فرنگ ورد زبان‌ها، گفتارش مورد تقلید و قضاوت و داوری‌اش تعیین‌کننده و معیار همه ارزش‌ها بود. پیرامون او را هاله‌ای از احترام فرا گرفته و آوازه و شهرت و معلوماتش همه‌جا پیچیده بود. ایرانیان تا زمان صفویه حاضر نبودند جز در سرزمین‌های اسلامی به سیر و سیاحت بپردازند. پس از آنکه در عصر صفویه آشنایی آنان با فرنگیان بیشتر شد و فرنگیان را در دانش و ابزارسازی از خویشتن بالاتر یافتند، فریفته آنان شدند و کم‌کم عده زیادی به انگیزه‌هایی گوناگون راهی دیار فرنگ شدند تا در مورد این سرزمین ناشناخته آگاهی‌هایی به دست آورند.

زندگی ممتحن‌الدوله

میرزا مهدی‌خان شقاقی ملقب به ممتحن‌الدوله اولین مهندس معمار ایرانی درس‌خوانده در فرنگ است. او در سال ۱۲۶۳ ق (۱۸۴۳ م) در محله سنکلیج تهران در خاندان شقاقی متولد شد. پس از چند سال تحصیل در مکتب سرخانه و دارالفنون - که در آن زمان تازه تأسیس شده بود - بر اثر سلسله اتفاقاتی به دستور شخص ناصرالدین‌شاه با اولین هیئت محصلان به پاریس اعزام شد و این دوره ظاهراً ۸ سال طول کشید. پس از بازگشت به ایران، او را به منصب مهندس باغ‌ها و عمارت‌های سلطنتی گماشتند و در آن منصب، بناهایی در تهران ساخت و کتابی درباره اوضاع و احوال زندگی و تجربه‌هایش نگاشت. از جمله مواردی که در این کتاب بسیار شایان بررسی و تأمل است، کشمکش‌هایی است که در درون و برون و افکار و

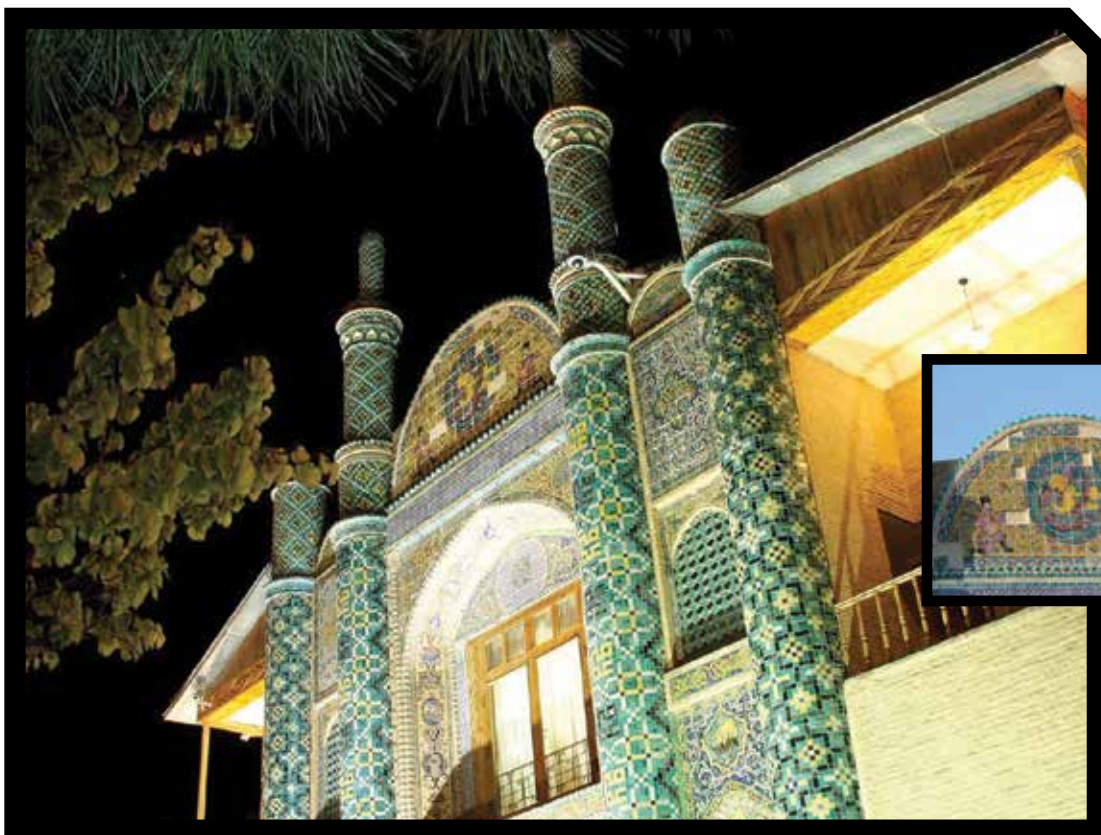
اعمال مؤلف میان سنت و مدرنیته و آراء نو و کهن در جریان است.

معماری پس از اسلام در ایران

بعد از ورود اسلام به ایران با تأکید بر درون‌گرایی و حریمیت در این دوران ورودی‌هایی با هشتی، و رعایت سلسله‌مراتب و حریم‌ها طراحی می‌شده است. در اواخر دوره قاجار، کاربرد ترکیب‌های شکلی غیرسنتی، که اغلب متأثر از معماری روسیه، اروپا، مسافرت خارجی‌ان به ایران و ایرانیان به اروپا و به‌ویژه احداث سفارت‌خانه‌ها و بناهای متعلق به اروپاییان بود، رواج یافت؛ مانند انواع شکل‌های سنتوری، سنتوری شکسته و کلاه‌خودی که به‌صورت ساده یا همراه با نقوش متنوع اسلیمی، گره‌سازی آجری و کاشی‌کاری آراسته می‌شدند. این تزیینات و نقوش در بیشتر موارد در سردر بنا به کار می‌رفتند و غالباً جرزهای ساده و فاقد تزیینات پرکار بودند؛ مگر در موارد استثنایی که برای تزیین جرزها از سفال و آجر مهری استفاده می‌شد. گاهی نیز ترکیب ستون و نیم‌ستون با شکل‌های متنوع به‌صورت منفرد یا زوج یا سایر عناصر و شکل‌های تزیینی در هر سوی ورودی به کار می‌رفت. در معماری یونان باستان، فضاهای ورودی بناها متشکل از ستون‌هایی به شکل مجسمه بودند و همراه با سنتوری‌هایی در سر در بنا و پله‌هایی عریض که با هدف تأکید بر خطوط افقی شکل می‌گرفتند.

در معماری گوتیک نیز تداوم فضایی، پیوستگی بین بیرون و درون در طراحی فضاهای ورودی مبنای کار قرار می‌گرفت. ورودی‌های بلند و باشکوه و به همراه پیکرنگاری و نقش و نگاره‌های نوک‌تیز با هدف تأکید بر خطوط قائم ساخته می‌شدند.

بنای آینه‌خانه
مفخم به عنوان
فضای اداری
و دیوانی
برای انجام
دیدارهای
رسمی سردار
مفخم (ایلخانی
کرد شادلو
در بجنورد) با
رجال سیاسی
عهد قاجار
و نیز مراسم
تشریفات
نظامی و رایزنی
در باب مسائل
سیاسی و
اجتماعی با
سران ایل
شادلو و دیگر
رجال سیاسی
عهد قاجار
مورد استفاده
قرار می‌گرفته
است

تصویر شماره ۲:
سردر ورودی بنای
آیینه‌خانه مفخم
بجنورد - عکس
از سایت میراث
فرهنگی خراسان
شمالی

آیینه‌خانه مفخم

بنای آیینه‌خانه مفخم به‌عنوان فضای اداری و دیوانی برای انجام دیدارهای رسمی سردار مفخم (ایلخانی کرد شادلو در بجنورد) با رجال سیاسی عهد قاجار و نیز مراسم تشریفات نظامی و ریزنی در باب مسائل سیاسی و اجتماعی با سران ایل شادلو و دیگر رجل سیاسی عهد قاجار مورد استفاده قرار می‌گرفته است. ساختمان آیینه‌خانه هم‌زمان با عصر دلگشا ساخته شده است. پلان این بنا مستطیل شکل بوده و در دو طبقه به ابعاد تقریبی 11×18 متر و به ارتفاع حدود ۱۰ متر ساخته شده است که در مجموع ۱۹ اتاق دارد. یکی از اتاق‌های طبقه فوقانی اتاقی است به ابعاد 8×3 متر که تمام دیوارها و سقف آن با طرح‌های زیبا آیینه‌کاری شده است. بنای آیینه‌خانه به شماره ۱۱۶۷ در فهرست آثار ملی کشور به ثبت رسیده است و از سال ۱۳۷۹ تاکنون به‌عنوان موزه اسناد و نسخ خطی مورد استفاده قرار می‌گیرد. در دوره قاجار، این بنا همراه با بناهای دیگر از جمله عمارت مفخم، کلاه‌فرنگی، حوض‌خانه در باغ بزرگی قرار داشته و مجموعه دارالحکومه مفخم را تشکیل می‌داده است. (تصویر شماره یک)

مصلح به‌کار رفته در این بنا شامل آجر، ماسه، آهک و گچ بوده و جهت رعایت اصول معماری در

زیرسازی و پی آن از سنگ استفاده شده است. همچنین چوب ارس به صورت عمودی و افقی نیز به منظور استحکام بنا به کار رفته است. آیینه‌خانه را فضای سبز محدودی، از جمله گل‌کاری و احداث چپر و پرچین، از کل مجموعه دارالحکومه جدا می‌کرده است. بنای یادشده پلانی آزاد داشته است و رعایت نظام هندسی، وجود تقارن و الهام‌پذیری از غرب (به‌عنوان مثال استفاده از کاشی هفت‌رنگ) در ساخت آن به‌وضوح مشاهده می‌گردد.

در ساخت بنای آیینه‌خانه از کاشی در سه تکنیک هفت‌رنگ، معقلی و اسلیمی، و نیز نگاره‌هایی برگرفته از مظاهر طبیعت استفاده شده که برای پرهیز از شبیه‌سازی (رقابت با خالق) طرح شده‌اند. ساختمان دارای سه در ورودی در اضلاع شمالی (ورودی اصلی) غربی و شرقی می‌باشد که هر سه به راهرویی در طبقه اول منتهی می‌شوند. در یک طرف این راهرو حجره‌هایی قرار دارند و در یک سوی دیگر چهار اتاق. در دو انتهای راهرو پلکان‌هایی تعبیه شده که به طبقه فوقانی، جایی که تالار آیینه در آن واقع شده است، ختم می‌شوند. طبقه دوم نیز شامل ۱۴ اتاق و تالار آیینه است. درهای این طبقه از جنس چوب صندل است که با استخوان تزیین شده‌اند. سقف‌ها مشبک چوبی‌اند و این خود از شاخصه‌های معماری عصر قاجار محسوب می‌گردد. سقف بنا دو پوشش بوده

که شیروانی آن قبلاً از جنس سفال و هم‌اکنون پس از مرمت از جنس ورق گالوانیزه است (استفاده از این نوع سقف بدون توجه به اقلیم منطقه و سایر بناهای سنتی همجوار از بارزترین نمونه‌های تأثیرپذیری این معمار در ساخت و طراحی بنا می‌باشد). در نمای شمالی (اصلی) عمارت ۴ نیم‌ستون به قطر تقریبی ۱۱۰ سانتی‌متر و ارتفاع ۱۰ متر مشاهده می‌شود. دو نیم‌ستون یک تاج نیم‌دایره‌ای دارند که شکل گلدسته را تداعی می‌کند و دو نیم‌ستون دیگر تاج ندارند. این نیم‌ستون‌ها با کاشی‌های سیاه، سفید و زرد مزین شده‌اند. نیم‌ستون‌ها با خط معقلی بسیار زیبایی آراسته شده‌اند و کلمه «محمد» به طور منظم در این نیم‌ستون‌ها از پایین به بالا ۱۲ مرتبه تکرار شده است: یک مرتبه به رنگ سیاه و یک‌بار به رنگ زرد. نیم‌ستون‌ها به پایه‌ای از سنگ مرمر ختم می‌شوند. در قسمت فوقانی نمای اصلی یک تاج نیم‌دایره‌ای وجود دارد که نسبت به دو تاج نیم‌دایره‌ای روی نیم‌دایره‌ها بسیار بزرگ‌تر است. در حاشیه تاج اصلی، یک ردیف کاشی با نقش گل لاله به رنگ قرمز و آبی به‌صورت سربالا و واژگون نصب شده است (استفاده از رنگ قرمز در کاشی‌کاری دوران قاجار رواج یافت و تا قبل از آن در هیچ معماری سنتی دیده نشده است). در قسمت داخلی این نیم‌دایره یک مجموعه نقوش اسلیمی بسیار زیبا مشاهده می‌گردد. در بخش میانی این نیم‌دایره، دایره‌ای با زمینه لاجوردی وجود دارد که نقش جدال بین شیر و اژدها در آن دیده می‌شود. در فرهنگ ایرانی باستان، جدال شیر و اژدها نماد جدال بین خیر و شر بوده است. در این تصویر،

در حالی که اژدها (نماد شر) شیر (نماد خیر) را در بر گرفته، شیر با فشردن گوی اژدها شر را به آستانه نابودی می‌کشانند. (در این بنا احتمالاً برای جلوگیری از تکرار، مستقیماً از شکل سنتوری استفاده نشده است؛ چون عمارت همجوار که قبلاً توضیحات آن ذکر شد، در قسمت سردر ورودی دارای یک سنتوری با نقوش اساطیری است که در بنای آیینه‌خانه طرح نیم‌دایره جای آن را گرفته است. با وجود این، نقوش کارشده داخل این قسمت مجدداً همان نقوش اساطیری است. در معماری دوران باستان در غرب اروپا نیز این نقوش اساطیری در همین محل، یعنی در بالای سردر و داخل تاج یا همان سنتوری قرار می‌گرفته است). (تصویر شماره ۲)

در کنار جدال بین خیر و شر دو تفنگ‌دار در حالی که به زمین زانو زده‌اند، محل جدال بین شیر و اژدها را نشانه رفته‌اند. این سربازان نیز خود می‌توانند نمادی از خیر و شر باشند که با هم در جنگ‌اند. در زیر این قسمت طاقی وجود دارد که در ورودی را در میان گرفته است. کاشی‌های این قسمت به رنگ زرد فیروزه‌ای و لاجوردی هستند. پیشانی طاق با نقوش اسلیمی تزیین شده است. در قسمت زیرین، نقش دو گلدان به صورت قرینه قرار گرفته است و همین‌طور نقش عمارت کلاه‌فرنگی در طرفین این گلدان‌ها مشاهده می‌شود. در دو طرف در ورودی، نقش دو سرباز در حال نگهبانی از بنا به چشم می‌خورد. حالت چشم‌ها و طرز ایستادن سربازان یادآور تابلوهای تعزیه عصر قاجار می‌باشد. هرچند این معمار تحت تأثیر هنر معماری غرب

در ساخت
بنای آیینه‌خانه
از کاشی در
سه تکنیک
هفت‌رنگ،
معقلی و
اسلیمی، و
نیز نگاره‌هایی
بر گرفته از
مظاهر طبیعت
استفاده شده
که برای پرهیز
از شبیه‌سازی
(رقابت با خالق)
طرح شده‌اند

تصویر شماره ۳: تالار آئینه بنای آئینه‌خانه مفخم بجنورد -
تصویر از سایت میراث فرهنگی خراسان شمالی

**در ساخت
بنای آئینه‌خانه
از کاشی در
سه تکنیک
هفت‌رنگ،
معلی و اسلیمی،
و نیز نگاره‌هایی
بر گرفته از
مظاهر طبیعت
استفاده شده
که برای پرهیز
از شبیه‌سازی
(رقابت با خالق)
طرح شده‌اند**

قرار گرفته و آشکارا عناصر معماری غرب را در بنا به کار برده است، در برخی موارد تعلق خاطر او به دین و مذهب مادری (اسلام، شیعه) نیز در به‌وجود آوردن اثر بروز کرده است و خودنمایی می‌کند. در بخش میانی نما یک طاق جناقی وجود دارد که در قسمت میانی آن پنجره‌ای به ابعاد ۲۹۰×۲۹۰ سانتی‌متر قرار دارد و دلیل بزرگ بودن آن، تأمین نور و ایجاد چشم‌انداز مناسب به فضای بیرون است (استفاده از پنجره‌های بزرگ برای ایجاد چشم‌اندازهای وسیع نیز از خصوصیات بارز هنر معماری غرب است که در دوره قاجار وارد معماری سنتی ایران شده و در این بنا نیز به وضوح نمایان است). تزیینات این طاق محراب‌گونه، دولچکی با پس‌زمینه زرد همراه نقوش اسلیمی به رنگ فیروزه‌ای و لاجوردی است. بین قسمت فوقانی و میانی نما دو ردیف کاشی هفت‌رنگ نصب شده است. (تصویر شماره ۳)

به‌طور کلی، در معماری این دوران رسم بر این بوده است که نام معمار و بانی بنا در قسمت بالای ورودی به‌صورت کاشی‌کاری حک شود. در این بنا هم قبلاً در همین محل کتیبه‌ای وجود داشته که محدوده حکومتی سردار مفخم و همین‌طور نام بانی نما در آن نقش بسته بوده است. در دوران پهلوی به دستور

رضاشاه این کتیبه از سردر بنا جدا شده و به جای آن کاشی‌کاری فعلی نصب شده است. فضای فرورفته بین نیم‌ستون‌های ایوان یا به‌عبارتی طاق‌دیس نیز بعضاً با کاشی‌های لوزی شکل به رنگ‌های زرد سفید و فیروزه‌ای و آبی مشبک، طرح زیبایی را در بنا ایجاد کرده‌اند. در بخش تحتانی طاق‌دیس‌ها طاقچه‌ای به ارتفاع حدود ۲ متر دارای پایه‌ای پوشیده از سنگ مرمر وجود دارد. قسمت داخلی این طاق با کاشی هفت‌رنگ زرد لاجوردی و حاشیه‌ای به رنگ سیاه تزیین شده است. در قسمت بالای این طاق روی یک کتیبه لاجوردی مملو از نقوش اسلیمی منازعه گاو و شیر نقاشی شده است که به یاد شیر و گاو حک شده در حجاری دیواره‌های تخت جمشید است (این نقوش نشان می‌دهند که معمار دچار دوگانگی شده اما هنوز پایبند سنت‌ها و عقاید ملی خویش است و آن‌ها را بی‌پروا در بنا به نمایش می‌گذارد تا بتواند سهمی در حفظ اصالت و فرهنگ خویش داشته باشد). این عمارت تنها نمادی از روح خلاق هنرمند ایرانی است و تنها دست توانای هنرمند ایرانی با استعانت از هنر معماری نقاشی، کاشی‌کاری و آئینه‌کاری قادر به خلق چنین ترکیب بدیعی است. در واقع با صیانت از آثار تاریخی، هنرمندان و هنری

را محفوظ می‌داریم که مظهر تمدن و فرهنگ ملی کشور عزیزمان ایران است. (تصویر شماره ۴)

نتیجه‌گیری

در این بحث نه‌چندان مفصل بنای عمارت و آینه‌خانه مفخم که در جوار یکدیگر واقع شده‌اند و یکی از زیباترین بناهای تاریخی استان خراسان شمالی و شهر بجنورد به حساب می‌آیند، به لحاظ تأثیرپذیری از معماری غرب مورد بررسی قرار گرفت. در نگاهی کلی، این بنا نیز همچون دیگر بناهای عصر قاجار از الگوهای معماری مشخصی پیروی می‌کند اما بنای مذکور دارای ویژگی‌هایی است که از طرفی تأثیرپذیری معمار را از فرهنگ و هنر غرب به‌وضوح نشان می‌دهد و از دیگر سو، تعلق خاطر او به دین و مذهب مادری و همچنین اصالت و فرهنگ ملی ایران باستان را به نمایش می‌گذارد. گویا معمار سعی کرده است این دو متضاد را در کنار یکدیگر بنشاند و از هر دو بهره بجوید تا اثری بدیع خلق کند.

ویژگی‌های خاص این بنا را می‌توان در دو گروه طبقه‌بندی کرد: اول ویژگی‌هایی که تأثیرپذیری معمار از غرب را نشان می‌دهد و دوم، ویژگی‌هایی که تعلق خاطر او به دین و فرهنگ اصیل ایران را بازگو می‌کنند. این ویژگی‌ها عبارت‌اند از:

ویژگی‌های تأثیر پذیرفته از معماری غرب
- استفاده از سقف شیروانی با پوشش سفال و

چوب در هر دو بنا بدون توجه به اقلیم منطقه و بناهای سنتی همجوار؛

- استفاده از قوس نیم‌دایره در نمای ورودی آینه‌خانه؛

- استفاده از نقوش اساطیری در تاج ورودی آینه‌خانه؛

- استفاده از ستون و نیم‌ستون در نما و قسمت ورودی بنا؛

- ایجاد چشم‌انداز وسیع توسط پنجره‌های بزرگ که در نمای ساختمان قرار دارد؛

- داشتن پلانی آزاد و بی‌توجهی به اصل درون‌گرایی در معماری اسلامی ایرانی.

ویژگی‌های نشان‌دهنده تعلق خاطر معمار به دین و فرهنگ اسلامی و ایرانی

- استفاده از اسامی اله، محمد و علی در کاشی‌کاری نمای بنا؛

- استفاده از نقش سربازهایی که یادآور تابلوهای تعزیه عصر قاجارند؛

- استفاده از ستون‌هایی به شکل مناره مساجد اسلامی در نمای بنا؛

- استفاده از نقوش اسلیمی و ختایی و به کار بردن رنگ آبی فیروزه‌ای به‌طور گسترده در کاشی‌کاری نما؛

- استفاده از نقوش اساطیری شیر و خورشید و شیر و گاو در بنا.

منابع

۱. زارعی، محمدابراهیم. (۱۳۴۲). آشنایی با معماری جهان. تهران: نشر فن آوران.
۲. پیرنیا، محمدکریم. (۱۳۸۴). سبک‌شناسی معماری ایران. تهران: نشر سروش.
۳. سلطان‌زاده، حسین. (۱۳۷۲). فضاهای ورودی در معماری سنتی ایران. تهران: شهرداری تهران.
۴. پوشاسب گوشه، فیض‌الله. (۱۳۷۳). «بررسی تاریخ روابط خارجی ایران با غرب در اوایل دوره قاجار» مجله مصباح، شماره ۱۲.
۵. شهری برآبادی، محمد. (۱۳۷۳). «سفرنامه‌های فرنگ رفتگان»، مجله علوم و حدیث، مشکوة، تابستان شماره ۳.
۶. عبدالله‌زاده، محمدمهدی. (۱۳۸۸). «معمار دوره گذار: نگاهی به خاطرات ممتحن‌الدوله»، مجله هنر و معماری، گلستان هنر، بهار، شماره ۱۵.
۷. افشاراصل، مهدی و خسروی، محمدباقر. (۱۳۳۷). «معماری ایران در دوره قاجار». مجله هنر و معماری، شماره ۳۶.
۸. وبگاه اداره میراث فرهنگی خراسان شمالی
<http://www.nkchto.ir>

تجربه دبیر هنر تولید نقش کاشی

مارال یغمائیان

اشاره

هنرمندان بزرگ از فروش اولین اثر هنری خود در دوره تجربه‌آموزی‌شان به نیکی یاد می‌کنند. اینکه امروزه در روزگار ما دانش‌آموزی بتواند اثر هنری خودش را به فروش برساند موفقیت و تجربه‌ای ارزشمند برایش محسوب می‌شود.

ازهار شرکا، دبیر هنر خوش‌ذوق، زمینه‌ای را برای دانش‌آموزانش فراهم کرده تا بتوانند به چنین تجربه‌ای نائل شوند. موضوع را از زبان خودش بخوانیم:

«ازهار شرکا هستم و به‌عنوان دبیر هنر در دبیرستان عصمت متوسطه ۱ (منطقه ۵) آموزش و پرورش تهران مشغول تدریس می‌باشم. دبیرستان عصمت دولتی است و با توجه به کمبود نیروی متخصص هنری در مدارس سال‌ها از داشتن دبیر کارآمد هنر محروم بود. سال ۹۷-۹۸ توفیق حاصل شد تا در این دبیرستان درس هنر را تدریس کنم. دانش‌آموزان در طی این چند ماه توانسته‌اند در زمینه‌های مختلف هنری خوش جلوه کنند به‌طوری که کارآفرینی هم داشته‌اند. نقش روی کاشی یکی از نمونه آثاری است که پس از ارائه به مردم خوش‌ذوق مورد استقبال قرار گرفته و در جامعه عرضه شده و به فروش رسیده است. این نقوش به‌صورت هندسی/ماندالایی/تصویرسازی/گرافیکی سر کلاس اجرا و

الیکا میرطباطبایی، کلاس نهم متوسطه

الیکا میرطباطبایی، کلاس نهم متوسطه

الیکا میرطباطبایی، کلاس نهم متوسطه

زینب عطیعی، کلاس نهم متوسطه

علی رحیمی، کلاس نهم متوسطه

سارینا مشرف، کلاس نهم متوسطه

الیکا میرطباطبایی، کلاس نهم متوسطه

پس از تأیید روی کاشی نقش گردیده است. این نقوش به دو فرم سیاه و سفید و رنگی ترسیم شده و متناسب با شکل نقش رنگی بودن یا سیاه و سفید بودن آن مشخص شده است. استفاده از متریال‌های خاص برای رنگ کردن آثار موجب شده که نقاشی‌ها قابل شست‌وشو و ثابت باشند.

کاربرد آن‌ها: زیرلیوانی، تابلوهای تزئینی، و حتی در دکوراسیون داخلی آشپزخانه قابل استفاده است. کارها چایی نیست و در عین تنوع در فرم و رنگ قابل تکرار نیست. هدف اصلی دبیر هنر رشد و شکوفایی و بالندگی دانش‌آموزان در اوایل نوجوانی است تا با انگیزه‌تر درس بخوانند و لذت درآمذایی زیر دندانشان رود و با کارآفرینی خود اعتمادبه‌نفس آن‌ها دوچندان گردد.

رشد هنر: برای خانم شرکا و شاگردان‌شان آرزوی توفیق داریم و امیدواریم دیگر دبیران هنر نیز تجربه‌های موفق تولیدات هنری دانش‌آموزان و نحوه عرضه و فروش آن را برای انعکاس در رشد آموزش هنر ارسال کنند.

چکیده

جایگاه درس هنر در دوره متوسطه دوم، منطبق بر نیازهای دانش آموزان این دوره و حاکی از توجه مسئولان در ارزش نهادن به اصالت‌های هنری ایرانی-اسلامی است. شک نیست که بازیابی هویت فردی دانش آموزان، از طریق شناخت استعداد‌های هنری و استمرار و پرورش آن‌ها، در مقاطع تحصیلی مختلف، در جهت نیل به اهدافی چون تقویت درک زیباشناختی و قدرشناسی از میراث فرهنگی و هنری، حفظ و حراست از آن، تقویت روحیه ابتکار و ابداع هنرمندانه صورت می‌گیرد. با توجه به اختیاری بودن درس هنر برای دانش آموزان شاخه‌های نظری، امید است آسان‌تر به اهداف بالا نائل آییم.

در این پژوهش سعی در شناخت دلایل عدم علاقه دانش آموزان به درس اختیاری هنر و از جمله بی‌توجهی آن‌ها به مشارکت در فعالیت‌های کلاسی داریم. سپس، سعی کرده‌ایم با ارائه راه‌حل‌هایی درصدد رفع این موانع براییم. راهکارهای پیشنهادی، در ابتدا به شفاف‌سازی و چرایی لزوم درس هنر برای دانش آموزان شاخه نظری می‌پردازد. بی‌توجهی دانش آموزان به درس هنر در دوره ابتدایی سبب عدم آگاهی آن‌ها از استعدادها و توانایی‌های خود در دوره متوسطه اول گردد و آن‌ها درس هنر را جدی نگیرند و این خود باعث شده تا به خود برچسب بی‌هنر زده و اعتمادبه‌نفسشان برای ابداع هنری پایین بیاید. لذا، در کنار فعالیت‌های ارائه شده در کتاب هنر، روش‌های دیگری نیز به کار گرفته شد تا بتوانیم اعتمادبه‌نفس خلق اثر هنری، تقویت سواد هنری و نقد هنری را در دانش آموزان تقویت کنیم.

کلیدواژه‌ها: درس اختیاری هنر، اقدام پژوهی، آموزش هنر، تدریس هنر.

تدریس درس اختیاری هنر:

اقدام پژوهی

رقیه‌السادات وزیر بزرگ

دبیر هنر دوره متوسطه اول و دوم شهر یزد

سمیه رحیمی

دبیر هنر متوسطه اول و دوم شهر یزد

توصیف وضعیت موجود و تشخیص

مسئله

هنر یکی از دروس اختیاری است که همگام با تغییر نظام آموزشی و کتب درسی به برنامه درسی ارائه شده در شاخه های نظری، فنی و حرفه ای و کار دانش برای پایه دهم یا یازدهم اضافه شده است. ساعت تعریف شده برای درس های اختیاری، ۲ ساعت در هفته است که البته برای مدارس خاص (فرز انگان و نمونه دولتی) دو هفته یکبار در نظر گرفته شده است. این درس در دوره متوسطه دوم در سال های اول تدریس خود به سر می برد بنابراین با انبوهی از چالش ها، موانع، تهدیدها و البته فرصت ها روبه روست.

اولین مسئله ای که ما در این پژوهش با آن برخورد داشته ایم، عدم علاقه دانش آموزان به درس اختیاری هنر بود، و این علیرغم علاقه باطنی آن ها به هنر به عنوان فعالیتی عملی است و اعتراف آن ها به اینکه هنر تسکین دهنده روح آن ها است و همه در درون خود خواستار ادامه یکی از شاخه های هنری هستند. اما در ساعت کلاس تمرکز کافی نداشتند و انگیزه مورد انتظار را از خود نشان نمی دادند. مسئله دیگر این بود که برخی اوقات کلاس هنر به علت امتحانات درس های دیگر یا به دلیل اختصاص یافتن ساعت این درس به کلاس جبرانی برای دروس تخصصی، تشکیل نمی شد و در عمل دانش آموزان نمی توانستند ارتباط خود را با محتوای کتاب و فعالیت های عملی آن، حفظ کنند.

ابزار و روش های گردآوری داده ها

(شواهد ۱)

دو ابزاری که در پژوهش حاضر از آن استفاده شد، مشاهده و مصاحبه است. ما با مشاهده رفتار دانش آموزان و زبان بدن آن ها در فضای کلاس هنگام تدریس محتوای کتاب، احساس کردیم که انگیزه و مشارکت لازم را در مباحث هنری بروز نمی دهند و تعداد کمی از آن ها با محتوای تعیین شده همراه می شوند.

الف. مشاهده

برحسب آنچه ما مشاهده کردیم، دانش آموزان:

- در سر کلاس هنر مشغول مطالعه و یا انجام تکالیف دروس اصلی و تخصصی به غیر از درس هنر بودند؛
- فعالیت های کتاب را فقط برای اخذ نمره انجام می دادند و شوقی در انجام کار نداشتند؛
- کتاب هنر را به همراه خود نمی آوردند و حتی آن را ورق نمی زدند بلکه بیشتر تمایل به شنیدن درس داشتند تا مشارکت در آن.

ب. مصاحبه: پس از صحبت با

دانش آموزان و پرسش از آن ها در مورد علت بی علاقه گی شان به درس اختیاری هنر، به دریافت های زیر رسیدیم:

۱. آن ها توجیه نشده بودند که چرا در پایه یازدهم، هنگامی که در سال آتی باید در آزمون سراسری دانشگاه (کنکور) شرکت کنند، درسی اختیاری را که خود نقشی در انتخاب آن نداشته اند، بگذرانند. از آن بدتر اینکه عده ای از آنان در واقع دروس اختیاری را زنگ تفریح و سپر بلای درس های تخصصی می پنداشتند. چرایی ارائه درس اختیاری هنر برای آن ها تعریف نشده بود. آن ها نمی دانستند در دوره متوسطه دوم که زمینه ای برای ورود به دانشگاه است در میان دروس تخصصی و کاربردی که دارند جایگاه دروس عمومی و به ویژه درس اختیاری هنر کجاست.

۲. از نظر آن ها حجم گسترده دروس تخصصی در رشته های نظری، زمانی برایشان باقی نمی گذاشت تا در خارج از ساعت کلاس به انجام کار عملی و مطالعه هنری بپردازند. لذا در ساعت درس هنر هم آن ها خواستار اختصاص این درس به مطالعه دروس تخصصی و یا آمادگی برای المپیادهای علمی و امتحانات ویژه مدارس خاص بودند.

۳. عده ای از دانش آموزان از فشار

اولین مسئله ای

که ما در این

پژوهش با

آن برخورد

داشته ایم،

عدم علاقه

دانش آموزان به

درس اختیاری

هنر بود، و این

علیرغم علاقه

باطنی آن ها به

هنر به عنوان

فعالیتی عملی

است

تعداد زیادی از دانش‌آموزان از علاقه خود به هنر سخن می‌گفتند، منتهی اذعان می‌داشتند که تنها به عنوان دوستدار اثر هنری از آن لذت می‌برند و تمایلی به صرف وقت برای انجام کار هنری ندارند

خانواده‌هاشان برای تمرکز بر روی دروس تخصصی گله می‌کردند، چرا که آن خانواده‌ها انجام کار هنری و حتی مطالعه در خصوص فعالیت‌های تعریف‌شده در کتاب درسی هنر را اتلاف وقت تلقی می‌کردند.

۴. برخی از دانش‌آموزان به مشابَهت برخی مباحث کتاب هنر با مباحث سواد رسانه‌ای (درس اختیاری دیگر در پایه دهم) و برخی دروس دیگر اشاره می‌کردند.

۵. تعداد زیادی از دانش‌آموزان از علاقه خود به هنر سخن می‌گفتند، منتهی اذعان می‌داشتند که تنها به عنوان دوستدار اثر هنری از آن لذت می‌برند و تمایلی به صرف وقت برای انجام کار هنری ندارند. حتی تعدادی از دانش‌آموزان که در شاخه‌های مختلف هنری مانند موسیقی، نقاشی، عکاسی و خوشنویسی توانمند هستند، تأکید

می‌کردند که به خاطر کمی وقت و برنامه‌ریزی‌شان جهت قبولی در دانشگاه نمی‌توانند برای ادامه و تمرین در رشته هنری مورد علاقه‌شان وقت صرف کنند.

۶. تصور عمومی آن‌ها این بود که هنرمندان شاخص دارای استعدادی ویژه هستند و چون این‌ها خودشان از این استعداد بی‌بهره‌اند پس تمرکز بر هنر و انجام کار عملی هنر و حتی شنیدن درباره هنر و دیدن آثار هنری و خلق اثر هنری توسط آن‌ها بی‌فایده است و موجب ناامیدی‌شان خواهد شد.

تفسیر و تحلیل داده‌ها

در بخش سامان‌دهی و تحلیل داده‌ها، اطلاعات کسب‌شده در دو روش مصاحبه و مشاهده را به صورت خلاصه در پیش روی خود می‌گذاریم تا ارتباط عوامل تأثیرگذار بر روی مسئله روشن‌تر شود. جدول ۱.

جدول ۱: تجزیه و تحلیل داده‌ها

موارد تأثیرگذار بر عدم تمایل دانش‌آموزان به مشارکت در فعالیت‌های کلاسی	
خانواده	عدم آگاهی نسبت به اهمیت درس هنر
	تأکید خانواده بر روی دروس تخصصی
دبیر و مدرسه	نبود کارگاه و فضای لازم برای فعالیت هنری
	اختصاص ساعت هنر برای جبران دروس تخصصی
	نداشتن فرصت کافی برای تمرکز بر دروس اختیاری
	برپایی مراسم فوق برنامه در زمان کلاس هنر از طرف مدرسه
دانش‌آموز	اعتماد به نفس پایین دانش‌آموزان جهت انجام کار هنری
	عدم آگاهی نسبت به اهمیت درس هنر
	استرس و اضطراب کنکور در دانش‌آموزان پایه یازدهم به عنوان اولین شرکت‌کنندگان کنکور نظام جدید آموزشی
	محدودیت دید دانش‌آموزان نسبت به زیبایی‌شناسی و درک آثار هنری جهانی و حتی ملی

تصویر (نمونه‌هایی از آثار دانش‌آموزان، با مواد ترکیبی اجرا شده، برای هدیه دادن به دوستان و تزیین خانه)

تصور عمومی
آن‌ها این بود
که هنرمندان
شاخص دارای
استعدادی ویژه
هستند و چون
این‌ها خودشان
از این استعداد
بی‌بهره‌اند پس
تمرکز بر هنر و
انجام کار عملی
هنر و حتی
شنیدن درباره
هنر و دیدن آثار
هنری و خلق
اثر هنری توسط
آن‌ها بی‌فایده
است

۹. نمایش آثار هنری (شامل اجراهای موسیقی و هنرهای نمایشی) دانش‌آموزان در کلاس
۱۰. برپایی نمایشگاه آثار هنری دانش‌آموزان در گالری‌ها و دانشکده‌های هنر
۱۱. تشویق آن‌ها به انجام کار هنری فارغ از نمره کلاسی و برگزاری امتحان تحلیلی
۱۲. بهره‌مند شدن از دانش‌آموزان آشنا با هنری خاص برای مثال خوشنویسی جهت انجام کارهای هنری گروهی
۱۳. تشویق دانش‌آموزان جهت شرکت در مسابقات هنری
۱۴. برپایی ژورمان (نمایش و ارزیابی) در سطح هر کلاس
۱۵. ارتباط دادن مباحث هنری با مسائل اجتماعی و فرهنگی
۱۶. پیشگیری از برپایی مراسم فوق برنامه و امتحانات تخصصی در ساعت کلاس هنر
۱۷. تشویق دانش‌آموزان به استفاده از تولیدات هنری، جهت هدیه به دوستان
۱۸. برپایی فراخوان مدرسه برای انتخاب طرح‌هایی جهت زیباسازی فضای آموزشگاه.

انتخاب راه حل موقتی

در نتیجه صحبت‌های صورت گرفته با دانش‌آموزان و همکاران، پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

۱. تغییر روش تدریس و نمایش فیلم‌های هنری
۲. در صورت مساعد بودن هوا، تشکیل کلاس در حیاط مدرسه یا فضای باز
۳. ترکیب فعالیت عملی در کنار تدریس تئوری هنر
۴. تغییر چیدمان فضای کلاس (چیدمان صندلی گرد)
۵. از دانش‌آموزان خواسته شد دفترچه‌هایکو تهیه کنند (تشویق به نوشتن جملات زیبا و یا شعر و کشیدن تصویر ساده برای آن)
۶. تماشای نمونه آثار هنری در شاخه‌های هنری مورد علاقه دانش‌آموزان
۷. جهت آموزش تفکر انتقادی از آن‌ها خواسته شد، بخش‌هایی از متن کتاب را که نمی‌پذیرند، با ذکر دلیل بازنویسی کنند.
۸. تشویق دانش‌آموزان برای آوردن و نمایش دادن فایل‌های صوتی و تصویری هنری در کلاس

تصویر ۲ و ۳. استفاده از کاتوچو و رنگ پلاستیک در نقاشی تصویر سیمرغ

تصویر ۴ و ۵. همکاری دانش آموزان در برپایی نقاشی همکاری با موضوع یزد شهری جهانی

هنگامی که بعد از مشاهده برخی از آثار هنری ملی بچه‌ها متوجه می‌شدند که این اثر هم‌اکنون در موزه‌های خارج از ایران قرار دارد، اظهار تأسف می‌کردند و توجه ایشان به مسائل تاریخی و اجتماعی و اهمیت میراث فرهنگی جلب می‌شد.

مبانی هنرهای تجسمی در حین کار عملی توضیح داده شد. بحث رنگ بر اساس آشنایی با مفاهیم ریتم، تضاد و غیره صورت گرفت. خلق تصویر و متن ادبی به صورت ترکیبی در دفترچه‌های هایکوی دانش آموزان انجام می‌شد. به منظور استفاده از توانایی‌های دانش آموزان در شاخه‌های گوناگون هنرهای تجسمی تلاش شد تا پیوند بین هنرهای مختلف، به ویژه خوشنویسی و نقاشی را فراهم کنیم. خلق آثار نقاشی خط، جهت تقویت روحیه ابداع هنری نمونه این همکاری است. ضمن معرفی سبک و مکاتب هنری، از طریق امتحان کردن روش‌های هنری مختلف، امکان آشناسدن دانش آموزان با سبک‌های هنری گوناگون فراهم می‌شد و این زمینه ارتقای سواد هنری، نقد هنری و درک زیبایی‌شناسی را فراهم می‌کرد (تصویر ۱)

• از دانش آموزان خواستیم، از هنر خود برای فعالیت‌های پرورشی و حوزه فرهنگی دیگر

اجرای طرح جدید و نظارت بر آن

در این مرحله راه‌حل‌های انتخابی به مرحله اجرا درمی‌آمد، همچنین به صورت فرایندی و مداوم از کارها ارزیابی به عمل آمد تا به عنوان ملاک و معیاری برای ارزیابی نهایی مورد استفاده قرار گیرد. از جمله، تغییر چیدمان کلاس صورت گرفت، لوازم اولیه هنری به دانش آموزان معرفی شد، محتوای کتاب همراه با مثال و چند نمونه اثر هنری به صورت فایل تصویری یا صوتی نمایش داده می‌شد. تدریس به هدف ایجاد لذت دیداری و شنیداری صورت می‌گرفت. در مورد زیبایی‌شناسی اثر، مراحل ساخت اثر و محل نگهداری آن صحبت می‌شد. برای مثال

تصویر ۶ و ۷. نمایشگاه عکس دانش آموزان و پوستر نمایشگاه عکس، طراحی شده توسط دانش آموزان

خود پرسش می کردند. هنگام انجام فعالیت هنری که همراه شنیدن آهنگ و فضای شاد در کلاس بود، خواستار ادامه کلاس حتی در زنگ تفریح بودند.

برای بهبود کار از مدیر و معاونین مدرسه خواسته شد، در سال تحصیلی آینده، فضای را جهت برپایی کارگاه هنری در اختیار دانش آموزان بگذارند تا هم دانش آموز از حمل وسایل هنری در هر جلسه فارغ شود و هم اینکه به بهانه نبود وسایل و ابزار کار پویایی کلاس هنر مختل نشود. مورد پیشنهادی دیگر قرار دادن زنگ هنر به عنوان در ساعت آخر برنامه روزانه بود تا دیگر دغدغه امتحان درس زنگ دوم و سوم ذهن دانش آموزان را معشوش نکند.

تحلیل اطلاعات حاصل از شواهد ۲ (تحلیل ارزیابی)

در مجموع نسبت به جلسات قبل، مشارکت دانش آموزان در انجام فعالیت ها بیشتر شده بود و حتی پیشنهادهای سازنده ای جهت ایجاد فضای شاد در کلاس برای انجام فعالیت های هنر توسط خود دانش آموزان ارائه می شد. در مورد ادامه تحصیل در رابطه با شاخه های مرتبط با هنر مانند معماری نیز تمایل نشان می دادند.

در مجموع، دانش آموزان برای شرکت در مسابقات فرهنگی و هنری حاضر به همکاری هستند و در بهترین حالت سعی می کنند از آموخته های خود در حوزه هنر در تهیه ابزارهای علمی برای دروس دیگر استفاده کنند و نوعی ارتباط میان هنر و دروس

استفاده کنند، که در نتیجه تعدادی از دانش آموزان بسیجی جهت تزئین نمایشگاه انقلاب اسلامی و دفاع مقدس از تصاویر نقاشی شده استفاده کردند (تصویر ۲ و ۳) • تشویق دانش آموزان به شرکت در مسابقات فرهنگی و هنری و مسابقه نقاشی همگانی (تصویر ۴ و ۵) • برپایی نمایشگاه عکس دانش آموزان در دانشکده هنر همراه با دعوت از والدین (تصویر ۶ و ۷) • فراخوان طرح نقاشی دیواری برای زیباسازی فضای آموزشگاه (تصویر ۸)

ارزیابی با گردآوری اطلاعات (شواهد ۲)

از واکنش های دانش آموزان، از جمله آوردن نمونه کارهای هنری به صورت فایل های دیداری و شنیداری به مدرسه، مشخص بود که آنها توانسته اند با محتوای درسی ارتباط برقرار کنند. بسیاری از دانش آموزان وقتی علاقه خود را در یک شاخه هنری مشاهده کردند، تصمیم گرفتند در تابستان در کلاس های آزاد هنری شرکت کنند؛ یا هنگامی که در کلاس هنر توانایی های دوستان خود را مشاهده می کردند، در مورد چگونگی انجام کار از آنها توضیح می خواستند و کنجکاو خود را در توجه به چگونگی خلق اثر هنری نشان می دادند. علاقه برخی از دانش آموزان به گونه ای بود که حتی خارج از ساعت کلاس و حتی مدرسه در صورت امکان برقراری ارتباط، از مسائل هنری

از واکنش های دانش آموزان، از جمله آوردن نمونه کارهای هنری به صورت فایل های دیداری و شنیداری به مدرسه، مشخص بود که آنها توانسته اند با محتوای درسی ارتباط برقرار کنند

تصویر ۸. انتخاب و اجرای طرح یکی از دانش‌آموزان به‌عنوان نقاشی دیواری فضای آموزشگاه

تخصصی برقرار سازند. حتی از اعضای خانواده می‌خواهند که آن‌ها را در انجام و تکمیل فعالیت‌های هنری حمایت کنند.

گزارش نهایی

ارائه درس اختیاری هنر برای دانش‌آموزان شاخه‌های نظری باید با در نظر گرفتن این مسئله باشد که این دانش‌آموزان از مرحله استعدادیابی، شناخت علایق و انتخاب رشته تحصیلی گذشته‌اند. در دوره متوسطه دوم دانش‌آموز با انتخاب رشته علوم تجربی، ریاضی-فیزیک و علوم انسانی تا حد زیادی هدفش را جهت ادامه تحصیل در رشته‌ای خاص می‌داند. همچنان که پیش از این ذکر شد، هدف اصلی درس اختیاری هنر، ارتقای سطح سواد هنری، توجه به میراث فرهنگی و توان نقد هنری است. برای رسیدن به این هدف تنها بیان مبانی هنری، هنرهای اسلامی و فلسفه هنری حتی در قالب فعالیت‌های ارائه‌شده در کتاب نمی‌تواند جذاب باشد. روش تدریس و نحوه ارائه درس اختیاری هنر برای درسی که فقط در کلام اختیاری است و بیشتر شبیه توفیقی اجباری است و همچنین ارائه آن نیز بسته به نظر اولیای مدرسه است، خیلی اهمیت دارد. زیرا نباید فراموش کنیم که ما درسی را برای دانش‌آموزان علاقه‌مند به شاخه‌های نظری ارائه می‌دهیم که آن را طلب نکرده‌اند و بیان محتوایی که نیاز و ضرورتش

نباید فراموش کنیم که ما درسی را برای دانش‌آموزان علاقه‌مند به شاخه‌های نظری ارائه می‌دهیم که آن را طلب نکرده‌اند و بیان محتوایی که نیاز و ضرورتش طلب و درک نشده است، باید با خلاقیت در روش تدریس همراه باشد

طلب و درک نشده است، باید با خلاقیت در روش تدریس همراه باشد. در این رابطه پژوهش‌های مرتبط زیر پیشنهاد می‌شود:

۱. شناخت آسیب‌شناسی آموزش هنر در مقطع متوسطه دوم برای شاخه‌های نظری
۲. برپایی کلاس توجیهی و نظرسنجی از خانواده و دانش‌آموز در خصوص دروس اختیاری
۳. برپایی نمایشگاه گروهی مدارس یک ناحیه در خصوص دستاوردهای درس هنر
۴. استفاده از دانش‌آموزانی که دارای تفکر نقد هنری، توانایی ابداع و ابتکار هنری هستند در امور فرهنگی و هنری اداره آموزش و پرورش.

منابع

۱. داوری اردکانی، رضا (۱۳۹۰). درباره تعلیم و تربیت در ایران. تهران: سخن.
۲. شریف کاظمی، علی (۱۳۹۶). نگاهی بر هنر پایه دهم و چالش‌های روبه‌رو. تهران: رشد آموزش هنر. دوره یازدهم، شماره ۲.
۳. قاسمی پویا، اقبال (۱۳۸۰). راهنمای عملی پژوهش در عمل. تهران: وزارت آموزش و پرورش.
۴. مهر محمدی، محمود (۱۳۷۹). جستارهایی در پژوهش در آموزش و پرورش. تهران: پژوهشکده تعلیم و تربیت.

ساخت و ساز و ویژگی‌ها

خیابان چهارباغ اصفهان

شبنم گلزار

چکیده

خیابان چهارباغ اصفهان به دلیل زیبایی و ساختار خاص خود، جزء خیابان‌های مشهور دنیا، چه در زمان ساخت آن در دوره صفویه و چه در زمان حال می‌باشد و در سفرنامه جهان گردانی که در سال‌های اولیه ساخت آن، به اصفهان آمده و از این خیابان دیدن کرده‌اند، وصف زیبایی و کم‌نظیر بودن این سازه شهری همواره آمده است. این مقاله در پی شناخت بهتر ویژگی‌های این خیابان و دلیل محبوب بودن آن در بین بازدیدکنندگان است. بنابراین، نخست پرسش‌های زیر مطرح می‌شود:

- آیا نقشه خیابان چهارباغ پیش از اصفهان در شهر دیگری اجرا شده است؟

- هدف از ساخت این خیابان به این شیوه چه بوده است؟

- چه ویژگی‌هایی خیابان چهارباغ را از دیگر خیابان‌ها متمایز می‌سازد؟

جست‌وجوی پاسخ این پرسش‌ها با استفاده از منابع کتابخانه‌ای، مشاهده و عکس‌برداری، به تدوین این مقاله انجامید که منحصربه‌فرد بودن چهارباغ از لحاظ ساختار شهرسازی و استفاده از آن به عنوان تفرجگاه را تأیید می‌کند.

کلیدواژه‌ها: اصفهان، صفویه، معماری، شهرسازی، چهارباغ

مقدمه

اصفهان شهری است که بخش مهمی از شهرت و اعتبار خود را مرهون ساخت‌وسازهای دولت صفویه، به‌ویژه شاه‌عباس اول، است. این شهر به خاطر موقعیت استراتژیک از نظر جغرافیایی، دور بودن از مرز و خطر حمله دشمنان، وجود رود پرآب زاینده‌رود و زمین حاصلخیز و آب‌وهوای معتدل، پایتخت دولت صفویه گردید.

خیابان چهارباغ از جمله آثاری است که مورد توجه بازدیدکنندگان اروپایی قرار دارد و با وجود تغییرات زیاد در طول سال‌های متمادی، همچنان جزو شاخصه‌های مهم شهرسازی در ایران است. بر کسی پوشیده نیست که نمونه‌هایی از خیابان به همراه باغ و عمارت در کنار آن، پیش از چهارباغ اصفهان، ساخته شده بود، اما آنچه نمونه موجود در اصفهان را متمایز می‌ساخت، برنامه و نقشه مدون برای ایجاد فضایی با اصول شهرسازی پیشرفته و کامل شده از نظر زیرساخت و روساخت بود.

پیشینه ساخت

اولین نوشته‌ای که در آن به «چهارباغ» اشاره می‌شود، تاریخ بخارا (مربوط به قرن سیزدهم میلادی / ششم هجری) است؛ حال آنکه استفاده رایج از این کلمه در اشاره به باغ، در نوشته‌های قرن پانزدهم به چشم می‌خورد. از این‌رو هر باغی می‌تواند یک چهارباغ نیز باشد. این کلمه به معنای «چهاربخشی» است و در مفهوم و درک عامیانه، نشان‌دهنده باغی بوده است که به وسیله نهرهای آب به چهار قسمت تقسیم شده باشد. یافته‌های باستان‌شناسی قدمت این نقشه برای طرح‌ریزی فضای باغ را به دوران هخامنشی و باغ‌های پاسارگاد - که در لفظ باستانی پائیردانا (پردیس)، به معنی «مکان محصور» نامیده می‌شد - می‌رساند. ساختار این باغ‌ها به شکلی بود که آب‌گذرهای متقاطع، سطح آن را به چهار بخش تقسیم می‌کردند و در این بخش‌های چهارگانه درخت‌کاری و گل‌کاری می‌شد. برخی استفاده از عدد چهار در معماری باغ‌های ایرانی پس از اسلام را به نهرهای چهارگانه بهشت نسبت می‌دهند که در مورد دوران پیش از اسلام صدق نمی‌کند. دلیل این امر را باید مقدس شمردن عناصر چهارگانه طبیعت، یعنی آب، باد، خاک و آتش دانست. البته دور از ذهن نیست که این تفکر در دوران پس از اسلام نیز تأثیر خود را حفظ کرده باشد.

پس از آن، نمونه‌های فراوانی از باغ‌های محصور در سرزمین‌های اسلامی دیده می‌شود که هر کدام با زیبایی هرچه‌تمام‌تر، بخشی از تاریخ معماری منظر و باغ‌سازی را به نمایش می‌گذارند اما تمام این موارد با راه‌ها و نهرها و بخش‌های درخت‌کاری در فضایی محصور و بیشتر در کاخ‌های پادشاهان ساخته می‌شد. از این‌رو، خیابان چهارباغ اصفهان، گونه‌ای جدید در شهرسازی عمومی به شمار می‌رود.

در شهرسازی ایرانی، پیشینه خیابان - به معنی راه فراخ و درازی که در آن نهرآب و درختان باشد - به قرن دوم هجری می‌رسد اما هیچ‌یک از مواردی که با نام خیابان یا با مفهوم خیابان قبل از چهارباغ اصفهان شکل گرفته بود، واجد طراحی بدنه و کف نبوده و فقط مواردی که خیابان در درون باغ بوده، طراحی کف داشته است.

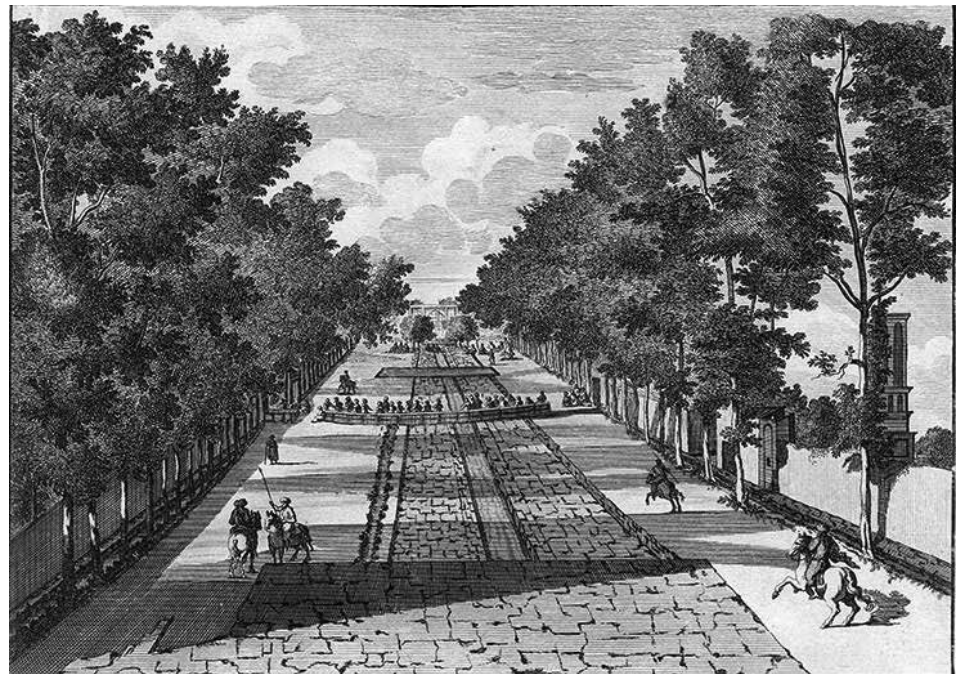

شکل‌گیری خیابان چهارباغ

پس از تصمیم‌گیری برای احداث راهی که حد فاصل مرکز شهر و منطقه حکومتی تا آن‌سوی زاینده‌رود باشد، نیاز به تملک باغ‌ها و زمین‌های این ناحیه بود که گویا صاحب آن‌ها حاضر به فروش نشده بود. به همین دلیل، شاه‌عباس این باغ‌ها را اجاره ابدی کرد. از این‌رو، مهم‌ترین وجه تسمیه این خیابان را وجود چهارباغ در اطراف آن می‌دانند که شاردن آن‌ها را

خیابان چهارباغ در زمان حال، نگارنده.

در مفهوم و درک
عامیانه، چهارباغ
نشان دهنده
باغی بوده است
که به وسیله
نهرهای آب به
چهار قسمت
تقسیم شده
باشد

چهارباغ انگور ذکر کرده است؛ کمپفر علت این نام گذاری را تقاطع با زاینده رود و تقسیم شهر به چهار منطقه در اطراف آن می داند و آدام اولثاریوس بر این باور است که باغ با چهار خیابان عمود بر هم به چهار قسمت تقسیم شده و به همین جهت چهارباغ نام گرفته است. اسکندر بیک ترکمان، تاریخ نگار عصر شاه عباس اول، درباره احداث خیابان چهارباغ چنین می نویسد: «از دروب شهر، یک دروازه در حریم باغ نقش جهان واقع و به درب دولت موسوم است، از آنجا تا کنار زاینده رود خیابانی احداث فرموده، چهارباغی در هر دو طرف خیابان و عمارات عالیه در درگاه هر باغ طرح انداختند و از کنار رودخانه تا پای کوه جانب جنوبی شهر، انتهای خیابان قرار داده، اطراف آن را بر امرا و اعیان دولت قسمت فرموده اند که هر کدام باغی طرح انداخته، در درگاه باغ عمارتی مناسب درگاه ترتیب دهند و ...». چهارباغ دوره صفوی از دروازه دولت (میدان امام حسین (ع) کنونی) تا میدان انقلاب و ابتدای سی و سه پل و از انتهای پل تا

دروازه شیراز (میدان آزادی کنونی)، امتداد می‌یابد. در ابتدای این خیابان در دروازه دولت، کوشکی دو طبقه با پنجره‌های زیاد چوبی ساخته شده بود که به «جهان‌نما» شهرت داشت. در انتهای دیگر خیابان نیز باغ هزارجریب قرار می‌گرفت که عمارت ورودی آن به‌دقت طراحی شده بود. در طول خیابان در فاصله‌های منظم، عمارت‌ها و کوشک‌هایی به دستور شاه توسط درباریان ساخته شده بود که به ترتیب در شرق خیابان پس از عمارت جهان‌نما عبارت بود از باغ خرگاه (خیمه‌گاه)، باغ بلبل، دروازه منتهی به قصر سلطنتی، باغ توت، مهمانخانه درویشان نعمت الهی و شیرخانه (باغ خانه شیران)؛ و در غرب خیابان، باغ هشت‌گوش، باغ تخت، دروازه نقاشی و طلاکاری به بیرون شهر، باغ مو (انگور)، مهمانخانه درویشان حیدری و طلووس خانه (باغ مرغان شاهی). در دو سوی این خیابان دو ردیف درخت چنار کاشته شد که در دوره قاجار به چهار ردیف رسید. همچنین، بیشتر جهان‌گردان به نهر وسط خیابان و حوض‌های تعبیه شده در این مسیر اشاره کرده‌اند و شاردن تعداد این حوض‌ها را هفت عدد ذکر کرده است. این حوض‌ها از سنگ مرمر سفید ساخته شده بودند و در نظر اولتاریوس «فوق‌العاده زیبا» می‌آمدند. قرینه‌سازی در دو سمت خیابان با قرارگیری سردرها، رعایت شده بود. بیشتر سیاحان به عمومی بودن باغ‌ها اشاره کرده‌اند؛ برای مثال، دلاواله در این باره می‌نویسد: «این باغ‌ها متعلق به شاه است ولی مردم با آزادی کامل از آن‌ها استفاده می‌کنند و آن قدر میوه در این باغ‌ها وجود دارد که برای تمام شهر کافی و حتی زیاد است».

اولین عکس از خیابان چهارباغ در دوره قاجار،
مأخذ: forum.hammihan.com

این خیابان به‌عنوان محلی برای تفریح و آسایش مردم عادی در نظر گرفته شده بود و حتی یک روز در هفته برای بانوان قرق می‌شد تا آزادانه در چهارباغ گردش کنند. در سفرنامه‌ها از وقت‌گذرانی مردم در قهوه‌خانه‌های اطراف چهارباغ، در سایه‌سار درختان چنار یا روی تخت‌هایی که بر نهر یا حوض‌های وسط خیابان زده می‌شد، گفته شده است که به قلیان کشیدن و گوش دادن به نقالان و معرکه‌گیران می‌گذشت. در حقیقت خیابان چهارباغ یک تفرجگاه عمومی مصفا بود.

یکی دیگر از خصوصیات مهم خیابان چهارباغ، به نمایش گذاشتن دستاوردهای شهر و اجرای آیین‌های عمومی بود؛ از جمله مراسم مختلف از قبیل استقبال از سفرا، گردش‌های درباری، آیین‌های رژه و مراسم آب‌پاشان که همه مردم در آن شرکت می‌کردند.

انگیزه ساخت و نام‌گذاری

شاه‌عباس اول، پیش از آنکه به سلطنت برسد، دوران کودکی و نوجوانی‌اش را در شهر هرات گذرانده بود. هرات از جمله شهرهای زیبای دوران اسلامی است که همواره وصف زیبایی‌هایش در کتاب‌های مختلف به میان آمده و از آن با عنوان «باغ شهر هرات» نام برده شده است. از سوی دیگر، باغ‌های تیموری شهرت بسیاری داشته‌اند و باغ‌های ساخته شده در سمرقند توسط تیمور و جانشینانش را می‌توان ریشه اصلی باغ‌های صفوی دانست؛ از این رو می‌توان چنین پنداشت که شاه‌عباس با در ذهن داشتن شهری که کودکی‌اش را در آن گذرانده بود و پر از باغ‌های پردرخت زیبا بود، به هنگام استقرار در اصفهان تصمیم به ساختن پایتختی زیبا با در نظر گرفتن اصول شهرسازی جدید گرفت. باغ در نهاد ایرانیان، که اکنون مسلمان شده‌اند، از روزگاران قدیم نمادی از بهشت ابدی بوده است. این علاقه به برپا کردن فضاهای پر گل و درخت، با آ‌ب‌هوای تقریباً خشک سرزمین ایران در بیشتر نقاط آن نیز بی‌ارتباط نیست. پس از ورود اسلام به ایران، این تفکر قدرت بیشتری گرفت و تلاش‌ها برای ساختن باغ بهشت در روی زمین قوت گرفت. تقسیم آن به چهار بخش هم ریشه در اعتقاد به تقدس عدد چهار و عناصر چهارگانه طبیعت دارد.

و اما نکته پایانی و قابل‌توجه در مورد خیابان چهارباغ، نام این خیابان است. دلایل مختلفی که برای نام‌گذاری آن برشمرده‌اند، بیان شد ولی آنچه بسیار ساده و روشن درباره ساختار این خیابان و در توصیف اسکندربیک ترکمان و شاردن به آن اشاره شده این است که در هر سوی این خیابان چهارباغ متفاوت وجود داشته است و از آنجاکه این خیابان دارای دو معبر بوده و مردمی که از شمال به جنوب و برعکس از این خیابان گذر می‌کرده‌اند، هریک در مسیر خود چهار عدد باغ را از نظر می‌گذرانده‌اند، آیا این دلیل نام‌گذاری این خیابان نیست؟ عجیب آنکه کسی تا به حال اشاره‌ای به این موضوع نداشته است!

منابع

۱. پتروچیولی، آتلیو. (۱۳۹۲). باغ‌های اسلامی: معماری، طبیعت و مناظر (ترجمه مجید راسخی). تهران: روزنه.
۲. قلی‌پور، سودابه. (تابستان ۱۳۹۳). بازآفرینی خیابان چهارباغ عباسی اصفهان در دوره‌های صفویه و قاجار با تأکید بر بیان تصویری از نوشته‌های سیاحان. نشریه باغ نظر، ۱۱(۲۹)، ۴۶ - ۳۳.
3. Gholipour, Soudabe & Heydar Nattaj, Vahid. (2016). The Impact of Timurid gardens in Samarkand on Safavid gardens in Isfahan (Chaharbagh). Bagh-e nazar magazine, 13(40), 5-18.

محمد قربانعلی

متولد ۱۳۵۵ بروجرد

کارشناس ارشد گرافیک (ارتباط تصویری) از دانشگاه شاهد تهران
مدرس و مدیر گروه گرافیک دانشگاه هنر (غیرانتفاعی بحر العلوم بروجرد)
مدیر گروه فرهنگ و هنر شهرستان بروجرد

• فعالیت های هنری

عضو انجمن هنرهای تجسمی شهرستان بروجرد
دبیر اجرایی جشنواره های تجسمی انجمن هنرهای تجسمی بروجرد
داوری بیش از پنجاه جشنواره فرهنگی و هنری استانی و منطقه‌ای

• مقام های هنری

رتبه سوم پوستر جایزه جهانی پوستر بیداری / تهران ۹۱
رتبه اول پوستر کشوری جشنواره زیارت و ارادت / تهران ۹۱
رتبه اول پوستر کشوری سوگواره عروج نور / تهران ۹۱
رتبه اول در چهارمین جشنواره ملی مهران حماسه ماندگار / ایلام ۹۱
رتبه سوم پوستر منطقه‌ای غرب کشور با موضوع اعتیاد / گیلانغرب ۹۱
رتبه اول طراحی پوستر جشنواره استانی پیامبر اعظم (ع) / لرستان
رتبه سوم طراحی نشانه کشوری دانشجویان سال ۸۰
رتبه سوم بازیگری در جشنواره فرهنگی هنری دانشجویان کشور سال ۸۰
رتبه سوم طراحی پوستر جشنواره جوانان لرستان ۸۰
رتبه دوم طراحی پوستر استانی با موضوع امام خمینی، مردم / نورآباد ۹۱
رتبه اول پوستر پرورش مهر رئیس جمهور در استان لرستان ۸۹
رتبه اول پوستر پرورش مهر رئیس جمهور در استان لرستان ۹۰
تقدیر در بخش غیر حضوری جشنواره هنری سبز سرخ دانشگاه شاهد / تهران

• شرکت در نمایشگاه و جشنواره ها

الف- بین المللی
دومین جشنواره پوستر جهان اسلام / تهران
اولین جشنواره پوستر جایزه جهانی بیداری / تهران
ب- کشوری
اولین جشنواره هنری ایران / ۱۴۰۴ / بخش پوستر / تهران
اولین اکسپو عکس کشوری / تهران
دومین سوگواره پوسترهای عاشورایی / تهران
جشنواره پوستر پیامبر اعظم / اراک
جشنواره پوستر مقاومت و پایداری / تهران
جشنواره ملی پوستر زیارت و ارادت / تهران ۹۱
جشنواره ملی پوستر طلوع / تهران ۹۱
جشنواره ملی پوستر عروج / تهران ۹۱
جشنواره ملی پوستر فجر / تهران ۹۱
چهارمین جشنواره ملی پوستر مهران حماسه پایداری / ایلام
اولین جشنواره سالانه آزادگان تهران ۹۴
جشنواره ملی امام رضا / شیراز / ۹۴

خلاقیت هنری دانش آموزان با تابلوی نقاشی الکترونیکی

مصطفی سهرابلو

دبیر هنر متوسطه اول پیرتاج، کردستان

اشاره

استفاده از هنر و قالب‌های هنری مناسب‌ترین طریق بازنمایی تجربیات غنی از احساس و عواطف انسانی است. با توجه به کارکردها و جهت‌گیری‌های این حوزه از جمله ایجاد شور و نشاط، پرورش حواس، قدرت تخیل، خلاقیت، درک و بیان احساسات به زبان هنر و ... در دانش‌آموزان (سند برنامه درسی ملی، ص. ۲۶) مقاطع مختلف و همچنین گسترش روزافزون ابزارهای نوین جهت ایجاد و ارائه فعالیت‌های هنری و علاقه‌مندی بیشتر افراد به این فناوری‌ها و ابزارهای الکترونیکی، بستری مناسب برای فعالیت‌های هنری و خلق آثار متنوع برای همگان فراهم شده است، نرم‌افزارهای رایانه‌ای و تلفن همراه و ... از جمله این بسترها و ابزارها هستند. در این راستا با عنایت به اهمیت این موضوع در مبانی سند تحول بنیادین از جمله راهبرد کلان: بهره‌مندی هوشمندانه از فناوری‌های نوین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی مبتنی بر نظام معیار اسلامی (هدف‌های کلان ۳، ۲، ۱، ۵، ۷)، در این مقاله به معرفی یکی دیگر از نرم‌افزارهای کاربردی در حوزه پدیدآوردن نقاشی‌های خلاقانه برای معلمان و دانش‌آموزان بر روی رایانه در راستای اهداف درس هنر پرداخته می‌شود.

کلیدواژه‌ها: نرم‌افزار تابلوی نقاشی الکترونیکی، آموزش هنر، نقاشی با نرم‌افزار، خلاقیت در نقاشی

نرم‌افزار ArtRage

نقاشی به عنوان یکی از فعالیت‌های هنری جذاب، علاقه‌مندان خود را به‌ویژه در بین دانش‌آموزان دارد و البته درس هنر در مدارس، زمینه‌های رشد و شکوفایی و کشف استعدادها و هنری را در دانش‌آموزان فراهم می‌کند. از این رو، استفاده از ابزارها و نرم‌افزارهای نوین که مورد استفاده بیشتر دانش‌آموزان در عصر حاضر است می‌تواند به جذابیت و یادگیری و آموزش بیشتر و مؤثرتر دانش‌آموزان در زمینه‌های هنری کمک نماید. نرم‌افزار ArtRage که در این مقاله معرفی می‌شود به عنوان یک تابلوی نقاشی الکترونیکی عمل کرده و می‌تواند جذابیت‌های نقاشی و کارکردهای متنوع ابزارهای نوین را ترکیب نماید و به خلاقیت‌های هنری دانش‌آموزان کمک کند. به کمک این نرم‌افزار دانش‌آموز می‌تواند، از رایانه خود به عنوان یک تابلوی نقاشی الکترونیکی در مدرسه، طبیعت و منزل استفاده نماید.

نرم‌افزار مذکور، صفحه کاربری ساده و تعاملی دارد که

در آن تمامی ابزارهای لازم برای نقاشی و طراحی از جمله: قلم‌ها، رنگ‌ها و ... به آسانی در دسترس و قابل استفاده است (تصویر ۱)

با توجه به تصویر ۱، می‌توان انواع مدادها را در سمت چپ انتخاب و همچنین ضخامت آن‌ها را به دلخواه تعیین کرد و یا از مسیر زیر به ابزارهای مداد دسترسی داشت:

Tools-Select Tool

همچنین می‌توان رنگ‌های موردنظر را در سمت راست انتخاب کرد و یا به تنظیمات رنگ از طریق مسیر زیر دسترسی پیدا نمود:

Tools-Color Options

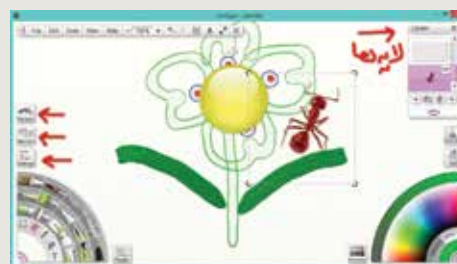
ابزارهای دیگری نیز مانند وارد کردن استیکرها در تابلوی نقاشی در نرم‌افزار موجود هستند. یک ویژگی مهم نرم‌افزار، امکان ایجاد لایه‌ها و گروه لایه‌ها به صورت نامحدود است و می‌توان لایه‌های نقاشی را به راحتی ایجاد کرد و اعمال متنوعی مانند: ادغام لایه‌ها، گروه لایه‌ها و ... را بر روی لایه‌ها انجام داد. همه این ابزارها از طریق زبانه Tools و مسیر زیر

تصویر شماره یک

تصویر شماره ۳

تصویر شماره ۲

بودن برای دانش‌آموزان، همچنین به صورت یک تابلوی نقاشی الکترونیکی، به آن‌ها در خلق آثار و نقاشی‌های خلاقانه بدون محدودیت زمانی و مکانی کمک خواهد کرد.

منابع:

۱. سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی آذرماه ۱۳۹۰
۲. سند برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران

پی‌نوشت‌ها:

- دسترسی به نرم‌افزار مذکور از دو طریق زیر به آسانی امکان پذیر است:
۱. ایمیل نویسنده: mus.sa92@yahoo.com
 ۲. سایت محتواها و نرم‌افزارهای آموزشی و کاربردی: <http://amuzeshikarbordi.sellfile.ir>

قابل دسترسی هستند. (تصویر ۲)

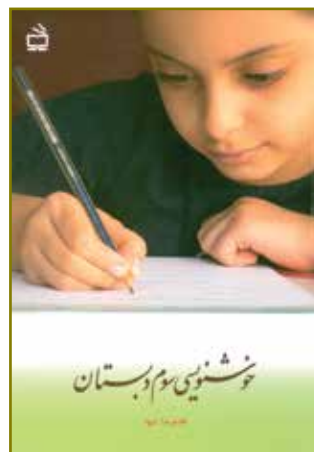
Tools-/Layer Options/Stencil Options /

نقاشی‌های طراحی شده رامی توان در فرمت‌های مختلف تصویری ذخیره و استفاده نمود. کار با نرم‌افزار بسیار ساده است و پیچیدگی ندارد و ضمن جذاب بودن و داشتن ابزارهای متعدد، بیشتر به صورت یک تابلوی نقاشی البته بر روی رایانه برای همه سنین به‌ویژه دانش‌آموزان قابل استفاده است.

در پایان

ابزارها و نرم‌افزارهای متنوعی که در حوزه‌های مختلف طراحی می‌شوند، در بیشتر مواقع و با توجه به کارکردهایشان، به بهبود و کیفیت فعالیت‌های مربوطه کمک شایانی می‌کنند. نرم‌افزار معرفی شده در این مقاله نیز با توجه به قابلیت‌های مناسب و کاربری آسانی که دارد و ابزارهایی که در اختیار کاربر قرار می‌دهد، ضمن جذاب

دمی دور از زمان با تمرین خط تحریر

عنوان: دوره خوشنویسی دبستان؛
زنده‌یاد غلامرضا تنها
انتشارات مدرسه
چاپ اول ۱۳۹۶
شمارگان: ۱۰۰۰

به‌رغم افزایش خطوط رایانه‌ای و فراگیر شدن آن‌ها، همچنان شاهد هستیم که دانش آموزان و اولیای آن‌ها و نیز آموزگاران خوش‌ذوق مدارس از دیدن «خط خوش تحریری لذت» می‌برند. در مواردی نیز کسانی که ارزش این گوهر بی‌همتا را می‌دانند در حسرت‌اند که چرا در فرصت آموزش، اسکلت‌بندی مناسبی برای خط تحریر خود فراهم نیاورده‌اند.

هر چه که هست خط را در تمام دوره‌های زندگی می‌توان زیبا و زیباتر کرد. شماری از اهل خط همواره دغدغه تربیتی برای رساندن دانش آموزان به خط معیار داشته‌اند همیشه در تلاش بوده‌اند که نمونه‌هایی از خط تحریری ارائه دهند که سه عامل رسایی، خوانایی و زیبایی در آن نمونه‌های بصری مناسب را پیش روی دیدگان فرزندان این دیار قرار دهند.

یکی از تلاش‌های ارزنده در این مورد، «مجموعه کتاب‌های خوشنویسی دبستان» است که به‌توسط زنده‌یاد «استاد غلامرضا تنها» تألیف و تحلیل شده است.

خط تحریری استاد تنها خطی استخوان‌دار، محکم، باظرافت و با چیدمان زیباشناختی مناسب است. خوانش این خط به‌راحتی برای دانش‌آموزان میسر است. این خط دارای پیچیدگی و تکلف نیست و مانند یک قطعه موسیقی نرم و لطیف و به شکل آرام‌آرام و جویباری بر صفحه کاغذ روان می‌شود. زنده‌یاد غلامرضا تنها (۱۳۹۴-۱۳۲۷) اساس و زیربنای خط خود را بر اساس شیوه استاد ارشد خوشنویسی کشور زنده‌یاد استاد سید حسین میرخانی (۱۳۶۱-۱۲۸۵ هجری شمسی) قرار داده بودند.

شیوه استاد سید حسین میرخانی که با یک واسطه به مکتب خوشنویسی میرزا محمدرضا کلهر (۱۲۴۵-۱۳۱۰ هجری قمری) متصل می‌شود، شیوه‌ای شناخته‌شده و با عیار بالای هنری است. این شیوه زیربنای خوشنویسی معاصر نیز به شمار می‌آید. در واقع اصول کلی خط مانند کرسی، نسبت، دور، سطح، ترکیب و تا آنجا که ساختار فنی خط تحریر اجازه می‌دهد، در خط تحریر ارائه‌شده کتاب تجلی دارد. همین نکته رمز زیباشناختی این خط تحریری زیبا و با لطافت است. به‌عنوان نمونه در خط تحریری ارائه‌شده ویژگی زیباشناختی «دور» یا حرکات کمانی و دورانی در حد اعلا و اثرگذار آن دیده می‌شود. سال‌ها قبل در تحقیقی مشخص شده بود که نقطه عزیمت خوش‌نگار شدن دانش آموزان وارد شدن «عنصر خوشنویسانه دور» در نمونه‌های تمرینی خطوط آن‌هاست. به عبارتی آغاز خوش‌خطی دانش آموزان با وارد شدن هر چه بیشتر ویژگی حرکات قوس‌دار، دارای رابطه مستقیم است. بنابراین نمونه‌های خطوط ارائه‌شده که عنصر دور را در سیمای خود به زیبایی و دل‌فریبی دارند فرصت بسیار خوبی را برای دانش آموزان و معلمان فراهم کرده است که بتوانند از بهترین نمونه‌ها مشق نظری و مشق قلمی کنند و خط خود را ارتقا دهند. با خط تحریری ارائه‌شده، برخی از معضلات و مشکلات خط تحریری به‌خوبی مرتفع شده است. کم کردن دندان‌ها در ترکیبات دوحرفی مانند «ست» و شکل کردن حرکت مقدماتی «م» و دور بخشی دلنشین به ترکیب دوحرفی «کا» نمونه‌هایی از این تلاش‌هاست. دکتر محمود امانی از صاحب‌نظران تعلیم و تربیت خود از

کسانی است که درس خط را در محضر زنده یاد استاد تنها آموخته است. وی در اظهار نظر فنی و کارشناسانه خود در مقدمه کتاب آورده است: «مطلع شدم که ایشان در آخرین سال های زندگی، تجربه کم نظیر ۴۰ سال آموزش خط را به رشته تحریر در آورده اند. ... ویژگی شیوه ایشان سهولت، روان بودن و تأثیر مثبت این روش است. با دریافت مجموعه آموزش خوشنویسی ایشان و بررسی کارشناسی، این الگوی خوشنویسی برای آموزش خط تحریری به دانش آموزان تأیید شد و نیز پیشنهاد شد که در اصلاح فونت تحریری کتاب های درسی از آن استفاده شود.» کتاب های مجموعه خوشنویسی استاد غلامرضا تنها در قطع وزیری و خوش چاپ بوده و از صفحه آرایبی آراسته به سیاه مشق های رنگی در صدر صفحات برخوردارند. در مجموع در فضای صفحات با خطوط زمینه اصلی و سه خط زمینه فرعی با رنگ ملایم کلمات را در برمی گیرند. آرایه های تزئینی مختصری نیز تفکیک کننده دو بخش از هم هستند. در نهایت باید تأکید شود که معلمان گرامی به ویژه از سال های ابتدایی و دبیران محترم هنر در کلاس هنر می توانند از این نمونه ها بهره زیاد برده و به خوبی مزایای این شیوه تحریری و شیرینی و دل چسبی آموزش آن را به بچه ها منتقل کنند. برای روح استاد غلامرضا تنها که خط بدرود را در واپسین لحظات زندگی به نیکی نگاشت، غفران و رحمت الهی مسئلت داریم. وجود او به اعتبار حتی یک سطر از آثار شکوهمند خوشنویسی وی برای همیشه زنده و نیکو است و «مرده آن است که نامش به نکویی نبرند.» روحش شاد.

مقدمه نگارنده

تربیتی درج سال پیش که تحصیلات خوشنویسی را در چند مدرسه غنچه در تهران آغاز نمودم. به ندرتی بی بوم که تکرار خط در دست، نظم بی و مرکب، چندان لایم حیاتی به ویژه در سنین ابتدایی و راهنمایی مداد، چرا که در هر کلاس عده ای که به سبک های نوادی در توالی های مهارتی همچون نقاشی، طراحی، خوشنویسی و دیگر امور حرفه ای دارند، همواره چهره فعال کلاس را تشکیل داده و کوی نوین برده و گاه باعث می شوند سایرین حتی روحیه ی تکلفانی را مستعدانه های معمولی و طبیعی و با فوایدی خود را بیاد بیاورند.

این دو نام انکارم تجربه ایجاد می شد که در کلاس، حالت و کارگیری دانش باشد و هم می تواند به تناسب شرایط فردی از آن بهره ای ببرند.

از سال ۱۳۵۳ با تظیف بهنگار از این قدم در راستای آموزش یک خط برز و ساده، روان و خوانا که قابلیت نوشتن با قلم های نوینی و در همچون مداد، خودکار و خودنویس را در دسترس باشد و هر کس بتواند در هر سن و زمانی که بخواهد باغبان و حادیت در عادت های گردش دست خود تغییر ایجاد کند، توسط این بنده برز داشته شد که تا آن تاریخ هیچ مورد و نظیری را در این باب

مشاهده نگردم بودم. با مکرر برورنگار در طی سال های زیادی موفق شدم به بسیاری از مدارس این آموزش را ارائه داده و نتایج شگفتی گیرم. حصول نتایج شگفتی گیر در این آموزش بسیار ساده است و تنها کافی است در طی دوره ی ابتدایی، همسالان یعنی برز توسط آموزگار کلاس اجرا شود، برز در این روش:

- بدون رنگ خط در برز است.
- بدون نیاز به معلم خوشنویسی.
- بدون نیاز به معلم خط.
- بدون انضاد شدن برز به تکالیف، برزبان و اساس خوشنویسی نگار و عادت دست آموزندگان خواهد شد، به گونه ای که در مخاطب بعد از آگاهی و توانایی فوق العاده ای برای اقتضای کردن، تعلیم مستغنی از دست به وجود می آید.

این برز را چندین مدرسه حتی بدون انضاد و حضور انتخاب انجام داده و نتایج قابل توجه به دست آورده اند.

این روش مختص بایه های ابتدایی طراحی گردیده است و در هر بایه مناسب با توانایی، درک و مهارت دست هر آموزگار به آموزش نسبت لازم را می نماید.

مسن های این کتاب بر اساس سطح دروس کتاب های فارسی هین بایه تهیه گردیده است.

قرین به میزان لازم در هر درس جهت تکرار و تسلط کامل برکن درس می باشد.

نوربخت

تصویر شماره ۱

عکاسی (۲) - ی در سفر

مهرساقبایی

در قسمت قبل در مورد اصول عکاسی و لوازم مورد نیاز صحبت کردیم. در این قسمت به بهبود کیفیت رنگ‌ها در هنگام نورسنجی دیجیتال می‌پردازیم.

کار کردن با دوربین‌های دیجیتال دریچه‌ای به‌سوی دنیای سرشار از خلاقیت را به روی شما می‌گشاید. هر تصویر دیجیتال با یک سیگنال الکترونیکی آغاز می‌شود که بر اثر نور پدید آمده است و به‌صورت یک «کد دوتایی» ثبت می‌شود. همین کد دوتایی است که رنگ‌ها، درخشندگی و غلظت رنگ را مشخص می‌کند. روشی که شما برای کار کردن با این کدها انتخاب می‌کنید می‌تواند دنیای عکاسی دیجیتال را برایتان هیجان‌انگیز و پر از خلاقیت کند.

هر تصویر دیجیتال ظرفیت بسیاری برای ساخت و پرداخت بعد از عکاسی را با خود دارد. بهره‌گیری از این ظرفیت با مشاهده و مطالعه نور آغاز می‌شود و با مهارت شما در پرداخت تصویر است که می‌توانید به حداکثر این ظرفیت نهفته در تصویر دیجیتال دست پیدا کنید. فرمت «RAW» یکی از ابزارهایی است که امکان دست‌یابی به بیشترین طیف رنگی و نوری را ایجاد می‌کند و قدرت ویرایش تصویر را به حداکثر می‌رساند.

شما در عکاسی از مناظری که در سفر با آن‌ها مواجه می‌شوید ممکن است با مسئله یا مشکلی مانند مناسب نبودن نور در آن لحظه مواجه شوید. این مسئله می‌تواند شما را در خصوص کنتراست تصویر و یا کیفیت رنگی نگران کند. در حالی که اگر از امکاناتی که تصویر دیجیتال در اختیار شما می‌گذارد آگاه باشید می‌توانید در حین عکاسی و با در نظر داشتن اینکه در ویرایش عکس از چه ترفندهایی می‌توان استفاده کرد شرایط عکاسی را به‌گونه‌ای پیش ببرید که در نهایت به آنچه مطلوب شماست دست پیدا کنید.

یکی از امکاناتی که تحت عنوان (Live view mode) می‌شناسیم برای شما این شرایط را فراهم می‌کند که بتوانید قبل از ترک محل عکاسی کیفیت عکس‌تان را بسنجید و حتی نسخه «سیاه‌وسفید» تصویر را نیز ببینید (تصویر ۱ و ۲). همچنین ثبت تصویر با فرمت «RAW» امکانات فراوانی برای تصحیح رنگ فراهم می‌کند. تصاویر شماره ۳ و ۴ را نگاه کنید. تصویر ۳ به لحاظ کیفیت نور و رنگ شاید مطلوب باشد اما باز هم می‌تواند به کیفیت بهتر ارتقا یابد. در تصویر ۴ کنتراست تصویر را بیشتر کرده‌ایم و خلوص رنگی را افزایش داده‌ایم.

فرمت «JPEG» برای کسانی که امکان کار بیشتری روی عکس‌ها ندارند مناسب است. اما دوربین‌های D-SLRs هم‌زمان با JPEG امکان عکاسی RAW را فراهم می‌کنند. گرچه عکاسی با فرمت RAW حجم زیادی از حافظه دوربین را اشغال می‌کند اما هیچ اطلاعاتی از فایل تصویر حذف نمی‌شود. نکته مثبت دیگر فرمت JPEG این است که در هر ابزاری و تقریباً در هر کامپیوتر

تصویر شماره ۲

تصویر شماره ۳

تصویر شماره ۴

تصویر شماره ۵

تصویر شماره ۶

در دسترس امکان دیده شدن و اصلاح را دارد. در حالی که فرمت RAW را می‌توان بر هر وسیله رایانه‌ای دید و بازبینی کرد (تصویر ۵ و ۶). در تصویر ۵ رنگ‌ها بسیار کم مایه هستند. اما به کمک تصحیح رنگ، کنتراست آسمان و صخره‌ها و غلظت رنگی علف‌های پایین تصویر را افزایش داده‌ایم.

رنگ‌ها

رنگ در عکاسی چیزی فراتر از فام رنگی است. رنگ‌های عکس‌هایی که در سفر می‌گیرید حالت نور (mood) لحظه عکاسی را نیز بازگو می‌کند. در هوای ابری یا آفتابی در ساعات اولیه صبح یا میان روز کیفیت و حتی نوع رنگ‌ها بسیار متفاوت هستند. رنگ‌ها وقتی در کنار یکدیگر قرار گیرند، هم دیگر را تعریف می‌کنند و نحوه مجاورت یا هم‌نشینی آن‌ها یا هم به اندازه زاویه دید کنتراست تصور و نورسنجی اهمیت دارد. کیفیت رنگ‌ها را می‌توان هم هنگام عکاسی و هم بعد از آن به کمک نرم‌افزار تغییر داد و بهبود بخشید.

نورسنجی نقطه‌ای (Spot metering)

در نورسنجی نقطه‌ای ۲ الی ۵ درصد از مرکز تصویر خوانده می‌شود. این ویژگی مانند این است که مرکز تصویر را با یک قلم‌موی ظریف با نورهای صحنه رنگ‌آمیزی کنید. مرکز نورسنجی را روی هر نقطه دلخواه از منظره مورد نظر قرار دهید و دکمه AEL را فشار دهید. سپس منظره را به شکل دلخواه قاب‌بندی کنید (ترکیب‌بندی). این به این معنی خواهد بود که نورسنجی مناسب برای آن نقطه برای آن فام رنگی تنظیم شده است. به این ترتیب ممکن است رنگ‌های درخشان کمی تاریک‌تر و کمی غلیظ‌تر شوند. همچنین این اطمینان را به شما می‌دهد که هیچ نقطه‌ای (Lover exposed) نخواهد شد و یا به عبارتی بیش از حد نور نخواهد دید.

استفاده نابه‌جا از نورسنجی نقطه‌ای می‌تواند باعث شود که برخی قسمت‌های تصویر در تاریکی فرو رده؛ به‌ویژه در عکس‌هایی که فضاهای نزدیک به هم به لحاظ درجه تاریک‌روشنی اختلاف زیادی با یکدیگر دارند. در این شرایط دو راهکار وجود دارد. راه اول اینکه به کمک نورسنجی نقطه‌ای نور منطقه مورد نظر خود را بسنجید و سپس یک درجه نورسنجی را بیشتر کنید. برای این کار می‌توانید یک درجه سرعت را کمتر و یا دیافراگم را بازتر کنید. تصمیم در این باره به نوع سوژه مورد نظر بستگی دارد. با این کار از خاکستری شدن قسمت‌های سفید تصویر جلوگیری می‌کنید.

راه دوم این است که برای روشن شدن قسمت‌های تاریک تصویر، هم‌زمان از فلش استفاده کنید. شدت نور فلش نیز به فاصله شما از سوژه و تفاوت درجه میان تاریک و روشنی تصویر بستگی دارد.

گزارش جشنواره هنرهای نمایشی در مدارس
متوسطه اول شهر محمديه (استان قزوین)

جذابیت جشنواره نمایش در مدارس

محمدجواد آیتی غفاری

دبیر درس فرهنگ و هنر، قزوین

اشاره

دبیران درس هنر در متوسطه اول و نیز بسیاری از کارشناسان امور هنری و تربیتی و پرورشی می‌دانند که چند سالی است کتاب‌های درسی در این دوره متحول شده و این تغییرات جهت آموزشی و پرورشی را به سمت رضایت نسبی در معلمان پیش برده است. این برنامه‌های آموزشی به وسیله معلمان آگاه و مدیران دلسوز راه کارهایی تازه یافته و بسیاری از مدارس دانش آموزان خود را به حرکت در این مسیر ترغیب می‌نمایند.

مقدمه

نمایش، دریچه‌ای به جهان و یکی از ارکان مهم آموزش در بسیاری از کشورهای دنیا محسوب می‌شود. در نمایش ابعاد زیادی از اصول تربیتی، مهارتی و آموزشی مطرح می‌شود و به پرورش می‌انجامد. تلاش در ایجاد فعالیت‌های گروهی یکی از عناصر مهم در هنرهای نمایشی است. تجارب زیسته در این بخش نشان می‌دهد که بسیاری از دانش‌آموزان خجالتی و غیرفعال را می‌توان با جذب به این مباحث به فعالیت‌های اجتماعی و گروهی سوق داد و آن‌ها از این طریق برای خویش هدفی مؤثر و معنوی پیدا می‌کنند.

اما در کنار همه مزایا و نکات مثبت کتاب‌های فرهنگ‌و هنر، باید از نظر عملی به نقطه ضعف اجرای برنامه‌های نمایشی در مدارس و نبود امکانات لازم در این بخش اشاره نمود. به همین دلیل ایده برقراری «المپیاد هنرهای نمایشی» برای اولین بار به مدیریت چند مدرسه در شهر محمديه پیشنهاد شد که مورد استقبال قرار گرفت و با همکاری عوامل اجرایی و همت همکاران فرهنگی به اجرا درآمد. شور و اشتیاق ناشی از این اقدام در میان دانش‌آموزان باعث گردید تا این گزارش را تقدیم شما کنیم و در ضمن پیشنهاد کنیم تا المپیادهای مدارس به عنوان پیش‌برنامه جشنواره فرهنگی، هنری به اجرای کشوری دربیاید.

ایجاد گروه، نویسندگی، خواندن، سخنرانی، درک مفاهیم، تلاش برای ایفای نقش، مسئولیت‌پذیری ولو اندک و کوچک و بسیاری دیگر از جمله ارزش‌هایی است که با فعالیت‌های نمایشی بروز پیدا می‌کنند. به همین دلیل برپایی نمایش و به‌کارگیری دانش‌آموزان در این فعالیت امر مهمی برای معلم‌های هنر و پرورشی است که باید در مدارس پیگیری و ارج نهاده شود.

نباید فراموش کنیم که امروزه بسیاری از مسائل اخلاقی، تربیتی و فرهنگی به واسطه تلویزیون و برنامه‌های نمایشی و سریال‌های تلویزیونی عرضه می‌شود و دانش‌آموزان نیز علاقه دارند دانش و مسائل مهم پرورشی را به صورت

نمایش‌های صحنه‌ای، عروسکی، رادیویی، انیمیشن، نمایش‌های موزیکال و ... دنبال کنند.

اکنون چند سالی است که در مدارس فعالیت‌های نمایشی در درس فرهنگ و هنر به صورت ویژه مطرح شده و بسیاری از معلمان و علاقه‌مندان به پیگیری این رشته می‌پردازند. معلمان هنر با همکاری معلمان پرورشی از یک‌سو و همکاری معلمان ادبیات، فیزیک، فناوری و ... از سوی دیگر دریچه‌ای تازه به روی دانش‌ورزی و یادگیری در آموزش و پرورش گشوده‌اند. درعین حال، نباید فراموش کنیم که در پاره‌ای از مدارس، به خاطر سختی‌های انجام آثار نمایشی، از قبیل تشکیل گروه، خواندن نمایش‌نامه و ارائه آن و ... و یا عدم توانایی مربیان در تولید و خلق این فعالیت به کنار گذاشته شده و یا با دقت کافی دنبال نمی‌شود.

مشکل بعدی این است که آثار نمایشی تنها سالی یک‌بار، آن هم در گروه مسابقات فرهنگی و هنری توسط معاونت پرورشی و در محیطی خاص مانند سالن آمفی تئاتر و یا کتابخانه به صورت تکلیفی دنبال می‌شود. این امر باعث شده تا فضاهای دیگر در مدارس نادیده گرفته شود و ارتباط دراماتیک فضا و اتمسفر مدرسه مورد توجه قرار نگیرد. نتیجه اینکه این مسئله باعث شده است تا بین دانش‌آموز، معلم، کادر اجرایی و مدرسه ارتباطی پویا و مناسب شکل نگیرد. اکنون آثار نمایشی در مدارس به دور از چشم اکثریت دانش‌آموزان برگزار می‌شود و بسیاری از دانش‌آموزان در جریان تعلیم اثربخش و نیروی تأثیرگذار تئاتر قرار نمی‌گیرند و حضور حداکثری در این بخش از بین رفته است.

این در حالی است که همان‌طور که در ابتدا گفتیم، اجرای نمایش می‌تواند بر یادگیری دانش‌آموز حتی در درس‌های غیرهنری تأثیری شگرف بگذارد و از نظر پرورشی و اخلاقی دریچه‌های تازه‌ای را به روی مخاطب خود بگشاید. بخش آخر اینکه به واسطه کار برای جشنواره و دیده نشدن و عدم مشارکت دانش‌آموزان، باید معترف بود که نمایش‌های ما در مدارس به امری تزیینی و بدون تماشاچی و بیننده تبدیل شده است.

چگونگی تشکیل ایده

مدرسان در بسیاری از مدارس شهر محمدیه برای تشکیل گروه نمایشی اقدام به آزمایش استعدادیابی کردند. این اقدام با استقبال چشم‌گیر دانش‌آموزان مواجه شد و باعث گردید معلمان هنر پیشنهاد برگزاری جشنواره نمایش درون مدرسه را ارائه دهند که با استقبال مدیریت و بخش اداری مدرسه‌ها و تعامل و تلاش این بخش در کنار مدرسان قدمی بزرگ در برگزاری این برنامه شد.

نحوه برگزاری

ایده جشنواره نمایش درون مدرسه‌ای باعث گردید تا مدارس پسرانه متوسطه اول سیدرضی، بحر العلوم، دهخدا و ایران در استان قزوین (شهرستان محمدیه) بتوانند با محبت و علاقه بسیار کنار همدیگر قرار گیرند و این کار را به انجام رسانند.

هدف این جشنواره حضور گسترده دانش‌آموزان در فعالیت‌های نمایشی و بازی کردن آن‌ها روی صحنه قرار داده شد. تا بدین وسیله اغلب آن‌ها، از دانش‌آموزان خجالتی گرفته تا علاقه‌مندان به هنرهای نمایشی به چنین طرحی پیوندند و برای ارائه آثارشان در این جشنواره با یکدیگر رقابت کنند و روی صحنه بیایند.

قدم اول: آماده کردن محیط

ابتدا از مدیران مدارس جهت فراهم کردن فضای کار برای تمرین در حیاط و نمازخانه و فضاهای دیگر دعوت به همکاری و مشورت شد. سپس جوایزی برای رتبه‌های برتر تهیه گردید و از دبیران مدارس و همکاران اداری خواش شد تا سروصدا و رفت‌وآمد ناشی از فعالیت نمایشی بچه‌ها را تحمل کنند. صدا البته با وجود سختی‌ها و مشکلات تمرین دانش‌آموزان، همکاران مدارس با نهایت ادب و سعه‌صدر چنین وضعی را قبول کردند. لذا در پایان جشنواره از آن‌ها به صورت شفاهی تقدیر شد.

قدم آخر؛ ارائه آثار

در مرحله نهایی با ایجاد فضایی برای اجرای نمایش‌ها، تلاش شد تا مدیر، معلمان، و معاونان و همچنین دانش‌آموزان شاهد و ناظر این برنامه باشند. دانش‌آموزان با اشتیاق زیاد نمایش‌های خود را اجرا کردند و هر گروه که به روی صحنه می‌رفت اولیای مدرسه و سایر دانش‌آموزان نظاره‌گر آن بودند و در انتها آن‌ها را مورد تشویق قرار می‌دادند.

در این مرحله در حدود ۸۰۰ دانش‌آموز از چهار مدرسه مشارکت داشتند و گروه‌های ۵ تا ۶ نفری برای اجرای دانش‌آموزی شکل گرفت.

بعضی از اجراها در حیاط، بعضی در کلاس و برخی دیگر در نمازخانه انجام شد. بعضی از گروه‌ها برای بهتر شدن حس اجرای خود از موسیقی کمک گرفتند و بیشتر شرکت‌کنندگان از موادی ساده برای گریم و طراحی لباس خود استفاده نمودند.

در پایان این جشنواره که درست یک هفته به طول انجامید نفرات برگزیده جوایزی از طرف مدیران مدارس به دست آوردند که جا دارد در اینجا از حسن همکاری و محبت همکاران و مدیران گرامی تقدیر و تشکر شود.

در پایان باید اذعان داشت که آنچه حاصل برگزاری این جشنواره بود؛ ابتدا گسترش یک فعالیت فرهنگی و هنری در بین دانش‌آموزان بود و مهم‌تر اینکه معلمان دریافتند چگونه می‌توان مطلب یا دانشی را به دانش‌آموزان طوری آموزش داد که آن‌ها آن را با علاقه بیاموزند.

همچنین می‌بایست به این نکته توجه نمود که نمایش، به افزایش روحیه همکاری و کار گروهی و ایجاد اعتماد به نفس در دانش‌آموزان کمک بسزایی می‌کند و به‌ویژه افراد خجالتی را به سمت گروه‌گرایی و دور شدن از درون‌گرایی سوق می‌دهد.

امیدواریم روزی برسد که نمایش به‌صورت گسترده در مدارس اجرا گردد و تاثیر راهی برای آموزش رشته‌های مختلف و ایجاد آموزشی باکیفیت به کار گرفته شود.

قدم دوم؛ نمایش‌نامه

آشنا نبودن دانش‌آموزان با نوشتن نمایش‌نامه و حتی یک گفت‌وگوی ساده نمایشی باعث گردید تا نخست در کلاس‌ها به آموزش پرداخته شود. در این مرحله سعی شد دانش‌آموزان یاد بگیرند چگونه می‌شود یک گفت‌وگوی ساده را به یک گفت‌وگوی نمایشی و در نهایت به یک نمایش‌نامه خوب تبدیل کرد.

در کنار نمایش‌نامه‌های اخلاقی و آثاری با مفاهیم انسانی، آثاری با درون‌مایه طنز، و حتی در برخی از آثار نمونه‌های هزل یا را می‌شد مشاهده نمود. در واقع اجازه دادن به نمایش این نمونه‌ها باعث شد تا اشتیاق دانش‌آموزان بسیار بیشتر شود و آن‌ها و آثار خود را در مقایسه با آثار دیگر قرار دهند و نقاط ضعف و قوت خویش را مشاهده نمایند.

قدم سوم؛ تمرین

در این مرحله سعی شد برای دانش‌آموزان نمایش‌هایی تدارک و اجرا شود که آن‌ها یاد بگیرند چگونه می‌توان در محیط‌های خالی مدرسه مانند نمازخانه، حیاط و کتابخانه تمرین کرد و چگونه می‌توانند تمرین‌های خویش را ادامه دهند. دانش‌آموزان با اشتیاق آموختند که نحوه تمرین چگونه است و چطور باید تحت مدیریت یک کارگردان کار خود را به پیش ببرند.

قدم چهارم؛ شکل‌گیری گروه‌های نمایشی

تا یک ماه اول، دانش‌آموزان تلاش بسیار کردند تا با امکانات ساده، لباس‌های مختلف و گریم‌ها و دکورهای کوچک بسازند. این مسئله در کنار عشق و علاقه فرد دانش‌آموزان باعث رونق گرفتن جشنواره شد. بچه‌های هر کلاس و هر گروه لباس‌های نمایشی خود را می‌پوشیدند و همدیگر را گریم می‌کردند و از وسایل خیلی ساده که در مدرسه یافت می‌شود برای دکور خود استفاده می‌کردند.

دبیران هنر بخوانند

درس هنر کانون مشارکت در مدرسه

محمدعلی اسفندی

لحظات غرق شدن در احساسات پاک هنری بی‌تردید در مدرسه شکل می‌گیرد. ثانیه‌هایی سرشار از ذوق و شوق برای دیده شدن با اثر هنری سرمایه‌ای درونی است که آثار تعیین‌کننده و سرنوشت‌آفرین آن‌ها در زندگی آینده بچه‌ها دیده می‌شود.

بارها از همکاران و دبیران تقاضا کرده‌ایم که، حتی اگر امکاناتشان محدود است، فرصتی را برای دیده شدن آثار و تولیدات هنری دانش‌آموزان فراهم کنند. زیرا همگان این باور را دارند که اثر تربیتی این شیوه، کاری مثبت و سازنده و شخصیت‌ساز است.

یکی از مدارسی که این اتفاق خجسته در آن رخ داده دبیرستان دوره اول متوسطه شهید میرحبیبی در منطقه ۴ شهر کرج است. در این مدرسه بچه‌ها با راهنمایی دبیر هنر درس هنر را مبنایی برای بازی‌های هنری قرار دادند و از رهگذر چندین ماه کار، بیش از چهارصد اثر هنری را در دنیای نوجوانی قلم زدند. بازی با حروف، کلاژ، عکاسی، طراحی و نقاشی از هنرهایی است که در آثار هنری بچه‌ها تجلی یافته بود.

رهاورد این تلاش با همت «شورای دانش‌آموزی مدرسه» برای نمایشگاه آماده شد و در دی‌ماه ۱۳۹۷ در فضای مدرسه به نمایش درآمد. افتتاحیه بسیار باشکوه بود. مدیر، کادر مدرسه و دبیران محترم از خانواده‌ها استقبال به عمل آوردند و اعضای انجمن اولیا و مربیان مدرسه نیز با حضور فعالانه مشارکت قابل‌توجهی را برای کیفی شدن برنامه به کار بستند. دانش‌آموزان با اجرای برنامه موسیقی و اجرای استندآپ کمدی لحظات شورآفرینی را رقم زدند. بالندگی هر دانش‌آموز با ضربان قلب هر کدام از پدران و مادران به لحظاتی ماندگار تبدیل شد. زیرا برای هر کدام از پدران و مادران بزرگ‌ترین لذت بالندگی فرزندشان در مدرسه است. هر دانش‌آموزی که با حال و هوای نوجوانی برنامه‌ای را اجرا می‌کرد و همگان را در شادی و لطافت هنر شریک می‌ساخت. راهبری دبیر هنر موجب آن شده بود که دانش‌آموزان هدمند و روشمند از فرایند تولید هنری لذت ببرند.

تمام آثار به شکل ساده و زیبا پاسپارتو شده بودند و از اندازه‌ای ثابت و چشم‌نواز بهره‌مند بودند. دبیر برگزاری این نمایشگاه که خود از دانش‌آموزان بود از فروش آثار به قیمت بسیار منطقی خبر داد و ذکر کرد که درآمد نمایشگاه برای مصارف خیریه مورد استفاده قرار خواهد گرفت. روح‌بخش‌ترین موضوعی که انبساط خاطر هر بیننده‌ای را فراهم می‌کرد این بود که درس هنر کانون اصلی برای مشارکت قرار گرفته بود. مدیر مدرسه شهید میرحبیبی نیز با حضور فعالانه و همکاری مناسب خود تمام فضای مدرسه را برای نمایش آثار دانش‌آموزان اختصاص داده بود که بسیار موجب تشکر و خرسندی است. همیشه و به تجربه مشخص شده است که در مدرسی که مدیر خود پشتمانه و پشتیبان درس هنر بوده، راندمان هنری مدرسه نیز بالا رفته است.

درسی که از این فعالیت هنری می‌توان آموخت این است که برگزاری نمایشگاه آثار هنری در مدرسه به هر بهانه‌ای اثرگذار، شورآفرین، تهییج‌کننده و انگیزه‌بخش است. برگزاری نمایشگاه اگر در مدرسه هم تکراری باشد، اما حدیث نامکرر نخواهد بود. بر این نکته باید افزود که کمبود امکانات نیز نمی‌تواند نافی‌کننده برگزاری نمایشگاه‌های دانش‌آموزان باشد، زیرا در این مدرسه بچه‌ها با یونولیت و پوشش‌های ساده، میزهای مورب و دیواره‌های موقت برای نمایش آثار ساخته و آثار را در حد مقبول و مخاطب‌پسند به نمایش درآورده بودند.

ضمن تقدیر و تشکر از این تلاش هنری، از تمام دبیران هنر کشور تقاضا داریم در این حرکت مهم هرچند که پیشگام و پیشتاز بوده‌اند، اما تلاش مستدام خود را با پویایی و با امید شکوفایی و بالندگی استعداد‌های بچه‌ها تداوم بخشند، زیرا هنر پنجره‌ای است که رو به زیبایی گشوده می‌شود و دنیای نوجوان را دیدنی و دل‌نشین می‌کند.

امیدواریم دبیران هنر و مدیران محترم با ارسال گزارش برپایی نمایشگاه در مدارس این فرصت را فراهم آورند که سایر همکاران در سطح کشور از نتایج این اتفاقات ارزشمند هنری بهره‌مند شوند.

حوادث دفاع مقدس و رخدادهایی که در تعاملات میان کنشگران آن رخ داد همواره می‌تواند به‌عنوان دست‌مایه‌های هنری اصیل مورد نظر قرار گیرد. این دست‌مایه‌ها پس از گذشت سه دهه از جنگ همواره قابلیت پرورش و بهره‌گیری هنری را دارد. با این تأکید که امروز پس از رنگ باختن خاطرات و تجربیات به‌جان‌زیسته آن روزگاران، نقش حلقهٔ واصل مهمی به نام «راوی» پررنگ شده است. این راوی یا روایت‌کنندهٔ حوادث و اتفاقات جنگ تحمیلی، کسی است که با شیوهٔ تاریخ شفاهی به شفاف کردن هنرمندانهٔ رخدادها همت می‌گمارد و با عبور دادن مواد و عناصر اولیه از صافی ذهن خود، مطالب خواندنی اثرگذار را با کیفیت هنری به

راوی و

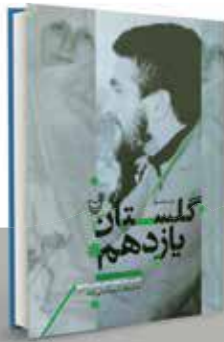
خواننده ارائه می‌کند. از همین جاست که نسبت هنر با حوادث کم‌نظیر جنگ آغاز می‌شود.

کتاب گلستان یازدهم که پس از مدتی کوتاه چاپ هفدهم را تجربه کرده یکی از تلاش‌های راویان دفاع مقدس به شمار می‌آید. این اثر ۳۱۶ صفحه‌ای روایت زندگی ۲۰ ماههٔ همسر یکی از سرداران شهید جنگ به نام علی چیت‌سازیان است. زهرا پناهی روا همسر این شهید در این روایت تصویری از ۲۰ ماه زندگی طوفانی خود را برای خواننده بیان کرده است. با خواندن این اثر به‌خوبی می‌توان دریافت که جنگ تحمیلی هنوز چه ظرفیت‌های ناشناخته و ناکاویده‌ای را پس از سی سال داراست. نکتهٔ جالب این کتاب نقش برجستهٔ راوی در به رشته کشیدن این خاطرات تأثیرگذار در پیوستار کلام است. همین جاست که مخاطب به‌خوبی درمی‌یابد که به‌راستی «نوشتن، خود نوعی زیستن

در جهان معناست». راوی کتاب، خانم ضرابی‌زاده، با تبحر و تخصص مثال‌زدنی از سرفصل‌هایی که روزگاری همسر سردار شهید یادداشت کرده و همچنین با انجام گفت‌وگوهای مؤثر با وی، توانسته است اثری فراهم آورد که خواننده با آن بیشترین همراهی و همدلی را دارد. این نکته از آن جهت اهمیت بیشتری می‌یابد که، اگر راوی نبود، خود زهرا پناهی‌روا هیچ‌گاه نمی‌توانست این قطعات متفرقه از زندگی با علی چیت‌سازیان را در کنار هم نهاده و جورچین مناسبی برای مخاطب فراهم آورد. مطالب کتاب باز نشان می‌دهد که در پشت‌صحنه جنگ چه سرمایه‌بزرگی از خاطرات و اتفاقات غیرقابل‌پیش‌بینی وجود داشته و دارد که می‌توان به

گذاشت؟! رزمنده‌ای که در توصیف خودش و در هنگام خواستگاری به همسر آینده‌اش می‌گوید: فاصله من با مرگ یک ثانیه است و از مال دنیا چیزی ندارم؛ و در مقابل همسر آینده نیز با بلوغ فکری زمانه خودش به این درخواست لبیک می‌گوید و در بیست ماه پر از مخاطره و در لحظه به لحظه آن با وی همراه می‌گردد. صحنه‌های شورانگیز کتاب به‌قدری هیجان‌آور و سرشار از تعلیق و حوادث پیش‌بینی‌ناپذیر است که می‌توان آن را به فیلمی مکتوب تشبیه کرد. مفاهیمی چون چشم‌انتظار بودن، شکستن دل، گذشت زمان، صبوری، ایثار، روابط عاطفی و ... به زیبایی در این روایت

عنوان: گلستان یازدهم؛ خاطرات
همسر سردار شهید علی چیت‌سازیان
خاطره‌نگار: بهناز ضرابی‌زاده
نشر: سورۀ مهر، چاپ هفدهم
۳۱۶ صفحه
قطع: رقعی

تصویر هنرمندانه

بازنمایی آن‌ها اهتمام کرد. بر این نکته باید افزود که کتاب گلستان یازدهم همچون آیینی‌ای است در پیش روی تمام کسانی که دوران جنگ را از نزدیک دیده‌اند. به همین دلیل است که خواننده همدل در خواندن این کتاب لحظه‌ای دچار تردید نمی‌شود و چه‌بسا لحظه‌ای آن را زمین نمی‌گذارد تا به پایان برسد. شاید ذکر این نکته نیز جالب باشد که بازیگر اصلی این روایت، دختری است که تمام ماجراهای رخ داده را از ۱۷ سالگی تا ۱۹ سالگی تجربه کرده و آنچه بر او گذشته می‌تواند در روزگار فعلی برای نسل و نسل‌هایی که از جنگ تصویر روشنی ندارند جذاب و خواندنی باشد. بیان سلوک شهید و الامقامی مانند سردار علی چیت‌سازیان در آیینۀ تأملات و نگاه همسر نیز بسیار خواندنی است. زیرا در این آیینۀ تصویری از فردی دلاور ارائه می‌شود که عمر خود را از ۱۸ تا ۲۵ سالگی وقف جنگ کرده و بیش از پنج بار قبل از شهادت مجروح شده است. خواندن روش زندگی این رزمنده زمان جنگ احساس رهایی، آزادی و سبک‌بالی را برای مخاطبان به ارمغان می‌آورد. او از خود می‌پرسد آیا می‌توان چنین انسانی بی‌تعلق و بی‌تکلف را یک‌بار دیگر از نزدیک دید و بر شانه‌های مردانه او دست

تصویر شده‌اند و آن چنان اثرگذارند که می‌توان آن‌ها را چندباره خواند و از آن‌ها لذت زیبایی‌شناختی برد. ارزش معرفی این کتاب در این است که مخاطبان می‌توانند با خواندن آن لذت مطالعه را به‌خوبی تجربه کنند. بسیاری از آموزه‌های هنری را در این اثر می‌توان به تماشا نشست و با مخاطبان و دانش‌آموزان در میان نهاد. این اثر و آثار مشابه آنگاه ارزش مضاعف می‌یابند که به نقش راوی و روایت هنرمندانه او واقف باشیم، زیرا بدون راوی، این سرمایه‌های مهم در غبار آلودگی تاریخ محو خواهند شد. گلستان یازدهم اکنون به مجموعه‌ای به‌هم پیوسته و منسجم تبدیل شده و برای خوانندگان برگی از تاریخ دفاع مقدس را ماندگار کرده است. روایت همدلانه روای برای رقم زدن این اثر، روایت کسی است که خود از قصه جنگ و ارزش‌های نهفته هنری آن غافل نیست. لذا خواننده را به یاد سخن سردار شهید چیت‌سازیان می‌اندازد آنجا که گفته است: «**شهیدا زنده‌اند، شهیدا برای کسانی زنده‌اند که راهشان را ادامه دهند** ...». خواندن این اثر مفید و ارزشمند را به همه همکاران و دبیران هنر پیشنهاد می‌کنیم و امیدواریم دست‌مایه خلق آثار هنری برای آفرینندگان هنرمند باشد.

نگارش دو سطری‌های زیبا و پر معنا

کاوه تیموری

اشاره

چرخه آموزش خوشنویسی به عنوان هنر معناگرا با افزودن حلقه نوشتن دو سطری گامی به جلو می‌نهد و برای کامل شدن آماده می‌شود. احساس نگارش دو سطری با احساس خوشنویس شدن آرام آرام معنی می‌یابد و هنرجو و دانش آموز خط را جزئی از وجود خود می‌بیند. در این نوشتار با توضیحات مقدماتی سعی شده دو سطری‌هایی با ویژگی ساده و آموزشی عرضه شود که راه را برای نگارش دو سطری‌های غنی و پرمایه فراهم سازد. تأکید چندباره این است که این عرصه مانند تمام عرصه‌های خوشنویسی وسیع و فراخ بوده و اختیار کردن تعداد بیست دوسطری تنها ایستادن بر ورودیۀ این قالب مهم خوشنویسی به شمار می‌آید. این قالب تکاپو و تلاش رهروان و مدرسان خط و دانش آموزان و هنرجویان پرانگیزه را طلب می‌کند.

کلیدواژه‌ها: دو سطری، قالب خوشنویسی، کارکرد هنری

دوسطری

بعد از آمادگی لازم در مراحل سطر نویسی، هنرجو این زمینه را می‌یابد که دو سطری‌ها را در قالب اشعار آموزشی و ساده تجربه کند. به همین سان با در نظر داشتن نحوه استقرار کشیده‌ها در سطر و نسبت و تناسب آن با سطر بعد تنوع ترکیب را نیز دریابد. نگارش دو سطری یا دو مصراع در زیر هم دارای چند ویژگی است.

- دست و قلم هنرجو را برای قالب مهم چلیپا (چهار مصرع مورب) آماده می‌کند
- دو سطری قالب اصلی خوشنویسی است؛ با آن می‌توان قطعات زیبا نگاشت و به کارکرد هنری خط دست پیدا کرد.
- دوسطری قالب شناخته شده برای یکی از مراحل خوشنویسی بوده و از همین قالب برای «دوره خوش» آزمون به عمل می‌آید.
- قالب دو سطری هنرجو و دانش آموز را با وسعت اصل مهم ترکیب آشنا می‌سازد.
- نگارش دو سطری در خط به معنی یافتن اعتماد به نفس هنرجو است.
- برای درک بهتر، چند نمونه از دوسطری‌ها را که کم‌وبیش روند ساده تا مشکل در آن لحاظ شده است مرور می‌کنیم.

بنیاد دهنده‌ای چو مردان
آن را به کرم متام کردن

بنای کار تربدبیر باید
که بتی تدبیر کاری بر نیاید

آفرین کرد بر چنان قلمی
کاید از نوک او چنان قلمی

فعالیت:

دوسطری زیر دارای خرده حروف زیادی است و نگارش آن با کمی دقت دشوار نمی باشد. با در نظر داشتن ایجاد یک کشیده در هر مصرع و مساوی بودن طول مصرع‌ها در زیر هم نگارش آن را امتحان کنید. بی تردید راهنمایی معلم هنر و مدرس خط شما را مدد رسان خواهد بود:
ز ابتدای دور آدم تا به عهد پادشاه
از بزرگان عفو بوده است از فرودستان گناه

۲. دوسطری‌های ساده

آدمیان بنده به یکدیگرند
دست دل دیده ما و پسته

بیاتام در زیبایی بدایم
به زیبایی عینم از دلها برآیم

شوگو ما را بدان شهر نیست
با کرمیان کار ما دشوار نیست

فعالیت:

برای هر دو سطری می توانی
صفات خوب و زیبا برشماری
اگر هر ویژگی یک امتیاز است
کدامین ویژگی خواهی براری؟

۳. دو سطری ها با حضور کشیده های کمانی تخت و «ی» معکوس

خدا مارشش بود در ناتوانی
توانای که یار ناتوان است

ای کوکب امید کجایی که کار را
بی پر تو امید به سامان میرسد

هر جا که رسم مهر و وفا بیشتر بود
جمعیت و حضور و صفا بیشتر بود

فعالیت:

دو سطری زیر از نمونه‌هایی است که پس از نگارش دو سطری‌های بالا می‌توانید از عهده نوشتن مطلوب و قاعده‌مند آن برآیید. با یاری و راهنمایی دبیر هنر قلم و دستتان را آزمون کنید:
ما طرح قناعت و رضا افکندیم
وز دوست بهر چه می‌رسد خرسندیم

۴. حضور حرف «ی» به شکل معکوس در دو سطری‌ها و توزیع کشیده‌های متجانس

در زیر هم

یادآوری مهم:

ضرورت دارد که دبیران، معلمان و مدرسان هنر در سطوح ابتدایی، متوسطه و هنرستان فرصت دست ورزی و نگارش به شیوه سنتی را برای دانش‌آموزان و هنرجویان فراهم کنند. این نکته نافعی بهره‌گیری از امکانات خیره‌کننده نرم‌افزارهای طراحی حروف نیست، بلکه به این نکته توجه می‌دهد که آشنایی با مبانی خوشنویسی سنتی و دست‌نویسی و خط‌نگاری زمینه بهتری برای استفاده از نرم‌افزارها را فراهم می‌آورد. این نکته پشتوانه تجربی نیز دارد زیرا عملاً وقتی هنرجویان و دانش‌آموزان آرام‌آرام ماهیت و ساختار درونی و بیرونی حروف را با قلم و با راهنمایی مدرس درک می‌کنند، آمادگی بصری و روانی بیشتر کار کردن حروف در رایانه را در خود می‌یابند. بدیهی است این حالت بازده آموزشی و هنری را افزایش می‌دهد و به همین‌سان، زمینه پیوند حال با گذشته را فراهم کرده موجبات بهره‌گیری از شالوده کهن خط، این استوانه دیرپای فرهنگی را، فراهم می‌کند.

چه شود که بکرم مرستی فرمای
کره ارکار فروخته ما بکشای

زنهار تا تو ای ز راه مهربانی
روزی بر سپریای احوال یار

فعالیت:

دو سطری زیر این ویژگی را دارد که پس از تمرین و تمرکز در نگارش دوسطری‌های بالا، شما را به نوشتن آن مشتاق کند. پس قلم را تیز کنید و با مرکب روان بنویسید:
هنوز هست به گوشم صدای سبجانی
که گوش جان شنود آن نوای روحانی

۵. حضور نام «ایران» در دوسطری

به کتیبه نام ایران جاودان باد
هماره خاک پاکش در امان باد

گرم خون رنجش به دشمن شهر بار
به خون انی چه بسا دم نقشش را

خوش آن مری که رازی نه آوید
خوش آن دل‌کانه را و نور امید

فعالیت:

همیشه نام «ایران» برای نگارش خوشنویسی انگیزه آفرین بوده است. این بار به خاطر علاقه بی‌نظیر یکایک دانش‌آموزان و هنرجویان خط به نام بلندآوازه سرزمینشان، پیدا کردن و نوشتن دو سطر زیبایی را که در آن نام ایران به خوبی توصیف شده باشد به عهده شما می‌گذاریم.

۶. دوسطری‌های متنوع و ارائه نمونه‌هایی برای نگارش

خلق همه یکسر هفت‌سال خدایه
بیخ نه بر کن تو زین هفت‌سال نه‌بکن

دخت تو گربار و زش گمیر
به زیر آوری چرخ نیلوفری را

از این پنج شش و هفت متاب
شب شاید و شمع و شهد و شراب

زندگی را رستخیز چه مژ
زندگی بهره طبع بهتر

ز بهر مانحنی یاد کار خویش کبوی
که بهتر از سخن خوب یاد کاریست

فعالیت:

نگارش دو سطرهای زمینه مناسبی برای برپایی نمایشگاه‌های خوشنویسی دانش‌آموزان و هنرجویان در کلاس و مدرسه است. بر این اساس، دانش‌آموزان با انتخاب دو سطرهای غنی و پرمایه، آن‌ها را خوشنویسی کرده و سپس با افزودن آرایه‌های تزئینی مناسب، نمایشگاه خوشنویسی فردی و گروهی را برپا کنند. راهنمایی‌ها و تشویق‌های مدرس و دبیر خط و هنر به شوق‌افزایی و فعالیت بیشتر بچه‌ها خواهد انجامید.

گفت‌وگو با دبیران
هنر استان قزوین

داشته‌های هنری سرمایه‌های بی‌زوال

رشد آموزش هنر

اشاره

استان قزوین از دیرباز گهواره و پرورش‌دهنده هنرهای فاخر این سرزمین بوده و مفاخر و مشاهیر این شهر همواره از پیشگامان هنر معاصر و گذشته کشور بودند. این سؤال مطرح است که در روزگار ما وارثان هنرمندان بزرگ این شهرستان تا چه اندازه تجربیات و داشته‌های هنری خود را با زبان دل‌نشین به دانش‌آموزان دیار خود انتقال می‌دهند. در گفت‌وگویی انجام پذیرفته با دبیران هنر استان قزوین تلاش کردیم درون‌مایه‌ای از چگونگی و روند آموزش هنری استان از زبان دبیران هنر ارائه شود. امید آن که نکات مطرح‌شده بتواند گوشه‌ای از ذهن مخاطبان رشد آموزش هنر را به خود مشغول دارد. در این نشست اعضای هیئت تحریریه نیز نکاتی را ارائه دادند.

از حضور گرم و صمیمانه همکاران در شهر هنر آفرین قزوین سپاسگزارم برای شروع بحث از دوستان تقاضا می‌کنم دیدگاه خود در مورد برنامه‌های درسی و تجربیات در زمینه بهبود آموزش هنر ارائه کنند.

✿ مجتبی بابائیان

با سلام، در چهل سال سابقه تدریس که داشته‌ام بیش از ۳۶ سال آن را هنر تدریس کرده‌ام. یعنی از سال ۶۱ تا الان. حاصل این چند سال این بود که معلم هنر با رشته‌ها و شاخه‌های هنری متعددی در ارتباط است. با دانش‌آموزان علاقه‌مند زیادی روبه‌روست ولی به کتاب درسی محدود می‌شود. در ضمن همکاران موازی وی در امور تربیتی و معلم ادبیات نیز در پرورش بچه‌ها به‌خصوص در زمینه‌های قرائت قرآن، سرود و همچنین داستان‌نویسی نقش مؤثری خواهند داشت. معلم هنر باید همه این‌ها را در نظر بگیرد و نهایتاً با هماهنگی کردن و سامان‌دهی این موارد سعی کند در شکوفایی استعداد دانش‌آموزان و هدایت درست آن‌ها موفق شود. اگر معلم هنر بخواهد واقعاً کار بکند سخت‌ترین درس، درس هنر است، اگر هم بخواهد کار نکند آسان‌ترین درس، درس هنر است.

✿ بهنام کیا

در سند تحول بنیادین ساحت‌های تربیتی ساحت هنری و زیبایی‌شناختی به‌عنوان یکی از حوزه‌های تازه و بکر دیده می‌شود. در این سند برای دانش‌آموزان شش حوزه در بخش تربیتی پیش‌بینی شده که عبارت است از ساحت اعتقادی، اخلاقی عبادی، ساحت علمی و فناوری، حوزه اقتصاد و مهارت، حوزه سیاسی اجتماعی، حوزه زیستی و بدنی و حوزه تربیت هنری و زیبایی‌شناختی که حوزه هنری مورد غفلت بیشتری واقع شده است. تجربیات ما در حوزه هنری بسیار اندک است. تعداد نیروی انسانی نیز کم و کمیت و کیفیت برنامه درسی مدارس مطلوب نیست. رسالت و مسئولیت سنگینی

بر عهده ماست که هنر را پیگیری کنیم تا این بخش ان شاء الله به حدی برسد که در کنار ۵ ساحت دیگری که عرض کردم، بتواند حرفی برای گفتن داشته باشد.

✿ نظام دوست

من در شهرستان البرز و در دبیرستان البرز تدریس می‌کنم و ۱۵ سال سابقه دارم.

در مورد تجربیات و ماه حاصل ۱۵ سال تدریس خودتان بگویید.

قسمت‌های چالشی ما در درس هنر کمبود نیروی انسانی برای تدریس هنر است. من در این ۱۵ سال هیچ همتی ندیدم که بخواهد این نقایص را برطرف کند. مثل این می‌ماند که بخواهیم زبان فرانسه را معلم ورزش تدریس کند و مادر این درس چنین کاری را شاهد هستیم. بحث دبیر تخصصی و غیرتخصصی خیلی مهم است. در منطقه‌ای که بنده هستم فقط ۴ دبیر هستیم که یک نفرمان سرگروه است. یکی معاون است. یعنی در ناحیه ۳ آموزش و پرورش قزوین، در منطقه البرز، حتی اگر همکاران من بیش از ۲۴ ساعت هم تدریس هنر بردارند و کل هفته خود را پر کنند باز هم درس هنر ساعت خالی دارد که به دبیران غیرتخصصی داده می‌شود.

در سطح استان وضعیت چگونه است؟

✿ نظام دوست

ما فقط در ناحیه ۱ و ۲ و ۳ دبیر اختصاصی داریم که کل سه ناحیه را پوشش نمی‌دهد و در حومه نیز دبیر تخصصی نداریم.

تأثیر وجود دبیر غیرتخصصی در آموزش و پرورش چیست؟

✿ نظام دوست

درس هنر را بی‌هویت می‌کند، اهمیتش را کم می‌کند. من در مدرسه تیزهوشان قزوین که ادعا می‌کنند بهترین دانش‌آموزان استان را می‌آورند درس داده‌ام. حتی در این مدرسه هم طی دو سال موفق نشدم همکاران را مجاب کنم که کارگاه هنری داشته باشیم. دبیر غیرتخصصی، موجب می‌شود ذوق زیبایی‌شناختی دانش‌آموز کم شود. کتاب هفتم، هشتم و نهم دارای فصل‌های متعددی است و تنوع زیاد شده است مثلاً هنر نمایش یا موسیقی را اضافه کرده‌اند. اما هنوز در سیستم آموزشی تربیت

رسیدیم. اینکه برنامه‌ریزی به کار جهت می‌دهد و آن را دارای اهمیت می‌کند و همچنین مثلاً وقتی ما مدیر مدرسه شدیم قرار نیست تمام کاستی‌های آن را برطرف کنیم و قرار است حرکت کوچک اما روبه‌جلویی انجام دهیم و بچه‌ها یاد بگیرند که بتوانند کار را امتداد دهند و در ادامه فعالیت‌های یکدیگر اقدام نیکی انجام دهند.

❁ حقیقت محمود رضا حقیقت هستیم و ۲۰ سال سابقه تدریس هنر دارم. کارشناسی را در تهران گرفتم و در منطقه ۱ قزوین تدریس می‌کنم.

فضا چطور است؟ دانش آموزان چگونه‌اند؟

❁ حقیقت بچه‌ها خیلی خوب‌اند، اما فشارها و استرس‌هایی از طرف درس‌های دیگر به آن‌ها وارد می‌شود. من سعی می‌کنم، در هنر، استرس‌هایشان از بین برود. می‌شود فضایی ساخت که علاوه بر پیگیری کتاب درسی و آموزش آن، دانش‌آموزان هم لذت ببرند. هدایت بچه‌ها به‌سوی آموزش هنر از طریق بازی تأثیرات مثبتی روی آن‌ها می‌گذارد.

لذت بچه‌ها از هنر چگونه حاصل می‌شود؟

❁ حقیقت بر اساس تجربه جدیدی که من دارم بچه‌ها از حضور در کلاس لذت خواهند برد. من سعی می‌کنم که در کلاس طوری درس را پیش ببرم که حالت بازی داشته باشد. مثلاً در درس خوشنویسی بعد از گروه‌بندی بچه‌ها بینشان مسابقه می‌گذارم. سرمشق به آن‌ها می‌دهم و پس از تمرین، زیر اشکالاتشان خط می‌کشم و آن‌ها با کمک دوستانشان اشکال خود را رفع می‌کنند و سپس نسبت به پیشرفت آن‌ها در خط تحریری امتیاز می‌گیرند.

شما چگونه بچه‌ها را تقسیم‌بندی می‌کنید که فقط به یک هنر خاص پرداخته نشود و همه هنرها را در کنار هم پیش ببرید.

❁ حقیقت بر اساس تجربیاتی که در این سال‌ها به دست آورده‌ام سعی می‌کنم به یک هنر نپردازم. من کمبود خودم را به این صورت جبران می‌کنم که از بچه‌هایی که چند سال در سایر حوزه‌های هنر آموزش دیده‌اند و با آن آشنا هستند استفاده می‌کنم. آن‌ها زیر نظر خودم به گفتن اطلاعات گوناگون در آن زمینه به دیگر دانش‌آموز، مشغول می‌شوند.

❁ بنکدار مرضیه بنکدار هستیم و ۲۳ سال سابقه دارم. منطقه ۱ تدریس می‌کنم و سرگروه

دبیر سرفصل‌های مجزایی برای این‌ها نداریم. یعنی معلم‌هایی که آموزش می‌بینند همچنان همانند ما در حال آموزش دیدن هستند.

بعد از چهار پنج سال انتظار می‌رود که در سرفصل‌ها تغییراتی اعمال شود و نیروی جدید کم و کاستی کمتری داشته باشد.

در بررسی کتاب‌ها چه نظری دارید؟

❁ نظام دوست کتاب هفتم دارای هدفمندی و برنامه‌ریزی است. مثلاً می‌توانیم بگوییم شاه‌بیت پایه هفتم هنر «دیدن» است و مهم‌ترین درسش درس اول کتاب است. پایه نهم درس خوبی دارد که امسال در جهت بهبود آن تغییری داشته؛ به این صورت که قبلاً نوشته بود «اهمیت و کاربرد طراحی در هنر» و اکنون نوشته است: «اهمیت و کاربرد طراحی در زندگی». خیلی معنای آن بسط پیدا کرده و مدیریت پروژه را به دانش‌آموز یاد می‌دهد.

شما چگونه آن را تدریس می‌کنید که بیشتر تقویت شود؟

❁ نظام دوست من به بچه‌های یک کلاس ۳۰-۴۰ نفره مازیکی دادم. اول به یک نفر ۱۰ ثانیه وقت می‌دادم که روی تابلو چیزی بکشد. بعد از ۱۰ ثانیه نفر دوم می‌آمد که سه امکان داشت ۱. طرحی به چیز قبلی اضافه کند ۲. طرح جدیدی بکشد ۳. طرح قبلی را اصلاح کند. بعد از ۱۰ ثانیه نفر سوم و الی آخر. کل کار که انجام می‌شد درنهایت یک طرح بی‌ربط روی تابلو دیده می‌شد. بعد من صحبت‌هایی در این مورد انجام دادم گفتم این قلم نشان‌دهنده قدرت تأثیرگذاری شما در جامعه است. کادر و تابلویی که رویش این طرح را کشیدید جامعه شماست و ۱۰ ثانیه فرصت که به شما داده شده عمرتان است. سپس من ۱۰ ثانیه را به ۵ ثانیه کاهش دادم. بچه‌ها اعتراض کردند که ما در ۵ ثانیه چیزی نمی‌توانیم نقاشی کنیم من گفتم: «تصوری که اکثر ما داریم این است که فکر می‌کنیم باید در ۵ ثانیه همه چیز را بکشیم در صورتی که قرار است ما فقط کار کوچکی انجام دهیم ولی این حرکت باید روبه‌جلو باشد». این بار به آن‌ها برنامه دادم گفتم قرار است بعد از ۵ ثانیه‌های شما تصویری که روی تابلو می‌بینیم یک گل باشد. شروع کردیم. هر نفر قسمت کوچکی از گل را کشید. درنهایت توانستیم یک تصویر مشخص را روی تابلو ببینیم. کار یک ساعت و نیم کلاس در آن جلسه به پایان رسید و ما از این فعالیت به نتایج مثبت و خوبی

وحید نظام دوست

کتاب هفتم
دارای هدفمندی
و برنامه‌ریزی
است. مثلاً
می‌توانیم
بگوییم شاه‌بیت
پایه هفتم هنر
«دیدن» است و
مهم‌ترین درسش
درس اول کتاب
است. پایه نهم
درس خوبی دارد
که امسال در
جهت بهبود آن
تغییری داشته
است

محمود حقیقت

من سعی می‌کنم
که در کلاس
طوری درس
را پیش ببرم
که حالت بازی
داشته باشد.
مثلاً در درس
خوشنویسی بعد
از گروه‌بندی
بچه‌هابینشان
مسابقه می‌گذارم

استان هستم.

در مورد وجود کارگاه هنر بگویید؟

✽ بنکدار خیلی کم پیش آمده در مدارس ما کارگاه هنر وجود داشته باشد. شاید از ۱۰ درصد هم کمتر! اگر کارگاهی گذاشته شود فقط در حد یک چهاردیواری است که، ابزار خاصی در آن وجود ندارد. متأسفانه در برخی نواحی درس هنر توسط مدیر و معاونش برداشته می‌شود. اصلاً سر کلاس هم نمی‌روند و آن را تدریس نمی‌کنند.

در مورد کتاب درسی و تغییرات انجام شده باید گفت که از آن به بعد خیلی چیزها تغییر کرد. من خودم با انگیزه سر کلاس می‌روم. ولی بچه‌ها با این کتاب خلاقیتشان در کارها اوج گرفت. البته در مورد کتاب پایه هشتم باید گفت به مبحث خوشنویسی زیادتر از حد لازم پرداخته شده است. همکاران ما در ترم دوم فقط به تدریس خوشنویسی می‌پردازند و این مسئله برای بچه‌ها خسته‌کننده است. البته اگر نقاشی خط نیز ترکیب شود اوضاع تغییر زیادی خواهد کرد. اما اکنون بچه‌ها شکایت دارند که ما زمان زیادی را به خط باید اختصاص دهیم و راضی نیستند. البته خود من خط تحریر کار می‌کنم و این را به پانزده دقیقه آخر کلاس موکول می‌کنم تا بچه‌ها خسته نشوند.

✽ علی اکبری اعظم علی اکبری هشتم و ۱۸ سال سابقه تدریس دارم و در مدارس قزوین به تدریس هنر اشتغال دارم.

دیدگاه شما راجع به کتاب‌های هنر؟

✽ علی اکبری کتاب هنر جدید مثل جریانی

بود که خیلی چیزها را شست و رفت. چالشی بود برای دبیران و بچه‌ها. یکنواختی گذشته از بین رفت و معلم‌ها به خود آمدند و فهمیدند از هنر آن قدر که نیاز است بدانند، نمی‌دانند. دگردیسی به وجود آمد. از آنجایی که کتاب سنگین‌تر شده بود من در دوره‌های آموزش کتاب، که در تهران برگزار شد، خدمت اساتید حاضر شدم، اما آن کارگاه‌ها به اندازه نیاز، رضایت‌بخش نبود و باری نداشت. تمام همکاران و سرگروهان تلاش کردند تا کارگاه‌هایی در استانمان برگزار کنیم و همکاران را با این کتاب جدید آشنا تر کنیم. بعد از این کارگاه‌ها ذهن همکارانمان تازه راه افتاد و فهمیدند که باید چه کنند. معمولاً همکاران گرایش‌های خودشان را در کلاس پررنگ‌تر می‌کنند و طبیعی هم هست، چرا که در آن زمینه توانمند هستند و حرف بیشتری برای گفتن دارند و این برمی‌گردد به دوره تربیت معلم که بیشتر دروس ما شامل هنرهای تجسمی، نقاشی و نیز هنر خوشنویسی بود. اکنون نیز اکثر آروی همین دو موضوع مانور داده می‌شود.

فرایند آموزش امری تدریجی است. با توجه به این شما اکنون کارگاه‌های آموزشی می‌گذارید؟

✽ علی اکبری بله ما در زمینه مجسمه، موسیقی و ... برای دبیران جوان و کم‌تجربه کارگاه‌هایی برگزار کردیم. در زمینه دبیران غیرتخصصی تقریباً ۵، ۶ سال پیش بود که یک کلاس تربیت معلم ۲۰ نفره در قزوین تشکیل شد و لیسانس هنر را در شهید رجایی قزوین به دانشجویان دادند؛ سپس، استخدام شدند. ولی متأسفانه آن‌ها اکنون در روستاهای قزوین آموزش

مرضیه بنگدار

در بخش هنرهای سنتی از آن‌ها می‌خواهم روی مانتوی خود نقاشی پارچه انجام دهند و نقوش پیاده کنند و روی سفال نیز نقطه کوبی کنند

ابتدایی تدریس می‌کنند و شرایط گرفتن انتقالی را به خاطر امور اداری ندارند. درحالی‌که در شهر ما دبیر تخصصی هنر نیاز داریم. اکنون کسانی که به‌صورت تخصصی هنر را آموزش دیده‌اند در اطراف قزوین به کار دیگری مشغول‌اند و این حکایتگر مشکلات اداری موجود در این زمینه است.

تجربیات و خاطرات خوب این ۱۸ سال را بگویید.

✱ **علی اکبری** من از هیچ کدام از هنرهای که در کتاب مطرح شده نمی‌گذرم و در موضوعاتی هم که کمتر آشنایی دارم تا حد امکان مطالعه می‌کنم و به بچه‌ها معرفی‌شان می‌کنم و آن‌ها را موظف می‌کنم اطلاعات عمومی خود را در زمینه‌های هنری بالا ببرند. به آن‌ها می‌گویم شما قرار نیست همگی هنرمند شوید؛ اما مسائلی هست که باید به‌عنوان اطلاعات عمومی بدانید. در زمینه هنر خوشنویسی به بچه‌ها این درس را به‌صورت فرم و تجسمی تدریس می‌کنم. بچه‌ها کاغذ پوستی می‌آورند و از روی سرمشق کپی می‌کنند. سپس به آن‌ها می‌گویم به خط به‌عنوان کاسه، کوزه و... نگاه کنند و فرم‌های جدیدی با تغییر چیدمان آن‌ها طراحی کنند. درعین‌حال خط‌های اصیل خوشنویسی به‌صورت کلی گفته می‌شود و در مورد تکنیک و تاریخ خط صحبت‌هایی می‌شود. اما فضای کلاس برای کار با قلم آماده نیست و علاقه هم کمتر است.

بهترین تجربه و احساسی را که تاکنون در کلاس هنر به دست آورده‌اید تعریف کنید.

✱ **علی اکبری** من وقتی از چارچوب کتاب بیرون رفتم نتیجه بهتری گرفتم. در پایه هفتم پروژه‌ای به نام «درخت» را اول سال شروع می‌کنم. دلیل آن این است که در مدرسی مانند استعداد‌های درخشان رقابت زیاد است و بچه‌ها سعی در کسب بهترین نمره‌ها دارند. برای همین از روی کارهایی که به آن‌ها نمره ۲۰ داده شده تقلید می‌کنند. روزی به بچه‌ها گفتم، در درس طراحی، چهره خودتان را بکشید. بچه‌ها همه شاک می‌شدند که ما توان این کار را نداریم. گفتم خیلی خوب، پس، هر کس درخت بکشد، اما یادتان باشد آن درخت شما هستید و در شما ۳۰ نفر هیچ کس نباید درختش شبیه دیگری باشد. یک هفته فرصت داشتند. درخت‌ها را کشیدند و آن‌ها را آوردند. همه را به هم چسباندیم و به دیوار کلاس زدیم و من از مجموعه رونشان عکس گرفتم و به صورت فیلم درآوردم و با نوشتاری زیر آن برایشان

به نمایش گذاشتم. برای زمانی که شما می‌خواهید برق چشمان کودکان و بچه‌ها را ببینید باید آن‌ها را با چیزی روبه‌رو کنید که قبلاً نمی‌دانستند. آن‌ها فهمیدند انسان‌های ویژه‌ای هستند همان‌طور که درخت‌هایشان ویژه هستند. این درخت‌ها کنار هم جنگل را درست می‌کنند همان‌طور که این‌ها کنار هم جامعه را درست می‌کنند و بچه‌ها به حکم تیزهوشان آمدنشان نباید لزوماً همگی دکتر یا مهندس شوند و این را باید درک کنند که هر کدام به دلایلی خاص به آنجا آمده‌اند و به تفاوت‌های هم احترام بگذارند. سال بعد این موضوع در پرسش مهر ریاست جمهوری آمده بود که چگونه تحمل صحبت با هم را در مدارس زیاد کنیم؟

مسئله دیگری درباره تجربه خوشنویسی داشتم. من خوش‌نویس نیستم و به نظرم خوشنویسی هنر تمام‌شده‌ای نیست. چارچوب‌های هنری در همه دسته‌بندی‌های هنری یک چیز واحد است. اشکالی ندارد اگر من به موسیقی مسلط نیستم اما مهم این است که ما روی اصول و مبانی هنر حرکت کنیم.

یعنی تکثر هنرها به وحدت هنری می‌انجامد: در زبان عشق دانی لیلی و مجنون یکی است هست فرقی در عبارت‌ها ولی مضمون یکی است.

✱ **علی اکبری** در خوشنویسی کار با فرم را انجام دادم و درست است که شرایط کار با قلم را در کلاس نداشتیم اما با چسباندن دو عدد خودکار به هم توانستیم به بچه‌ها خطوط محیطی را بفهمانم و سپس کارهای شکلی را با خطوط انجام می‌دهیم. یکی از حروف الفبا مثلاً حرف «ی» را حول یک نقطه می‌چرخانم بعد می‌گویم اگر شما طرح صنعتی باشید این طرح را می‌توانید رینگ ماشین کنید. آن‌ها روی این قضیه کار می‌کنند و به چیزهای جالبی می‌رسند. اما در مورد خط تحریر، من امسال کتابی را در دو کلاس نهم درس می‌دادم که از یک همکار گرفته بودم. مسابقه‌ای بینشان برگزار کردم و هزینه پخش کتاب را برای جایزه نفر اول گذاشتم. مانند مسابقات جام جهانی گروه‌بندی‌شان کردم و از هر گروه یک نفر بالا می‌آمد و با نفر بالا آمده از گروه دیگر رقابت می‌کرد. این‌ها برای مسابقه و جایزه مسابقه روی خوشنویسی یک بیت شعر یک ساعت و نیم وقت صرف می‌کردند. درحالی‌که قبل از آن در جلسات یک و نیم ساعتی که به هنرهای گوناگون می‌پرداختیم حوصله‌شان سر می‌رفت و خسته می‌شدند. اما به خاطر جایزه اکنون با انگیزه شده بودند. زیر کار دروترین دانش‌آموز هم به خاطر

اعظم علی اکبری

مرضیه خلخالی

حرکت جدیدی
که اتفاق افتاد
تلفیق درس هنر
با سایر دروس
است. ارتباط
طولی دروس هنر
با حوزه روان
شناختی و درس
ریاضی تجربه
خوبی بود

اشکال هندسی و زوایا و ... ارتباط دادم.

✳️ بنکدار در بخش هنرهای سنتی از آن‌ها می‌خواهم روی مانتوی خود نقاشی پارچه انجام دهند و نقوش پیاده کنند و روی سفال نیز نقطه‌کوبی کنند. دختران به این کارها علاقه زیادی دارند و گاهی به جای دیگر دروسشان سر کلاس هنر حاضر می‌شوند. موسیقی نیز خیلی روی بچه‌ها تأثیر مثبت می‌گذارد و زنگ هنر همراه با کارهایی که در حال انجام است چه خوب است که موسیقی نیز گذاشته شود چون خودشان می‌گویند احساس خوبی در آن زمان پیدا می‌کنند.

✳️ علی اکبری تنها انگیزه‌ای که سبب می‌شود ما معلمی کنیم بچه‌ها هستند. تمام غرغره‌های بیرون کلاس یک طرف، وقتی هم وارد کلاس می‌شویم یک طرف؛ سرتاپا معلم می‌شویم. به خاطر بچه‌ها این کار را می‌کنیم. وظیفه ما پرورش هنرمند نیست. در این مقطع تنها بچه‌ها را با رشته‌های هنری آشنا می‌کنیم و آن‌ها را هدایت می‌کنیم. در زمینه موسیقی در کلاس از بچه‌هایی که سازی می‌نوازند می‌خواهیم سازشان را بیاورند و در موردش توضیحاتی بدهند و مراحل آموزشی و هزینه ساز و پیچ و خم‌های مسیرشان را برای بچه‌ها بگویند. چه بسا در سال‌های بعدی افراد دیگری نیز به عرصه موسیقی وارد می‌شوند.

از شما برای حضور در این میزگرد تشکر می‌کنم.

کسب جایزه مشغول کار می‌شد و بهترین خط‌ها را می‌نوشت. در نهایت کارت هدیه را در کاور طلایی رنگ به برنده هر کلاس به همراه خطی که نوشته بود دادم و آنها بسیار مشعوف شدند.

✳️ حقیقت با توجه به اینکه مطالعه به شدت کم و قدرت نوشتن پایین است ... در روستای آوج تجربه‌ای جالب در این زمینه به دست آوردم. در آنجا علاوه بر هنر به من درس انشا هم داده شده بود. برایم سؤال بود که چگونه انشا درس بدهم. به ذهنم رسید از بخش نمایش که در کتاب وجود دارد استفاده کنم تا بچه‌ها را به سمت نوشتن سوق بدهم. ابتدا گروه‌بندی شدند بعد قرار شد یک آیتم در حد ۱۰ دقیقه اجرا داشته باشند. آنها برای آماده شدن به طور طبیعی از آیتم‌هایی که در صدا و سیما و جاهای دیگر بود شروع به تقلید کردند. بعد از گذشت دو هفته به آن‌ها گفتم خودتان شروع به نوشتن کنید و با نوشته‌های خود نمایش بسازید. تئاتر و انشا را تلفیق کردم و دیدم دانش‌آموزی که تا قبل از آن چند خط بیشتر نمی‌توانست بنویسد با توضیح دادن تفاوت داستان و نمایشنامه و زبان گفتار به نوشتار شروع به نوشتن چندین صفحه کرد. موضوعاتشان را نیز در مورد مشکلات و اشکالاتی که در مدرسه و محیط خود می‌دیدند انتخاب می‌کردند و می‌نوشتند و اجرا می‌کردند.

✳️ خلخالی زینب خلخالی هستم و باید توضیح بدهم که حرکت جدیدی که اتفاق افتاد تلفیق درس هنر با سایر دروس است. ارتباط طولی دروس هنر با حوزه روان‌شناختی و درس ریاضی تجربه خوبی بود. نقوش هندسی و طراحی را به

ارزیابی اتاق کودک و ویژگی‌های آن از نگاه کودکان
پسر ۷ تا ۱۱ ساله مدارس ابتدایی شهر مشهد

اتاق کودک و ویژگی‌های آن

تکتم احمری

کارشناسی ارشد معماری

چکیده

در این پژوهش اتاق کودک، از دیدگاه کودکان پسر هفت تا یازده سال در پایه‌های اول، سوم و پنجم در سه منطقه برخوردار، متوسط و کم‌درآمد شهر مشهد بررسی شده است. از هر مدرسه چهار دانش‌آموز به صورت تصادفی انتخاب شدند. این پژوهش با استفاده از تکنیک نقاشی و نگارش انجام شده است. فراوانی‌ها با دو فرضیه وجود و نبود رابطه معنادار از طریق آزمون کای اسکور، تحلیل و با در نظر گرفتن ۹۵ درصد سطح اطمینان، وجود ارتباط معنادار بین پایه‌های مختلف تحصیلی و مناطق مختلف شهر بررسی شده است.

اتاق کودک، در میان دیگر فضاهای خانه، فضای مورد علاقه کودک است. کودکان دلیل دل‌بستگی خود به اتاق شخصی را بازی دانسته‌اند. مقیاس فضای اتاق شخصی را متوسط نقاشی کرده‌اند. هندسه مورد علاقه برای اتاق خود را مربع و رنگ آن را آبی بیان کرده‌اند. در تحلیل فراوانی‌ها، رابطه معناداری بین داده‌ها و مناطق مختلف شهر و پایه‌های مختلف تحصیلی مشاهده نشد. **کلیدواژه‌ها:** اتاق کودک، بازی، مقیاس، هندسه، رنگ

مقدمه

«مفاهیم خلوت، قلمرویی و فضای شخصی با هم ارتباط نزدیکی دارند و مردم تلاش می‌کنند در فعالیت‌های خود به سطح مناسبی از خلوت دست یابند. خلوت توانایی کنترل افراد یا گروه‌ها بر تعامل دیداری، شنیداری و بویایی با دیگران است. تأمین فضای شخصی یکی از سازوکارهای دست یافتن به خلوت است. بین فضای شخصی و شخصی‌شده تفاوت وجود دارد. فضای شخصی به فاصله‌ای گفته می‌شود که حیوانات همگروه به جز در مواردی که تماس خصوصی بین آن‌ها جریان دارد، بین خود رعایت می‌کنند. پژوهشگران معتقدند که شخصی‌سازی نشانه‌گذاری یا یکپارچگی و همسانی اشیای یک مکان است که موجب احساس مالکیت بر آن مکان می‌شود. شخصی‌سازی مکان‌ها مقاصد زیادی چون امنیت روانی، زیبایی نمادین، تطبیق محیط با نیازهای خاص را تأمین می‌کند. از همه مهم‌تر، قلمرو مکانی با شخصی‌سازی قابل تشخیص است» (لنگ، ۱۳۹۰: ۱۶۸). «خلوت، استقلال فردی را تأمین می‌کند، هیجانات را تضعیف می‌کند، به خود ارزیابی کمک می‌کند و ارتباطات را محدود و از آن محافظت می‌کند» (لنگ، ۱۳۹۰: ۱۶۶).

«از عوامل مؤثر وابستگی کودک به خانه، اتاق شخصی کودک است. روان‌شناسانی چون باراکس و هایداک معتقدند که نیاز بچه‌ها به فضای شخصی، با افزایش سن افزایش می‌یابد. گفته می‌شود کودکان کوچک‌تر نسبت به کودکان بزرگ‌تر به هنگام بازی فاصله نزدیک‌تری را حفظ می‌کنند و روان‌شناسان این را امری واضح می‌دانند که هنجارهای فضایی کودکان با هنجارهایی که توسط بزرگ‌ترها در بعد بلوغ استفاده می‌شود، متفاوت است» (آتش‌پور و پاشا، ۱۳۸۹: ۱۲۲-۱۲۰).

«لاف و همکاران وی بر اساس تحقیقی که درباره نیاز به خلوت کودکان سنین مختلف انجام دادند، چنین نظر می‌دهند که کودکان، تشخیص قرارگاه‌های مناسب برای خلوت کردن و روش‌های ارضای این نیاز را از طریق مشاهده رفتار بزرگسالان فرا می‌گیرند» (مرتضوی، ۱۳۶۷: ۸۶). «در مورد تأثیر جنسیت بر فضای خلوت، گاردو فضای مورد استفاده دختران را بیشتر از پسران می‌داند» (آتش‌پور و پاشا، ۱۳۸۹: ۱۲۲).

این پژوهش با موضوع اتاق کودک با توجه به اهمیت آن، بر پایه پاسخ به سؤال زیر انجام گرفته است:
کودکان اتاق شخصی را چگونه معرفی می‌کنند؟

🌀 کودک ۷-۱۱ ساله

«پیاژه این دوره از زندگی را دوره عملیات عینی می‌داند. گفته می‌شود در مرحله تفکر عملیات عینی که فاصله بین ۷ تا ۱۱ سالگی است، تفکر خیلی منطقی‌تر، انعطاف‌پذیرتر و منظم‌تر از گذشته می‌شود. در این مرحله، کودک قادر به نگهداری ذهنی برگشت‌پذیری، طبقه‌بندی، ردیف کردن چیزها بر طبق بعد کمیت مانند طول و وزن و استدلال فضایی است. همچنین، می‌تواند با استفاده از راهبرد قدم زدن ذهنی - تجسم کردن حرکات یک نفر در طول یک مسیر - نشانی روشن و سازمان‌یافته‌ای برای رفتن از یک محل به محل دیگر بدهد» (برک، ۱۳۸۹: ۵۱۴).

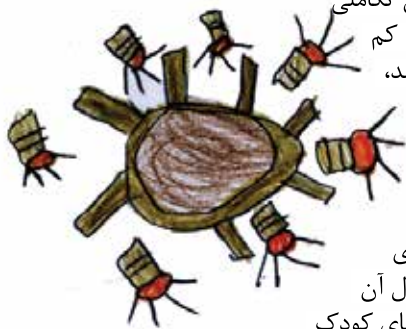
«از هفت‌سالگی، کودک به تدریج با مفاهیم مقدار، مسافت، وزن و حجم آشنا می‌شود، آن‌ها را به کار می‌گیرد و از طرفی با روابط و نسبت میان اشیاء آشنایی پیدا می‌کند؛ به فرض، تاریک‌تر، بزرگ‌تر، وسیع‌تر و ... برایش مفهوم می‌یابد. او می‌تواند اشیاء را بر حسب یکی از ابعاد کمی آن‌ها (وزن، اندازه) طبقه‌بندی کند» (عظیمی، ۱۳۶۹: ۱۸۷).

«این فرض که کودکان در مورد سنجش اندازه گرایش بصری و واقع‌گرایانه دارند، در پژوهش آلایک و لک نیز تأیید شده است. به عقیده آن‌ها اندازه می‌تواند ویژگی بازنمایی مرسوم یک شیء در ذهن کودکان باشد» (توماس و سیلک، ۱۳۸۰: ۱۱۹). «اهمیت موضوع در نقاشی کودکان باعث اختلاف اندازه (سایز) یک عنصر نسبت به سایر اعضای تشکیل‌دهنده نقاشی می‌شود» (عزیزی یوسفکند، ۱۳۹۱: ۳۹).

«گفته می‌شود که کودکان در خلال عمل متقابل با محیط خود و کار کردن با اشیای مختلف با هندسه آشنا می‌شوند. آن‌ها به اعتقاد دارد که سازمان ادراکی از فرم‌های ساده به پیچیده تکامل پیدا می‌کند؛ بنابراین، کودکان فقط به تدریج شکل مشخص اشیاء و سطوح را هم در عرصه ادراک و هم نقاشی از یکدیگر تفکیک می‌کنند» (توماس و سیلک، ۱۳۸۰: ۹۵). کودکان در سنین پایین، هندسه ساده و خوانا را ترجیح می‌دهند.

«انتخاب رنگ در روان‌شناسی مفهومی بی‌چون و چرا دارد ولی برای تحلیل و نتیجه‌گیری از آن، حتماً باید عامل سن کودک را در نظر گرفت. بین نقش رنگ و زندگی عاطفی کودک، با در نظر گرفتن دوران تکاملی او توازن وجود دارد؛ به‌طوری که به تدریج که سن کودک بالا می‌رود، از وابستگی‌اش به رنگ کم می‌شود و علاقه او به تقدم شکل به رنگ فزونی می‌یابد. همچنین، کودک هر چه کوچک‌تر باشد، رنگ‌هایی که به کار می‌گیرد زنده‌تر است. با افزایش سن و سال و آموزش مدرسه و تکامل بیشتر در راه شناخت منطقی، کودک رنگ‌هایی را به کار می‌برد که بیشتر از نوع سرد (سبز، آبی، بنفش) یا رنگ‌های خشن هستند» (احمدوند، ۱۳۸۱: ۱۴۶).

«علاوه بر نقاشی، از جمله فعالیت‌های مهم کودکان در این سنین بازی است. بازی کودک برای او وسیله بیان خود است و موجب برانگیخته شدن افکار، تجربه‌ها و هیجان‌اتش می‌باشد. بازی معانی و ارزش‌های زیادی برای کودک دارد؛ از جمله اینکه اساساً فعالیتی است که کودک در خلال آن درک می‌کند، در می‌یابد، می‌شناسد و احساس راحتی می‌کند. بازی بخش تفکیک‌ناپذیری از دنیای کودک است؛ روش او برای ایجاد ارتباط و وسیله او برای مبادله و آزمایش است و در مجموع، نوع شناخت و تسلط بر واقعیت‌های خارجی محسوب می‌شود» (احمدوند، ۱۳۸۱: ۱۱۲).

🌀 روش تحقیق

جامعه آماری پژوهش مورد نظر از مجموع ۱۲۰ نفر از دانش‌آموزان پسر پایه‌های اول، سوم و پنجم (در حال تحصیل) می‌باشد. انتخاب از میان سه مدرسه در سه منطقه مختلف از لحاظ سطح درآمد خانواده‌ها (کم‌درآمد، برخوردار و

منطقه متوسط) بوده است. از هر مدرسه، چهل نفر دانش‌آموز به طور تصادفی انتخاب شده‌اند. از آنجا که انتخاب دانش‌آموزان به صورت تصادفی بوده، در نتیجه‌گیری، مواردی مانند کودکان طلاق، کودکان بی‌سرپرست، کودکان در خانواده‌های دارای ناهنجاری اجتماعی، افسردگی و ناهنجاری روحی کودک و ... که مسلماً بر روی نقاشی کودک و درک او از خانه تأثیرگذارند، لحاظ نشده است.

در این پژوهش، از کودکان خواسته شد با استفاده از تکنیک نقاشی و نگارش، به پرسش‌ها پاسخ گویند. «نقاشی و نگارش به عنوان راهی برای دسترسی به داده‌های معتبر و موثق شناخته شده است. گفته می‌شود که انعطاف‌پذیری این روش، مطالعه گروه‌های سنی مختلف کودکان را ممکن می‌سازد. همچنین، می‌توان آن را همراه با مصاحبه، پرسش‌نامه و مشاهده به کار برد. این روش ابزاری نوآورانه است و حاصل کاربرد آن با کودکان خردسال داده‌هایی با کیفیت بالا و ماهیتی فرهیخته است. نیز داده‌های منعطفی را که قابلیت کمی شدن هم دارند، تولید می‌کند و به کودکان اجازه مشارکت در تحقیق و یادگیری می‌دهد» (سفیری و ایمانیان، ۱۳۹۰: ۶۳).

در این راستا موضوع نقاشی خانه برای کودکان مشخص شد. برای بیان تجربه‌ها به طور غیرمستقیم با استفاده از تکنیک شخص ثالث از کودکان خواسته شد بگویند در نقاشی‌شان چه چیزی در حال روی دادن است. مصاحبه نیز در این حین انجام شد. در مورد کودکان کوچک‌تر که سواد داشتند، از آنجا که نوشتن احساساتشان و پاسخ سؤالات دشوار بود، توضیحات آن‌ها در کنار نقاشی به طور دقیق ثبت می‌گردید.

سعی شد که کودکان از نظر زمان و فضا آزاد باشند. این فعالیت در کلاس درس و در میان هم‌کلاس‌هایشان انجام گرفت و به این طریق از اضطراب آن‌ها برای پاسخ‌گویی در برابر پرسشگر کاسته شد. در این پژوهش، محتوای نوشتاری و تصویری هر دو مورد تحلیل قرار گرفتند و نقاشی‌ها بارها و بارها مطالعه شدند. مصاحبه با کودکان نیز با دقت پیاده شد و با توجه به مضمون نقاشی و نوشته‌ها مقولاتی به دست آمد (جدول شماره ۱).

جهت افزایش اعتبار و روایی، به دلیل کودک بودن مشارکت‌کنندگان امکان کنترل کردن و کدگذاری اولیه با آنان وجود نداشت. از این رو، مفاهیم استخراج‌شده در اختیار متخصص روان‌شناسی کودک قرار گرفت تا از مرتبط بودن مفاهیم اطمینان حاصل شود و نیز مقولات بدون ابهام و کاملاً مرتبط با موضوع باشد.

داده‌ها از طریق آزمون کای اسکور^۱ مورد تحلیل قرار گرفتند. در این آزمون، تفاوت فراوانی‌ها و وجود ارتباط معنادار با در نظر گرفتن دو فرضیه H_0 و H_1 و با فرمول محاسبه نهایی (۱) صورت پذیرفت که در آن فراوانی مورد انتظار E و فراوانی مشاهده شده O می‌باشد. سپس، با استفاده از جدول توزیع کای اسکور و با در نظر گرفتن ۹۵ درصد سطح اطمینان مقدار به دست آمده با مقادیر جدول مقایسه شد. در صورتی که مقدار محاسبه شده بزرگ‌تر از مقدار جدول باشد، H_0 (فرضیه مبتنی بر عدم رابطه معنادار بین داده‌ها) رد شده و اثبات می‌شود که رابطه معناداری بین داده‌ها برقرار است.

پیشینه‌ی تحقیق

در زمینه کودک و فضای معماری، به خصوص خانه، در سال‌های اخیر پژوهش‌هایی صورت گرفته اما بررسی پیشینه این پژوهش حاکی از نبود پژوهشی به طور خاص در رابطه با اتاق شخصی کودک است. با وجود این، ذکر چندین پژوهش مرتبط ضروری است.

سیلویتکان^۲ (۲۰۱۲) در پژوهشی با به کارگیری ابزار نقاشی کودکان در جست‌وجوی شناخت احساس کودکان بیمار درباره اتاقشان در بیمارستان بوده است.

در پژوهشی، ساختمان خانه‌ای آپارتمانی مطابق با نیاز مخاطبان آن در یک سایت واقعی در شهر هلینسکی توسط کودکان با ابزار مدل‌سازی طراحی شده است (هاکینن، کانگاس، رانیو و وایلو^۳، ۲۰۱۲). نیز در پژوهشی می‌بایست کودکان یک فانوس کوچک بسازند و علاوه بر این، اتاقی با عنوان «اتاق رؤیاهای من» که توسط آن فانوس، چراغانی می‌شود طراحی کنند. کودکان می‌توانستند در این اتاق هر آنچه را دوست دارند داشته باشند (گوزن و ایسر^۴، ۲۰۱۲).

کاندایس کاهیا و همکاران^۵ (۲۰۱۲) نیز با به کارگیری ابزار فعالیت هنری و ساخت پوستر، به سنجش میزان آشنایی کودکان با شهری که در آن زندگی می‌کنند و شناخت عناصر معماری موجود در آن پرداخته‌اند.

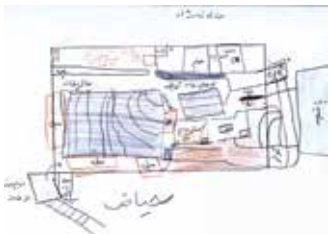
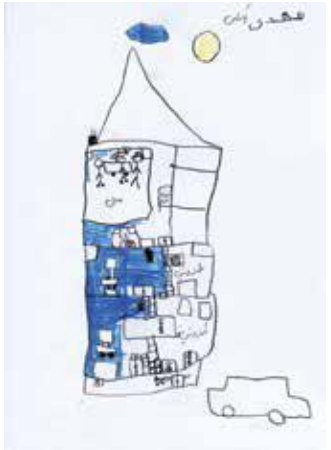
شکر و شاهین^۶ (۲۰۱۲) نیز طی تحقیقی توانسته‌اند از طریق نقاشی کودکان، به شناخت افکار آن‌ها درباره فناوری‌های دنیای آینده را شناسایی کنند.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که ۵۸/۳ درصد اتاق کودک را فضای مورد علاقه خود دانسته‌اند و از این میان،

۵۰ درصد بازی را علت علاقه به این فضا بیان کرده‌اند. ۶۰ درصد این افراد از نظر مقیاس اتاق کودک را در اندازه متوسط نسبت به دیگر فضاها نقاشی کرده‌اند. ۵۱/۴ درصد کودکان هندسه چهارگوش را برای اتاق خود می‌پسندند. ۴۵/۷ درصد رنگ آبی را مناسب برای اتاق شخصی خود نام بردند. داده‌ها با دو رویکرد ارتباط معنادار بین پایه‌های اول، دوم و سوم و مناطق کم‌برخوردار، متوسط و برخوردار تحلیل شد. اعتقاد بر این است که نیاز بچه‌ها، به فضای شخصی همراه با افزایش سن افزایش می‌یابد اما تحلیل یافته‌ها ارتباط معناداری بین پایه‌های مختلف تحصیلی و مناطق مختلف را نشان نمی‌دهد. در مورد علت وابستگی به اتاق کودک بین پایه‌های مختلف تحصیلی با عدد ۹/۰۸ فرض ارتباط معنادار رد شد. فرض رابطه معنادار بین مناطق نیز با رسیدن به عدد ۷/۴ نیز رد شد. از این رو، می‌توان گفت بازی بخش تفکیک‌ناپذیر دنیای همه کودکان است. طبق مبانی نظری ارائه‌شده، کودکان در مورد سنجش اندازه، گرایش بصری و واقع‌گرایانه دارند. در بررسی مقیاس اتاق کودک بین پایه‌های مختلف با مقدار محاسبه شده (عدد ۱) رابطه معناداری مشاهده نشد. نیز انتظار می‌رفت در بررسی مناطق مختلف با توجه به سطح درآمد و تغییر ابعاد فضاها شاهد تفاوت خاصی باشیم اما مقایسه مقدار ۱/۵ با مقادیر جدول توزیع کای اسکوتر فرض ارتباط معنادار بین مناطق مختلف را رد کرد. اعتقاد بر این است که با رشد سنی سازمان ادراکی از هندسه ساده به پیچیده تکامل می‌یابد اما بررسی هندسه اتاق شخصی کودک، فرض ارتباط معنادار بین پایه‌های مختلف با عدد ۲/۶۰ را رد کرد. انتظار می‌رفت در مناطق مختلف با توجه به غنای تصویر ذهنی کودکان در مناطق برخوردار، شاهد تفاوت در علائق به هندسه متفاوت باشیم. با وجود این، ارتباط جدول شماره ۱. چگونگی بررسی یافته‌ها. مأخذ: نگارنده

موضوع		ملاک های ارزیابی	نمونه
فضای مورد علاقه	فضای مورد علاقه کودک	بررسی نگارش‌ها و مصاحبه کودک که با نقاشی او (کشیدن با دقت بیشتر، استفاده از رنگ مورد علاقه‌اش برای آن فضا در نقاشی) مورد بررسی بیشتر قرار گرفت	
اتاق شخصی کودک	هندسه مورد علاقه برای اتاق شخصی کودک	بررسی نگارش‌ها و مصاحبه کودک که با نقاشی او (هندسه قالب به کار رفته در کشیدن اتاق شخصی) مورد بررسی بیشتر قرار گرفت.	
	مقیاس کشیدن اتاق شخصی کودک	مقایسه بین اندازه ترسیم اتاق کودک نسبت به دیگر فضاهای خانه در نقاشی.	
	رنگ مورد علاقه برای اتاق شخصی	بررسی نگارش‌ها و مصاحبه کودک که با نقاشی او (رنگ غالب بکار رفته در فضاهای مورد علاقه در نقاشی) مورد بررسی بیشتر قرار گرفت.	

معنادار بین منطق نیز با حاصل آمدن عدد ۶/۷ رد شد. با توجه به مبانی نظری، انتظار این بود که با افزایش سن در انتخاب رنگ شاهد تفاوت خاصی باشیم اما تحلیل فراوانی‌ها نشان داد که بین پایه‌های مختلف تحصیلی در انتخاب رنگ تفاوتی وجود ندارد. در انتخاب رنگ بین مناطق مختلف نیز ارتباط معناداری مشاهده نشد.

نتیجه‌گیری

کودکان نیز همچون بزرگسالان برای دست یافتن به خلوت، به اتاق شخصی نیاز دارند. این شخصی‌سازی امنیت روانی، تطابق با نیازها و فعالیت‌ها و ایجاد حس استقلال فردی برای کودکان را به دنبال دارد. نیاز به فضای شخصی کودک با رشد سنی افزایش نمی‌یابد و بین مناطق مختلف (برخوردار، متوسط، کم‌درآمد) در این نیاز تفاوتی وجود ندارد. بیشترین دلیل علاقه کودکان به اتاق شخصی وجود فضایی خلوت و مستقل برای بازی کردن است. بازی دلیل علاقه به اتاق کودک در همه مناطق و سنین می‌باشد. در همه سنین و مناطق، کودکان با یک کیفیت، ابعاد اتاق شخصی خود را نه خیلی بزرگ‌تر از دیگر اتاق‌ها و نه خیلی کوچک‌تر کشیدند. چنین به نظر می‌رسد که آن‌ها فعالیت‌های خود را متناسب با ابعاد اتاق می‌دانند. کودکان پسر کالبد مطلوب اتاق شخصی را چهارگوش با رنگ آبی معرفی کردند و بین این ترجیح در سنین و مناطق مختلف (برخوردار، متوسط، کم‌درآمد) رابطه معناداری وجود ندارد.

پی‌نوشت‌ها:

نگارنده از زحمات و مساعدت‌های آقای نجف‌زاده، آقای علیخانی، خانم زنگنه و خانم رحمانی سپاسگزاری می‌کند.

1. Chi Square
2. SilavUtkan
3. Hakkarainen, Kangas, Raunio, & Viilo
4. Candas Kahya
5. Gozen & Acer
6. Seker & Sahin

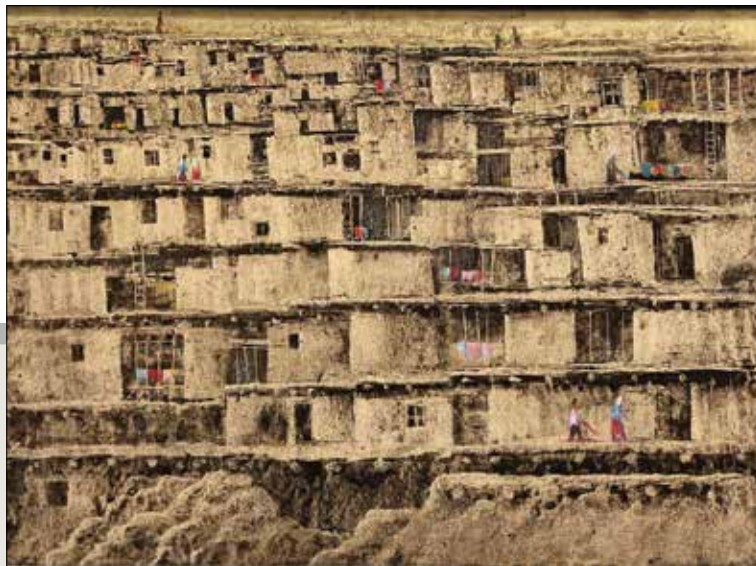
منابع:

۱. سفیری، خدیجه؛ ایمانیان، سارا (۱۳۹۰) «نقاش و نگارشی؛ تکنیکی برای تحقیق با کودکان در علوم اجتماعی»، مجله مطالعات اجتماعی ایران، دوره پنجم، شماره ۲، ص ۵۸-۷۷.
۲. عزیزی یوسفکند، علیرضا (۱۳۹۱) «بررسی فرم در نقاشی کودکان»، رشد آموزش هنر، دوره دهم، شماره ۱، ص ۳۵-۴۳.
۳. آتشیپور، سید حمید؛ پاشا، غلامرضا (۱۳۸۹) روان‌شناسی محیط، ناشر دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز: چاپخانه دهخدا.
۴. احمدوند، محمد علی (۱۳۸۱) روان‌شناسی بازی، چاپ انتشارات دانشگاه پیام نور.
۵. برک، لورا (۱۳۸۹) روانشناسی رشد (از لقا تا کودکی)، یحیی سید محمدی، جلد اول، نشر ارسباران.
۶. پیازه، ژان؛ اینهلدر، باربل (۱۳۶۹) روان‌شناسی کودک، ت: دکتر زینت توفیق، تهران: نشر نی.
۷. توماس، گلین وی؛ سیلک، آنجل ام جی (۱۳۸۰) مقدمه ای بر روانشناسی نقاشی کودک، ت: عباس مخبر، تهران: طرح نو.
۸. عظیمی، سیروس. (۱۳۶۹) روان‌شناسی کودک، تهران: انتشارات معرفت.
۹. لنگ، جان (۱۳۹۰) آفرینش نظریه در معماری، ت: علیرضا عینی فر، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۱۰. مرتضوی، شهناز (۱۳۶۷) روانشناسی محیط، تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
11. Candas Kahya ,N, Midilli Sari, R, Emali Sen ,D & Al ,S. (2012). Child and Architecture:I'm learning my city. Procedia, Social and Behavioral Sciences, 46 ,1881-1885.
12. SEKER, B & SAHIN , G. (2012). Image of Future Technology Generated by Primary School Students though Their Paintings. Procedia, Social and Behavioral Sciences, 55 ,178-186.
13. SilavUtkan ,M. (2012).Children hospital design in children picture. Procedia, Social and Behavioral Sciences, 51 110-114.
14. gozen, goku, and dilek acer. Measuring the architectural design skills of children aged 6-11. Procedia- Social and Behavioral Sciences 46, 2012: 225-2231.
15. Seitamaa – Hakkarainen, Pirita, kaiju kangas, Anna-mari Raunio, and Marjut Viilo. Architecture Project: City Plan, Home and Users – Children as Architects. Procedia- Social and Behavioral Sciences 45, 2012: 21-31.

گزارش

چهل سالگی هنر انقلاب

رشد آموزش هنر

ناصر عبدی

مریم حسن‌زاد

اشاره

یکی از رخدادهای هنری و مهم که در تقویم هنر انقلاب هرساله به بلوغ و پختگی می‌رسد، برگزاری جشنواره هنرهای تجسمی فجر می‌باشد. این جشنواره علاوه بر اینکه خاطره‌زاینده‌گی هنر انقلاب را زنده نگه می‌دارد، نمایی نمایان از جریان‌های هنری کشور را نیز برای مخاطبان عرضه می‌کند. در حقیقت مطالعه آثار به‌نمایش درآمده در این جشنواره روند و سمت و سوی هنر کشور را، در عرصه‌های نقاشی، خوشنویسی، نگارگری، تصویرسازی و طراحی گرافیک، به علاقه‌مندان که این مباحث را دنبال می‌کنند ارائه می‌کند.

امسال جشنواره فجر دربردارنده رشته‌ای تازه نیز بود. «هنرهای جدید» عنوانی که با بهره‌گیری از رنگ، صوت، تصویر و تلفیق کارکردهای هر کدام از این رسانه‌ها طرحی نو ارائه کرده بودند. هرچند که جهان هنرمندانه هر کدام از خالقان این هنرهای جدید با دنیای درونی هر یک از بازدیدکنندگان به‌راحتی منطبق نمی‌شد اما حداقل این بود که این دسته از بازدیدکنندگان به‌رغم آن که فضایی قابل توجه برای ارائه کار هنری خود نیاز داشتند به‌خوبی مورد توجه قرار گرفته بودند. البته باید ذکر کنیم در مسیر همان روند تحولی جشنواره فجر، آثار تقریباً کم به جز چند مورد مثل

بهمن لامعی

اللهه عبدالله آبادی

وحید یعقوبلو

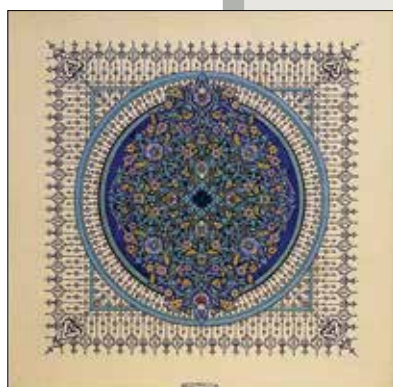
محمود بارکات

کوروش محمدی نژاد

طاهره روزه سالی

اکرامه تقوایی یزدلی

تابلوی «از خون جوانان وطن لاله دمیده» و یکی دو مورد از تابلوهای نقاشی، هیچکدام به موضوعات هنر انقلاب نپرداخته بودند و یا اینکه آثاری با این مضامین فرصت نمایش پیدا نکرده بودند. زبان نقاشی در تابلوهای به نمایش درآمده در جهت سیر و سلوک درونی نقاش به حرکت درآمده و تفسیر و تحلیل اثر به مخاطب واگذار شده که بر اساس میزان علاقه و درک هنری خود به منظور و مقصود نقاش پی ببرد.

به همین ترتیب است که موضوع بسیاری از تابلوهای نقاشی «بدون عنوان» ذکر شده است. خوشبختانه نمایشگاه متنوع هنرهای تجسمی فرصتی برای نقد و تحلیل هنری است و ملاحظه می‌شد که معلمان و دانش‌آموزان در جلوی تابلوها به بحث و گفت‌وگو می‌پرداختند. در مجموع می‌توان اذعان داشت شماری از آثار هنرمندان و مولدان هنری که آثار آن‌ها درخور نمایش و ارائه بود، در این گردهمایی به نمایش گذاشته شده بود.

شایسته است دبیران و همکاران حتی‌الامکان بر اساس تقویم هنری پیش‌گفته، حداقل در تهران به تماشای این «موزه هنری فصلی» عنایت ویژه کنند. به همین سان برای آن دسته از همکارانی که امکان تماشا و بررسی این آثار را از نزدیک ندارند، برگزیده‌ای از آثار منتخب را می‌آوریم. امیدواریم شکوفایی هرچه بیشتر جشنواره فجر را هر سال به تماشا نشسته و بالندگی روزافزون آن را ملاحظه کنیم.

شیوا قاضی

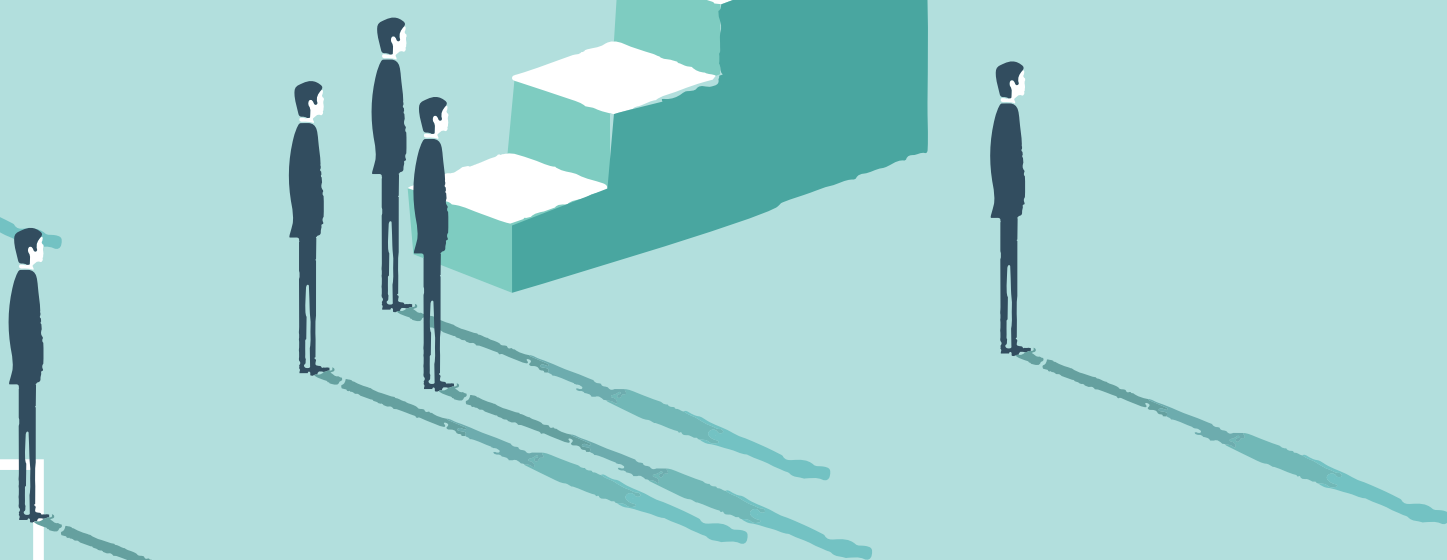

مجید داکری

خط افق در پرسپکتیو با استفاده از راه‌پله، مدرسه،

سعیده آقائی

هنرآموز هنرستان ناحیه ۲ زنجان

مقدمه

شناخت خط افق که یکی از بااهمیت‌ترین مباحث در واحد علم مناظر و مرایا و همچنین در درس طراحی، از دروس کلیدی رشته گرافیک، است. در سایر مطالب و مباحث درسی مثل شناخت اجمام نیز، خط افق، به عنوان پایه‌ای اصلی و اولیه به شمار می‌آید.

توضیح تجربه

بعد از توضیحات کلی و نظری راجع به خط افق و اهمیت آن در دروس هنر به‌ویژه گرافیک، به این منظور که یادگیری این درس واقعاً اتفاق بیافتد و هنرجویان کاملاً مسئله را درک کنند از این تجربه کلاسی استفاده نمودم. هنرجویان را به سالن بیرون از کارگاه روبه‌روی راه‌پله بردم و از آن‌ها خواستم که به‌نوبت روبه‌روی راه‌پله بایستند و به پله‌های پیش روی خود بنگرند و بگویند کدام پله را به شکل یک خط صاف می‌بینند، آنگاه خط افق خود را با ماژیک روی پله مد نظر مشخص کنند و به‌نوبت همگی این کار را انجام دهند. این روش باعث ایجاد انگیزه در آن‌ها شد و یادگیری درس خط افق را که یک فرضیه است و احتیاج به تجسم بالایی

با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های دانش‌آموزی

به صورت ماهنامه و نه شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

رشد کودک برای دانش‌آموزان پیش‌دبستانی و پایه اول دوره آموزش ابتدایی

رشد نوجوان برای دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره آموزش ابتدایی

رشد دانش‌آموز برای دانش‌آموزان پایه‌های چهارم، پنجم و ششم دوره آموزش ابتدایی

مجله‌های دانش‌آموزی

به صورت ماهنامه و هشت شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

رشد نوجوان برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه اول

رشد جوان برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه اول

رشد جوان برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه دوم

مجله‌های بزرگسال عمومی

به صورت ماهنامه و هشت شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

♦ رشد آموزش ابتدایی ♦ رشد تکنولوژی آموزشی

♦ رشد مدرسه فردا ♦ رشد معلم

مجله‌های بزرگسال تخصصی:

به صورت فصلنامه و سه شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

- ♦ رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی ♦ رشد آموزش زبان و ادب فارسی
- ♦ رشد آموزش هنر ♦ رشد آموزش مشاور مدرسه ♦ رشد آموزش تربیت بدنی
- ♦ رشد آموزش علوم اجتماعی ♦ رشد آموزش تاریخ ♦ رشد آموزش جغرافیا
- ♦ رشد آموزش زبان‌های خارجی ♦ رشد آموزش ریاضی ♦ رشد آموزش فیزیک
- ♦ رشد آموزش شیمی ♦ رشد آموزش زیست‌شناسی ♦ رشد مدیریت مدرسه
- ♦ رشد آموزش فن و حرفه‌ای و کار دانش ♦ رشد آموزش پیش‌دبستانی
- ♦ رشد آموزش پرهان متوسطه دوم

مجله‌های رشد عمومی و تخصصی، برای معلمان، مدیران، مربیان، مشاوران و کارکنان اجرایی، مدارس، دانش‌جویان دانشگاه فرهنگیان و کارشناسان گروه‌های آموزشی و... تهیه و منتشر می‌شود.

♦ نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶

♦ تلفن و نمابر: ۸۸۳۰۱۴۷۸ - ۲۱

♦ وبگاه: www.roshdmag.ir

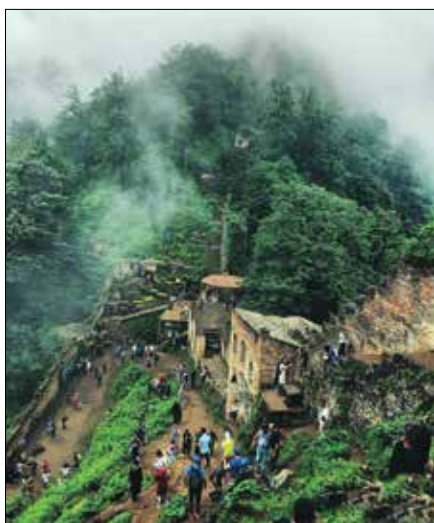
دارد راحت‌تر نمود. هنرجویان این مسئله را نه فقط به شکل نظری بلکه به شکل عملی و ملموس بررسی نمودند.

تعدادی از هنرجویان گمان می‌کردند که خط افقشان ثابت و در روی همان پله‌ای است که علامت زده بودند؛ لذا وقتی از آن‌ها خواستیم که بنشینند و بگویند خط افقشان کجاست همان خط بالایی و اولی را نشان می‌دادند در صورتی که خط افق خطی فرضی است که همیشه مقابل چشمان ماست.

وقتی هنرجویان خطوط افق یکدیگر را با هم مقایسه کردند، همچنین با توضیحات کمکی و تکمیلی خود، متوجه اشتباه خود شدند؛ زیرا خط افق هر شخص به اندازه‌ی قد او از زمین است، یعنی خط افق هر شخص با دیگری متفاوت است، و با بالا رفتن و پایین آمدن شخص خط افقش هم مقابل چشمانش بالا و پایین می‌رود.

نتیجه

از آنجاکه درس مناظر و مریا نسبت به دروس دیگر احتیاج به تمرکز و دقت بیشتری برای یادگیری دارد و همین‌طور دید قوی و تجسم بیشتری را می‌طلبد، لذا به کار بردن روش‌های عملی و فعال که خود هنرجویان را درگیر مسئله کند و خودشان به جواب سؤال دست پیدا کنند لازم و ضروری است. این کار باعث ایجاد انگیزه و شور و شوق یادگیری و تعامل بین هنرجویان با یکدیگر و همین‌طور با هنرآموز خود می‌شود و در نهایت منجر به درک کامل این مبحث (خط افق) توسط تک‌تک هنرجویان می‌گردد.

وزارت آموزش و پرورش
معاونت پژوهش، برنامه ریزی و ارزش
یابی وزارت آموزش و پرورش

رشد برای رشد

نحوه اشتراک مجلات رشد به دو روش زیر:

الف. مراجعه به وبگاه مجلات رشد به نشانی www.roshdmag.ir و ثبت نام در سایت و سفارش و خرید از طریق درگاه الکترونیکی بانکی.
ب. واریز مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت، شعبه سمرا آرمایش کد ۳۹۵ در وجه شرکت افست و ارسال فیش بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک با پست سفارشی یا از طریق دورنگار به شماره ۸۸۴۹۰۲۳۳.

♦ عنوان مجلات در خواستی:

♦ نام و نام خانوادگی:
♦ تاریخ تولد:
♦ میزان تحصیلات:
♦ تلفن:
♦ نشانی کامل پستی:
استان: شهرستان:
خیابان:
پلاک: شماره پستی:
شماره فیش بانکی:
مبلغ پرداختی:
♦ اگر قبلاً مشترک مجله رشد بوده‌اید، شماره اشتراک خود را بنویسید:

امضا:

♦ نشانی: تهران، صندوق پستی امور مشترکین: ۱۵۸۷۵-۳۳۳۱

♦ تلفن بازرگانی: ۰۲۱-۸۸۸۶۷۳۰۸

Email: Eshtarak@roshdmag.ir

♦ هزینه اشتراک سالانه مجلات عمومی رشد (هشت شماره): ۵۵۰/۰۰۰ ریال
♦ هزینه اشتراک یک ساله مجلات تخصصی رشد (سه شماره): ۲۵۰/۰۰۰ ریال

قلعه رودخان

قلعه رودخان یا قلعه حسامی دژی اسرارآمیز و کهن در دل جنگل‌های انبوه شمال کشور است که از مهم‌ترین جاذبه‌های گردشگری استان گیلان محسوب می‌شود. نام دیگر این قلعه سگسال است که قدمتش به زمان ساسانیان بازمی‌گردد و به سبب منحصربه‌فرد بودنش در ۳۰ مرداد ۱۳۵۴ در فهرست آثار ملی به ثبت رسیده است. این دژ که در نزدیکی شهر فومن قرار دارد به قلعه هزارپله هم معروف است. این قلعه سنگی در دوره‌های مختلف تاریخی از جمله در دوره سلجوقیان مورد مرمت قرار گرفته است و در طول تاریخ اغلب کاربرد نظامی داشته است. این دژ ۲/۶ هکتاری، دیوارهای طولی با ارتفاع ۱۵۰۰ متر دارد و ۶۵ برج نگهبانی نیز برای این قلعه ساخته شده است. از آنجاکه این دژ در کنار رودخانه‌ای با همین نام واقع شده، به دژ رودکان یا دژ روگان معروف شده که به معنی دژی است که در کنار رود قرار گرفته است؛ البته مردم محلی هنوز به آن قلعه رخون می‌گویند که به زبان محلی معنی رودخانه می‌دهد.

به مناسبت روز پیروزی انقلاب اسلامی
 اثر: علیرضا حسینی صدر / اردیبل
 اکزولیک روی بوم
 (۱۰۰ در ۲۱۰ سانتی متر) سه لیت
 جشنواره تجسمی فجر / ۱۳۹۷
 موسسه توسعه هنرهای تجسمی